

El Evangelio según San Mateo
en el
mixteco de Mixtepec

San Mateo
Mixteco de Mixtepec

Versión electrónica ©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2019
www.scriptureearth.org

Usted es libre de: Compartir – copiar, distribuir, ejecutar y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:

Atribución. Debe reconocer los créditos de la obra de la manera especificada por el autor o el licenciante (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o que apoyan el uso que hace de su obra).

No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.

Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

Tu'un va'a tsa'a Jesus ña nchaa ta Mateu

Kue ntiki tata na yata nuu nikitsi Jesus

1 ¹ Ño'o kuu tutu nuu kaa nchaa kue si'vi kuena ntsintoyo ta tsa na'a nuu nikitsi Jesus, ya kuu Cristo, ya vatsi skaku yoo, ya kuu ntiki tata nti ta David tsi nti ta Abraham.

² Abraham ntsio se'e ra cha-ntsikuu Isaac, Isaac ntsio se'e ra cha-ntsikuu Jacob, Jacob ntsio se'e ra cha-ntsikuu Juda tsi kue ñani ra.

³ Juda ntsio se'e ra tsi ñási'i ra Tamar cha ntsikuu koyi Fares tsi Sara, Fares ntsio se'e ra cha-ntsikuu Esrom, Esrom ntsio se'e ra cha-ntsikuu Aram, ⁴ Aram ntsio se'e ra cha-ntsikuu Aminadav, Aminadav ntsio se'e ra cha-ntsikuu Naason, Naason ntsio se'e ra cha-ntsikuu Salmon, ⁵ Salmon ntsio se'e ra tsi ñási'i ra Rahav cha ntsikui Boos, Boos ntsio se'e ra tsi ñási'i ra Rut cha ntsikui Ovee, Ovee ntsio se'e ra cha-ntsikuu Isai, ⁶ Isai ntsio se'e ra cha-ntsikuu rey David.

Rey David ntsio se'e ra tsi ñá-ntsikuu ñási'i Uria cha se'e na ntsikuu Salomon, ⁷ Salomon ntsio se'e ra cha-ntsikuu Rovoam, Rovoam ntsio se'e ra cha-ntsikuu Avia, Avia ntsio se'e ra cha-ntsikuu Asa, ⁸ Asa ntsio se'e ra cha-ntsikuu Josafa, Josafa ntsio se'e ra cha-ntsikuu Joram, Joram ntsio se'e ra cha-ntsikuu Usia, ⁹ Usia ntsio se'e ra cha-ntsikuu Jotam, Jotam ntsio se'e ra cha-ntsikuu Akas, Akas ntsio se'e ra cha-ntsikuu Esekia, ¹⁰ Esekia ntsio se'e ra cha-ntsikuu Manase, Manase ntsio se'e ra cha-ntsikuu Amon, Amon ntsio se'e ra cha-ntsikuu Josia, ¹¹ Josia ntsio se'e ra cha-ntsikuu Jekonia tsi kue ñani ra ta ntava na kuena nchaka na kua'an na ñuu Babilonia.

¹² Sara sana Jekonia ntsio se'e ra cha-ntsikuu Salatiel, Salatiel ntsio se'e ra cha-ntsikuu Sorovavel. ¹³ Sorovavel ntsio se'e ra cha-ntsikuu Aviu, Aviu ntsio se'e ra cha-ntsikuu Eliakim, Eliakim ntsio se'e ra cha-ntsikuu Asor. ¹⁴ Asor ntsio se'e ra cha-ntsikuu Sadok, Sadok ntsio se'e ra cha-ntsikuu Akim, Akim ntsio se'e ra cha-ntsikuu Eliu, ¹⁵ Eliu ntsio se'e ra cha-ntsikuu Eleasar, Eleasar ntsio se'e ra cha-ntsikuu Matan, Matan ntsio se'e ra cha-ntsikuu Jacob, ¹⁶ Jacob ntsio se'e ra cha-ntsikuu Jose, Jose ntsikuu ii Maria ñá skaku Jesus, ya kuu Cristo.

¹⁷ Cha saan kuu utsi-kumi toto mancha Abraham tsi mancha David; cha mancha David tsi mancha ta ntava na kuena cha nchaka na kuena kua'an na nuu ñu'ú ñuu Babilonia kuu inka utsi-kumi toto; cha mancha ta ntava na kuena kua'an na ñu'ú ñuu Babilonia mancha ta nikaku ya kuu Cristo kui inka tuku utsi-kumi toto.

Ta nikaku Jesus

¹⁸ Su'a nikuu ta nikaku Jesus: Maria, nana Jesus, iin nta'vi ñá tsi in chaa nani Jose, cha ñuu si'i tsa'a nchee Espiritu Sto'o Nchuxi ta kumani ka kita'an na. ¹⁹ Cha Jose, cha-iin nta'vi tsian, kuu ra in chaa ntaa, cha kue nikuni ra kua'a ra tukanuu ñá nuu kue nivi, ñakui nikuni ra stakoo ra ñá cha kue nikuni ra ntakani ra nuu ni in na.

²⁰ Cha ño'o nika'án ra sa'a ra, cha nuu ntsani ra ntsini ra in angel Sto'o Nchuxi cha nikachia tsi ra su'a:

—Jose, se'e ntiki tata nti ta David, ma yu'u tanta'u tsi Maria vari si'i suu ñuu vatsi tsi nuu Espiritu Sto'o Nchuxi. ²¹ Kunkoo si'i cha kuskunanu tsi Jesus, vari suluu yo'o kuu suu kuskaku kue nivi ñuu tsi, nuu kuachi na.

²² Nti'i ño'o nikuu takua nakuntaa ña nika'an in chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi cha nikachi ya su'a:

²³ “In ña'á yucha kuntsiku ñuu si'i
cha kunkaku in suluu,
cha kuskunani na tsi Emanuel”

cha ño'o kunia kachia: Sto'o Nchuxi inkaa ya tsion.

²⁴ Cha nuu ntukatsini Jose sa'i tonon nikachi angel ka sara ntanta'a ra tsi Maria. ²⁵ Cha kue nikixi ra tsian mancha ta nikaku tsi, sara skunani ra tsi Jesus.

Ta nikitsi uvi uni kue chaa chii nikikunchee kuera Jesus

2 ¹ Ta ntsikuntsa'nu rey Herode, nikaku Jesus ñuu Belen ña kantu'u ñuu Judea. Sara nikitsaa uvi uni kue chaa chii^a ñuu Jerusalen, kue chaa vatsi chi tsio tsinu nikanchii, ² cha ntakatu'un kuera:

*2:1 Kue chaa yo'o kakuu kue chaa skua'a kue ña'a iin antivi.

—¿Nchii inkaa suu nikaku ña kuu rey kuena judio?, vari ntsini kue ntanchii in chuun chi tsio tsinu nikanchii, ña stuu ña nikaku in rey, cha vatsi kue ntachi ñu'u kue tsi.

³ Cha ta ntsini so'o cha-kuu rey Herode tu'un yo'o, cha ntakanini nchu'a ra tsi nti'i so kue nivi ntee ñuu Jerusalen. ⁴ Sara ntasatutu ra nti'i so kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue skuleru ley, cha nintakatu'un ra kuera, nchii kuu nuu kunkaku ya kuu Cristo, ya vatsi skaku kue nivi. ⁵ Sara nikachi kuera:

—Kunkaku tsi ñuu Belen ña kantu'u ñuu Judea, vari saan nchaa chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi:

⁶ “Cha meu ni, ñuu Belen, ña kantu'u ñuu Judea,
kue kuu ñuu ña kinuu ka nuu ntisaan ka kue ñuu na'nu ña kantu'u
Judea,
vari nuu ku kunkee in na kunkutasnuu cha kunkunchaka na ñuu
yu Israel.”

⁷ Sara ta Herode nikana ra kue chaa chii cha ntatu'un siin kuera, sara nintakatu'un ra, nchii kii ntatuu chuun ka. ⁸ Sara ntachuun ra kue chaa yo'o naku'un kuera ñuu Belen, cha nikachi ra:

—Ku'un koyu ika, cha ntakatu'un va'a koyu tsa'a suluu ka. Cha ta ntane'e koyu tsi, sara katu'un koyu nuu, takua saani mee naku'un yu ntachi ñu'u tsi.

⁹ Ta ntsinu ntatu'un kuera tsi ta Herode, sara kua'an kuera, cha chuun ña ntsini kuera chi tsio tsinu nikanchii, ntasnuu nuu kuera mancha ntsikunkai nuu kantu'u suluu ka. ¹⁰ Cha nuu ntsini kuera chuun ka nikuacha nchu'a kuera cha nikusii nchu'a ini kuera. ¹¹ Cha ta ntsaa kuera, niki'vi kuera ini ve'e, cha ntsini kuera suluu ka tsi nana tsi na Maria. Sara ntsikutsiti kuera cha ntsata nche'e ra nuu ra mancha nuu ñu'ú, cha ntasaka'nu kuera tsi. Sara ntava kuera ña naa kuera nikitsaa ra, cha ntsa'a kuera oro, tsi sutsa vixi, tsi xiko asi ña nani mirra. ¹² Sara Sto'o Nchuxi nikatu'un ya nuu kuera nuu in tsani, ña ma ntanchiko ka kuera nuu ta Herode, tsa'a ñaa inka ichi ntanchiko kuera ñuu kuera.

Ta Jose tsi na Maria tsi se'e na Jesus ntsinu kuena ñuu Egipto

¹³ Cha nuu niya'a kue chaa chii yo'o kua'an kuera, cha nuu tsani Jose, ntatuu in angel Sto'o Nchuxi cha nikachia:

—Kuantakoo, ntaki'in suluu yo'o tsi nana tsi, sara kunu ku'un in ñuu ña kantu'u Egipto. Cha ika kuu mancha nakatu'un nuu ku, vari Herode kuntachuin nivi ntantuku suluu yo'o takua ka'ni na tsi.

¹⁴ Cha ntukatsini ra tsikuaa saan, cha ntane'e ra suluu yo'o tsi nana tsi sara kua'an na ñuu Egipto. ¹⁵ Cha ika ntsio na mancha ntsi'i Herode. Ño'o nikuu takua nakuntaa ña nika'an chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi ta nikachi ya nuu ra:

“Mancha ñuu Egipto nikana se'e.”

Ta ntachuun Herode kuena ka'ni kue sukuachi lu

¹⁶ Sara ntsini Herode ña sta'vi kue chaa nikitsi ntantuku suluu ka, cha ntaku'u nchu'a xini ra. Sara ntachuun ra ña naka'ni nti'i na kue ñasui lu ña saka nikaku mancha suu uvi kuia suu ntoyo ñuu Belen tsi ntsiaan ka kue ñuu kantu'u yachi ika. Vari kuua isaan kii kuu ña niya'a ña ntakani kue chaa chii nuu ta Herode ña ntsini kuera ña ntanchii chuun ka. ¹⁷ Su'a kuu ña nikuntaa tu'un ña ncha chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, cha-nani Jeremia, ta nika'an ra su'a:

¹⁸ “Nchaku in ntusu ñuu Rama,
ña tutsi ini na ra tsaku nchu'a na.

Cha tsaku nchu'a ñá-kuu Rakel tsa'a kue si'i,
cha kue nikunia ña ntakua'a na tu'un nchee inia,
vari tsa ntsa'ni na kue si'i.”

Ta ntanchiko ta Jose tsi na Maria tsi se'e na Jesus ñuu Nazaret

¹⁹ Ta ntsi'i ta Herode, sara ñuu Egipto ntsani tuku ta Jose ña ntatuu in angel Sto'o Nchuxi nuu ra, ²⁰ sara nikachia tsi ra:

—Kuantakoo, ntaki'in suluu tsaan tsi nana tsi sara kua'an ñuu Israel, vari tsa ntsi'i kuena kuni ka'ni tsi.

²¹ Sara satu'va ra cha ntanchiko ra tsi suluu ka tsi nana tsi ñuu Israel. ²² Tia nuu ntsini so'o ra ña Arkelau kuntsa'nu ra kue ñuu kantu'u Judea yu'u nuu tata ra Herode, cha niyu'u ta Jose ku'un ra ika. Sara Sto'o Nchuxi nikatu'un ya nuu ra titsi in tsani ña naku'un ra in

ñuu kantu'u Galilea. ²³ Cha ntsa'an ra ntsio ra ñuu Nazaret. Cha ño'o nikuu takua nakuntaa tu'un nika'an chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, ña kuskunani na Jesus, chaa ñuu Nazaret.

Tu'un ña ntakani ta Juaa, cha-skuantucha

3 ¹ Nikitsaa kii ña in chaa nani Juaa cha-skuantucha, nikitsaa ra ntakani ra tu'un Sto'o Nchuxi nuu che'e ñuu Judea, ² cha kachi ra su'a:

—¡Ntacha'vi ini kueni vari tsa kuyachi ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu ko!

³ Vari tsa'a ta Juaa yo'o kuu ña nika'an ta Isaia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, ta nikachi ra su'a:

“Chaku ntusu yu'u in na nuu che'e, ña kachi su'a:

¡Satu'va ichi Sto'o ko,
ntasantaa ichi nuu ya!”

⁴ Cha sa'ma ta Juaa yo'o ntsikui ña nikuva'a tsi ixi kameyu, cha ntsikatu in sintsu iin titsi ra, cha ntsitsatsi ra tika tsi ntuxi yoko. ⁵ Cha nti'i so kue nivi ntoyo ñuu Jerusalem tsi nti'i kuena ntoyo kue ñuu ka ña kantu'u Judea, tsi nti'i kuena ntoyo kue ñuu ña kantu'u yachi yu'u yucha Jordan, nikitsi na nuu ra takua kuchaa so'o na ña ka'an ra.

⁶ Cha nina'ma kuena nuu ra, cha skuantucha ra kuena nuu chikuii yucha Jordan.

⁷ Tia nuu ntsini ra ña kua'a kuena fariseu tsi kuena saduseu nikitsaa na takua naskuantucha ra kuena, sara nikachi ra:

—¡Kakuu koyu se'e koo! ¿Ana nika'an nuu koyu ña kuu kunu koyu nuu ña ntasaa Sto'o Nchuxi, ña tsa kuyachi? ⁸ Sa'a koyu ñava'a takua sna'a koyu ña ntaa ntsitsa ña ntacha'vi ini koyu. ⁹ Ma kuka'an koyu ña kuu koyu se'e nti ta Abraham ra kunkaku koyu, vari nakachi yu nuu koyu ña Sto'o Nchuxi kuu ntasa'a ya ña kue yuú yo'o ntui kue se'e nti ta Abraham. ¹⁰ Cha kue meekoyu kuu koyu tono kue tukui'i, tu kue tsa'a kui'i va'a, cha kuncha'ncha mancha yo'o tu cha kunkee tu nuu ñu'u, vari kaa ña tsa'ncha tsa yee tu'vi. ¹¹ Mee skuantucha koyu tsi chikuii takua saan sna'a koyu ña ntacha'vi ini koyu, tia na vatsi chinuu ka'nu ka kuu na suu saan mee, ña mee ni kue ntuta'an yu sia'a ntsitsa ya. Yaka kuskuantucha ya koyu tsi Espiritu ya tsi ñu'u. ¹² Cha naa nta'a ya ña sta'nta ya triu takua sasiin ya triu ka tsi mi'i. Cha

kuntachika va'a ya triu ka ini yaka cha kunka'un ya mi'i ka nuu ñu'u ña miki nta'va.

Ta ntsantucha Jesus

¹³ Sara kue kii saan nikee Jesus nuu ñu'u ñuu Galilea sara ntsaa ya yucha Jordan, nuu inkaa ta Juua, takua skuantucha ra ya. ¹⁴ Tia ta Juua kue kuni ra skuntucha ra ya, cha nikachi ra su'a:

—Tsini ñu'u ña meeni skuantucha ni yu, cha ntaka meeni tsika ni ña naskuantucha ni.

¹⁵ Cha Jesus ntanchiko ne'e ya tu'un yo'o:

—Kua'a ichi nakui su'a, vari tsio saan nakuntaa ña kuni Sto'o Nchuxi, ña kui in ña ntinuu ntintaa.

Cha sara sa'a ra ña nikachi Jesus. ¹⁶ Cha ta ntsinu ntsantucha Jesus, nikee ya nuu chikuii ka, cha mii saan ninuna antivi sara ntsini ya Espiritu Sto'o Nchuxi vatsi nuu ya tonu in sata. ¹⁷ Cha sara nchaku in ntusu antivi ña kachi su'a:

—Ño'o kuu Se'e cha mee kuu ini yu ña cha kuacha nchu'a tsian.

Tachi kuntsa'nu tsito inia Jesus

4 ¹ Sara Espiritu Sto'o Nchuxi nchaka ya Jesus kua'an ya nuu che'e takua koto ini tachi kuntsa'nu ka Jesus. ² Cha ta ntsinaa su'un ya uvi-xiko kii tsi uvi-xiko tsikuaa, ntakuu ya soko. ³ Cha sara nikuyachi tachi ka cha ntsito inia ya cha nikachia tsi ya:

—Tatu kuu Se'e Sto'o Nchuxi, ntaka'ncha chuun nuu kue yuú yo'o ña nantui paa.

⁴ Tia ntanchiko ne'e ya:

—Kaa nchaa nuu tu'un Sto'o Nchuxi: “Suu tani mitu'un paa kuchaku kue nivi, vari nti'i tu'un ka'an Sto'o Nchuxi sa'a ña kuu kuchaku na.”^e

⁵ Sara nchaka tachi ka Jesus kua'in ñuu Jerusalen, ñuu íí, cha nchaki ya mancha nuu suku ka xini veñu'u ka'nu, ⁶ sara nikachia tsi ya:

—Tatu kuu Se'e Sto'o Nchuxi, skana kava meu, vari kaa nchaa nuu tu'un ya ña

“kuntachuun ya kue angel ya kunchaa yo,

cha chituu nta'i yo takua ma kachi'i tsa'u kue yuú ka.”^d

⁷ Cha Jesus ntanchiko ne'e ya tu'un yo'o:

—Saani kaa nchaa tuku su'a: “Ma koto inu Sto'o, ya kuu Sto'o Nchuxi ñoo Israel.”^e

⁸ Sara nchaka tachi ka Jesus kua'in in yuku suku sara sna'i nti'i kue ñuu ñayivi tsi ñavii yee nui, ⁹ sara nikachia:

—Nti'i ño'o nakua'a nuu ku tatu nakutsitu nuu cha nantasaka'nu yu.

¹⁰ Cha Jesus nikachi ya:

—Kua'an nchaa ka, tachi kuntsa'nu, vari kaa nchaa nuu tu'un ya su'a: “Sto'o, ya kuu Sto'o Nchuxi ñoo Israel, tsini ñu'u ntasaka'nu ya cha tani nuu meeya koo ña iñu'u tsi nti'i ña sa'u.”^f

¹¹ Sara tachi ka stakoi Jesus sara kua'in, cha nikitsaa kue angel cha ntsa'i ña tsini ñu'u ya.

Ta nikitsaa Jesus ntakani ya tu'un ya

¹² Cha nuu ntsini so'o Jesus ña ntasi ta Juaa ve'e kaa, sara ntanchiko ya kue ñuu kantu'u Galilea. ¹³ Tia ma nikintoo ka ya ñuu Nazaret, cha kua'an ya koo ya ñuu Kapernaun ña kantu'u yu'u chikuii, ñu'ú nuu ntsio kue nivi na kuu nivi Savulon tsi Neftali, ¹⁴ takua nakuntaa ña nchaa nti ta Isaia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi:

¹⁵ “Kueyo'o ña ntoyo kue ñuu kantu'u Savulon tsi kue ñuu kantu'u Neftali,

nuu ya'a ichi ña kua'an yu'u chikuii ntucha,

inka tsio yucha Jordan,

ñu'ú Galilea nuu ntoyo kuena kue kuu judio.

¹⁶ Ñuu nuu ntee kuena yee nuu naa,

kunkuni na ña kuntanchii in ñu'u ka'nu nchu'a,

cha nuu kuena tsika ichi ña kunkuu na icha'ncha

kuntatuu ña kuskaku Sto'o Nchuxi kuena.”

¹⁷ Nuu ntsaa Jesus ñuu Kapernaun nikitsaa ya ntakani ya su'a:

—¡Ntacha'vi ini koyu, vari tsa kuyachi ña kunkunsa'nu Sto'o Nchuxi nuu koyu!

^d4:6 Kunchee ni Salmo 91:1-2.

^e4:7 Kunchee ni Deuteronomio 6:16.

^f4:10 Kunchee ni Deuteronomio 6:13.

Ta nikana Jesus kumi kue chaa tsa'ni chaka

¹⁸ Cha Jesus kua'an ya yachi yu'u chikuii Galilea, sara ntsini ya uvi kue chaa, in ra nani Simon, cha nani tuku ra Pedru, tsi ñani ra Andres. Cha chikaa kuera ñunu ra nuu chikuii vari kuu kuera chaa tsa'ni chaka. ¹⁹ Sara nikachi Jesus tsi kuera:

—Kutakaa koyu yu, cha tono ne'e koyu chaka, saan kusna'a yu nuu koyu ne'e koyu nivi na kuntsinu ini yu.

²⁰ Sara stakoo kuera kue ñunu ra cha kua'an kuera tsi ya.

²¹ Cha xoo ka chinuu ntsini ya uvi ka kue chaa, in ra nani Jacobo, tsi ñani ra Juua, cha iin kuera tsi tata ra Zebedeo, ntasava'a kuera ñunu ra nuu varku. Sara nikana Jesus kuera. ²² Cha stakoo kuera tata ra tsi varku ka cha kua'an kuera tsi ya.

Jesus sna'a ya nuu kua'a nchu'a kue nivi

²³ Sara ntsika nuu Jesus nti'i kue ñuu kantu'u Galilea, cha ntsisna'a ya nuu kue nivi ini ve'e sinagoga na,⁸ cha ntsintakani ya tu'un va'a ña nixi kuu ña kuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu na, cha stata ya na nuu ntisaan so kue kue'e tsi ña tsatu nto'o kuena ntee kue ñuu ka. ²⁴ Cha ka'an va'a na tsa'a Jesus ntisaan so kue ñuu kantu'u Siria. Cha nchaka na nti'i so kuena ku'u ntisaan so nuu kue kue'e tsi na tsatu nto'o, cha ntsaa tuku na tsi na nchaka tachi kini, tsi kuena tsi'i i'i tsi kuena kue kuu kaka. Cha Jesus stata ya nti'i kuena. ²⁵ Cha kua'a nchu'a kue nivi ntakaa ya, cha vatsi na kue ñuu kantu'u Galilea tsi kue ñuu kantu'u Dekapoli tsi ñuu Jerusalem tsi nti'i ka kue ñuu kantu'u Judea tsi kue ñuu kantu'u inka tsio yucha Jordan.

Tu'un ña ntakani Jesus nuu kue nivi nuu in yuku

5 ¹ Cha ta ntsini Jesus ña kua'a nchu'a nivi kuu, nikaa ya in yuku cha ntsikuntu'u ya, sara ntanchaa kuena ntakaa ya. ² Sara nikitsaa ya sna'a ya nuu kuena cha kachi ya su'a:

³ —Ntika'an kuena tsini ña tsini ñu'u na Sto'o Ñchuxi, vari kuntsa'nu ya nuu na.

⁴ Ntika'an kuena kuaka ini,

⁸4:23 Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsika ta'vi na cha saani tsa'ncha na kuachi ini ka.

vari kuntane'e na tu'un nchee ini.

⁵ 'Ntika'an kuena kuee ini,
vari kuntuta'an na nii ñu'u ncha'i
tono ntsaa yu'u Sto'o Nchuxi kua'a ya.

⁶ 'Ntika'an kuena kutoo ña nakoo ñantaa tono kuni Sto'o Nchuxi,
vari kunintoo va'a ini na.

⁷ 'Ntika'an kuena yee ñamani ini,
vari Sto'o Nchuxi kunkoo ñamani ini ya tsa'a na.

⁸ 'Ntika'an kuena vii anua,
vari kunkuni na Sto'o Nchuxi.

⁹ 'Ntika'an kuena sa'a ña ntuva'a tu'un nuu kuena kaka na'a,
vari Sto'o Nchuxi kunkachi ya ña kuu na se'e ya.

¹⁰ 'Ntika'an kuena kunchu'a tsa'a ña sa'a na ñantaa,
vari Sto'o Nchuxi kuntsa'nu ya nuu na.

¹¹ 'Ntika'an koyu ta kue nivi kini ka'an na tsi koyu tsa'a, cha
sanchu'a na koyu, cha ka'an na tu'un vá'a tsa'a koyu tia sta'vi na.

¹² Kuacha koyu cha kusii ini koyu, vari kunine'e koyu ñava'a antivi
cha kui in ña ka'nu nchu'a. Cha tono sanchu'a na koyu, saan sanchu'a
tuku na kuena ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi ta tsa na'a.

Jesus sna'a ya ña kuena ntakaa ya kuu na tono iin tsi ñanchii

¹³ 'Kue meekoyu kuu koyu tono iin nuu ñayivi. Cha tatu iin ka kue
u'va ki, ma kuu u'va ka sa'i, vá'a ki, cha kuskana na ña ichi cha kue
nivi kunkuain na ña.

¹⁴ 'Kue meekoyu kuu koyu tono in ñu'u ña nchii nuu ñayivi. Cha
kunkunchee kue nivi koyu tono nche'e na in ñuu ña kantu'u xini yuku
ña ma kuu kunkaa si'i. ¹⁵ Cha ni kue tuun na in ñu'u sara chika se'e na
ña titsi in kisi; koo vari tsaki na ña in nuu suku takua nakutuu nuu
nti'i kuena ntee ini ve'e. ¹⁶ Cha su'a nakutuu ña sa'a koyu nuu kue
nivi, takua nakuni kuena ñava'a sa'a koyu cha saan nantasaka'nu na
Paa ko ya yee antivi.

Jesus sna'a ya tsa'a tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi

¹⁷ 'Ma kuka'án koyu ña vatsi_snaa tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi ni
tu'un ña nchaa kue chaa ntsika'an yu'u nuu ya. Kue vatsi_ña snaa
tu'un ya, vatsi_takua nakuntai. ¹⁸ Vari ñantaa ka'an yu ña ini yee antivi
tsi ñu'u ncha'i, ni in kuaa tu'un ma nai nuu tu'un ya, vasu ña luulu ka

kui, mancha nakuntaa nti'a. ¹⁹ Tsa'a ñaa, tatu nchii in na kue kantsitsa in tu'un yo'o vasu kui tu'un ña luulu ka, cha ni kue sna'a na ña nuu kue nivi, cha kue ka'nu kunkukuu na nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi. Tia kuena kantsitsa cha sna'a na tu'un ya, cha kunkukuu na nivi ka'nu kuu nuu kuntsa'nu ya. ²⁰ Cha kachi yu nuu koyu ña tatu ma sa'a ka koyu nchee ña sa'a koyu ñantaa ka nuu Sto'o Nchuxi, susaan kue skuleru ley tsi kue chaa fariseu, ma kunkaa koyu ma'i kue nivi na kuntsa'nu ya nuu.

Jesus sna'a ya nixi kuntee va'a na

²¹ 'Cha tsa tsini va'a koyu ña nikachi Sto'o Nchuxi nuu kuena ntiyata su'a: "Ma ka'ni kuu tsi ta'an koyu, vari na tsa'ni ta'an kuncha'vi na kuachi na." ²² Tia vichi kachi yu nuu koyu ña na ntasaa tsi ñani ta'an na, kuncha'vi na kuachi na. Cha na kachi tsi ta'an na ña vá'a xinia, kunku'un na nuu kuena kuntsa'nu tsa'ncha kuachi cha kunka'ncha na kuachi na; cha na stutsi ini kue ta'an na, kuntuta'an na kai na nuu anchaya.

²³ 'Tsa'a ñaa, ta ntsau nuu kunisoko ku ña'a nuu Sto'o Nchuxi cha tatu ntaku'un inu ña kue va'a nisa'u tsi ta'un, ²⁴ stakoo ña kunisoko ku ika, cha xi'na ka ku'un ntasava'u tu'un tsi ta'un, sana ntanchiku ntakua'u ña kunisoko ku nuu ya.

²⁵ 'Tatu nchii in na skuisa kuachi yo, yachi ni ntasava'u tu'un tsi na, cha tatu koo ra, kuntakua'a na yo nta'a na tsa'ncha kuachi, cha na tsa'ncha kuachi kuntakua'a na yo nta'a na nchaa vekaa, cha kunkasi na yo. ²⁶ Ñantaa ka'an yu nuu ku ña ma keu ika mancha nacha'vu santii ka ña tavu.

Jesus sna'a ya ña ma sa'a kue chaa kuachi tsi inka ña'á

²⁷ 'Tsa tsini va'a koyu ña Sto'o Nchuxi ntsaki ya tu'un ña ma kuu ntaki'in chaa ñási'i inka na, a ña'á ntaki'án ii inka na. ²⁸ Tia vichi kachi yu nuu koyu ña na nche'e in ña'á cha kutoo nchu'a na ñá, tsa sa'a na kuachi tsian ini anua na.

²⁹ 'Tsa'a ñaa, tatu ntuchi nuu ku ña tsio kua'a, sa'i ña sa'u kuachi, tavu ña cha skanu ña, vari va'a ka kui ña nantoñu'u in kuaa iki kuñu ku, susaan ña skana nii ya yo nuu anchaya. ³⁰ Cha tatu nta'a kua'a ku sa'i ña sa'u kuachi, ka'nchu ña cha skanu ña, vari va'a ka kui ña nantoñu'u in kuaa iki kuñu ku, susaan ña skana nii ya yo nuu anchaya.

Jesus sna'a ya ña ma tanu na

³¹ 'Cha saani kaa nchaa tuku nuu tu'un ya ña nchii in chaa natanu ra tsi ñási'i ra, tsini ñu'u kua'a ra in tutu nui ña ntanu ra tsian. ³² Tia vichi kachi yu nuu koyu ña chaa tanu tsi ñási'i ra, sa'a ra ña nasa'i kuachi, cha chaa kuntanta'a tsian sa'a ra kuachi. Cha tia tatu mii tsiki tsi inka chaa, kuu tanu ra tsian.

Jesus sna'a ya ña ma tsaa yu'u na

³³ 'Cha tsa tsini va'a koyu ña nikachi tuku Sto'o Nchuxi nuu kuena ntiyata ña tatu ntsaa ntaa yu'u ku nuu ya ma sta'vu. ³⁴ Tia vichi kachi yu nuu koyu ña miki tsaa yu'u koyu, ni ña ka'un ra kuachuun antivi vari ika kuu nuu intu'u Sto'o Nchuxi; ³⁵ ni ña ka'un ra kuachuun ñu'u ncha'i vari ika kuu nuu ntitatu tsa'a ya; ni ña ka'un ra kuachuun ñuu Jerusalen, vari kui ñuu Sto'o Nchuxi, ya kuu Rey. ³⁶ Ni ma tsaa yu'u koyu ka'un tsa'a xinu, vari ma kuu ntasa'u ni in mitu'un ixu xinu ña yaa a ña ncha'i. ³⁷ Cha tatu kuni koyu kachi koyu aan, kachi koyu aan, cha tatu kuni koyu kachi koyu a'an, kachi koyu a'an, vari tatu kua'a ka naka'an koyu kui ñavá'a.

Jesus sna'a ya ña sa'u ñava'a tsi na kuntasi yo

³⁸ 'Cha tsa tsini va'a koyu ña nikachi Sto'o Nchuxi ña tatu nchii in na snaa in ntuchi nuu ta'an na, tsini ñu'u cha'vi na ña tsi ntuchi nuu na; cha tatu nchii in na snaa in nu'u ta'an na, tsini ñu'u cha'vi na ña tsi nu'u na. ³⁹ Tia vichi kachi yu nuu koyu ña ma ka'un tsa'u ta sa'a na ñavá'a tsiun. Va'a ka kui ña ta nikani na tsio kua'a nuu ku, kua'a tuku inka tsio nakani na. ⁴⁰ Cha tatu in na kuni na kunchaka na yo ku'un na nuu tsa'ncha na kuachi takua ntaki'in na su'nu ku, kua'a ichi ña nantaki'in tuku na koto ku. ⁴¹ Cha tatu ka'an na ña tuchii kuisu ña'a na ku'un in kuaa, kuisu ña ku'un uvi kuaa. ⁴² Na tsika ña'a nuu ku, kua'i nuu na; cha na tsika nuu ña'a nuu ku, ma kuxiu ña nuu na.

Jesus sna'a ya ña tsini ñu'u kuu ino na kuntasi yo

⁴³ 'Tsa ntsini so'o koyu ña ntsisna'a kuena ntiyata ña tsini ñu'u kuu inu ta'un, cha kuntasu na kuntasi yo. ⁴⁴ Cha vichi kachi yu nuu koyu ña tsini ñu'u kuu inu na kuntasi yo, cha kaka ta'vi koyu tsa'a na sanchu'a koyu. ⁴⁵ Cha saan kustuu koyu ña kuu koyu se'e ya kuu Paa,

ya yee antivi, ya sa'a ña tsinu nikanchii sata nivi vá'a tsi kue nivi va'a, cha skuun ya savi nuu ntee kuena ntaa tsi nuu ntee kuena ntáa. ⁴⁶ Cha tatu kuu ini koyu tani kuena kuu ini yo, ¿nchii kuu ña va'a kuntane'e koyu? Saani sa'a tuku kuena ki'in ya'vi xu'un ña nu'u ñuu Roma.^b ⁴⁷ Cha tatu ka'an va'u tani kue ñani ta'un, kue kua'a ka sa'u susaan nti'i na, vari saani sa'a tuku kuena kue tsinu ini Sto'o Nchuxi. ⁴⁸ Cha kue meekoyu tsini ñu'u kukuu koyu nivi ntinuu ntintaa tono Paa ko ya intu'u antivi, ña kuu ya ya va'a ini ya ntinuu ntintaa.

Jesus sna'a ya nixi tsini ñu'u chinchee ko kuena kunta'vi

6 ¹ 'Kunchaa koyu meu ña ma sa'a koyu tani ña ntaa takua kuni kue nivi ña sa'a koyu, vari tatu su'a nasa'a koyu, koo ñava'a kuntane'e koyu nuu Paa ko ya inkaa antivi.

² 'Tsa'a ñaa, ta kunchincheu kuena kunta'vi, ma sni'u ni ma kanu nuu nti'i kue nivi ña sa'u, tono sa'a kue nivi uvi yu'u ta tsa'an na ini ve'e sinagoga^c cha saani sa'a tuku na ta kua'an na ichi, ña kuni na ña kintoo va'a na nuu kue nivi. Ñantaa ka'an yu ña tsa ntane'e na ñava'a nuu kue nivi. ³ Tia meu, ta kunchincheu kuena kunta'vi, ma kuni nta'a sachi ku ña kusa'a nta'a kua'a ku,^d ⁴ takua koo na kuni ña chincheu, cha Paa ku, ya nche'e ña sa'u nuu sé'e, kuntakua'a ya ñava'a nuu ku.

Jesus sna'a ya nixi tsini ñu'u kaka ta'vi ko

⁵ 'Ta kunka'an koyu tsi Sto'o Nchuxi, ma sa'a koyu tono sa'a kue nivi ña kuu nchu'a na ni ña tsika ta'vi na, vari ta'an ini na kunchichi na cha kaka ta'vi na ini ve'e sinagoga tsi nuu ntakita'an kue ichi, takua nakuni nti'i kue nivi ña sa'a na. Ñantaa ka'an yu nuu koyu ña tsa nine'e na ñava'a nuu kue nivi. ⁶ Tia meu, ta kunka'un tsi Sto'o Nchuxi, kuanti'vi ini ve'u, ntakasu yuye'e cha kaka ta'vu nuu Paa ku ya inkaa nuu sé'e. Cha Paa ku, ya nche'e ña sa'u nuu sé'e, kuntakua'a ya ñava'a nuu ku.

^b5:46 Kuena judio ntsika'án na ña kuena ki'in ya'vi xu'un ña nu'u ñuu Roma kuu na nivi vá'a.

^c6:2 Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsika ta'vi na cha saani tsa'ncha na kuachi ini ka.

^d6:3 Ña ma kuni nta'a sachi ku ña sa'a nta'a kua'a ku kunia kachia ña ni in na ma kuni ña kusa'a ko.

⁷ Ta kunka'an koyu tsi Sto'o Nchuxi, ma ntanchiko ne'e koyu suu ni tu'un ña tsa nika'an koyu, tono sa'a kue nivi na kue kuu judio, ña ka'án na ña kua'a ka naka'an na, kunkuni so'o ya ña ka'an na. ⁸ Ma sa'a koyu tono kasa'a kuena, vari Paa ko tsa tsini va'a ya nchii kuu ña tsini ñu'u koyu ta kumani ka kaka koyu ña nuu ya. ⁹ Kue meekoyu kaka ta'vi koyu su'a:

Paa meeko, ya inkaa antivi,
nantachi ñu'u nti'i kue ni.

¹⁰ Kitsaá ni kuntsa'nu ni nuu kue.

Cha nakui tono kuni ni, tono kaa antivi, saan nakoo tuku nuu
ñu'u ncha'i.

¹¹ Cha kua'a ni ña nakatsi kue ntisaan so kii.

¹² Cha kuka'nu ini ni tsa'a kuachi kue,

tono kue meekue ña kuka'nu ini kue tsa'a kuena sa'a ña vá'a tsi
kue.

¹³ Ma kua'a ni ichi ña kana kava kue nuu kuachi,

cha skaku ni kue nuu ñavá'a,

vari meeni kuu ya kuntsa'nu, cha kumi ni nti'i nchee cha ntuta'an
ni ña nti'i so kue nivi ntasaka'nu na ni ntee ni'na
so. Saan nakoi.

¹⁴ Cha tatu nakuka'nu ini koyu tsa'a kuena sa'a ñavá'a tsi koyu,
saani Paa ko, ya inkaa antivi, kunkuka'nu ini ya tsa'a kuachi koyu.

¹⁵ Tia tatu ma kuka'nu ini koyu tsa'a na sa'a ñavá'a tsi koyu, saani Paa
ko ma kuka'nu ini ya tsa'a kuachi koyu.

Jesus sna'a ya nixi tsini ñu'u kunaa su'un na

¹⁶ Ta naa su'un koyu, ma sa'a koyu ña nto'o ini koyu tono kue nivi
ña kuu uvi yu'u, ña sayakua na nuu na takua stuu na meena nuu kue
nivi ña naa su'un na. Nantaa ka'an yu ña tsa ntane'e na ñava'a nuu kue
nivi. ¹⁷ Tia meu, ta naa su'un ku, ntasava'u xinu cha ntakachu nuu ku,
¹⁸ takua ma kuni kue nivi ña naa su'un ku. Tani Paa ku, ya inkaa nuu
sé'e, kunkuni ya ña sa'u. Cha Paa ku, ya nche'e nuu sé'e, kuntakua'a
ya ñava'a nuu ku.

Nixi kuu ña kuu kukuika ko antivi

¹⁹ Ma sakuika koyu meu nuu ñu'u ncha'i, nuu kana tikixi ña cha
kuxi nti'a sara nai, cha nuu ki'vi ntikui'na ra skui'ni ña. ²⁰ Va'a ka kui

ña sakuika koyu meu antivi, nuu ni kuxi ra ni tikixi ma kuu snai ña, cha ni ntikui'na ma kuu skui'ni ña, ²¹ vari nuu inkaa ña ya'vi ka nuu ku, ika kunkunkaa anua ku.

Jesus sna'a ya tsa'a ñanchii tsi tsa'a ñanaa

²² 'Cha ntuchi nuu ku kui ña tuu nuu ku. Tatu ntuchi nuu ku kui ñava'a, inkau nuu tuu, ²³ tia tatu ntuchi nuu ku vá'i, inkau nuu naa. Tsa'a ñaa, tatu ña nchii inkaa inu kui ña naa, vi'i ka naa kunkukui.

Jesus sna'a ya tsa'a ña ma kuu ini na xu'un

²⁴ 'Ni in na ma kuu sachuun na nuu uvi sto'o na, vari kunkuntasi na in na, cha kunkuu ini na inka na, cha kuntini ka na ña kuu in na, tia inka na ma kuntini na ña kuu na. Ma kuu kuu ini na Sto'o Nchuxi cha kuu ini tuku na xu'un.

Jesus sna'a ya ña ma ntakanini na tsa'a kue ña'a

²⁵ 'Tsa'a ñaa kachi yu nuu koyu ña kue tsini ñu'u ntakanini koyu tsa'a nchii kunkatsi koyu tsi nchii kunko'o koyu takua kuchaku koyu, ni tsa'a sa'ma ña kuntsitsi koyu. Vari ka'nu ka kuu koyu susaan ña tsatsi koyu, cha ka'nu ka kuu iki kuñu koyu susaan ña kuntsitsi koyu. ²⁶ Kunchee koyu ña kue saa ka kue stee ti, ni kue ntasatutu ti, ni kue chika va'a ti ini yaka ña katsi ti, tia Paa ko, ya inkaa antivi, tsa'a ya ña katsi ti. Cha kue meekoyu ya'vi ka koyu susaan kue saa ka. ²⁷ Vasu nantakanini nchu'a koyu, ma kuu sa'a koyu ña na'a ka koo koyu, vasu xoo ka. ²⁸ ¿Chanu va'a ntakanini koyu tsa'a sa'ma ña kuntsitsi koyu? Kunchee koyu nixi tsa'nu kue ita yuku: kue sachuun koyi ni kue tavi yu'va takua sa'i sa'mi. ²⁹ Tia kachi yu nuu koyu ña cha-ntsikuu rey Salomon, tsi nti'i kue ña'a vii ntsikumi ra, ni ma nitsintsitsi ra tono in ita. ³⁰ Cha tatu vichi Sto'o Nchuxi skuntsitsi ya kue ku'u ña kaa yuku su'a, vasu inka kii kunkai ña, ¿a kue va'a ka kuskuntsitsi ya koyu, nivi ña xoo tsinu ini? ³¹ Tsa'a ñaa, ma ntakanini koyu nchii kuu ña kunkatsi koyu, a nchii kuu ña kunko'o koyu, a nchii kuu ña kunkuntsitsi koyu. ³² Tsa'a nti'i kue ña'a yo'o kuu ña ntakanini kuena kue tsinu ini Sto'o Nchuxi, tia kue meekoyu kumi koyu in Paa, ya inkaa antivi, ña tsini va'a ya nchii kuu ña tsini ñu'u koyu. ³³ Ña ka'nu xeen ka kuu ña kuñuu ini koyu tsa'a ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu koyu, cha kuñuu ini koyu ñantaa sa'a ya, sara kunkua'a ya nti'i ka kue ña'a ña tsini ñu'u koyu. ³⁴ Tsa'a ñaa, ma ntakanini koyu ña kunkuu

ixchaan, vari ixchaan kunkoo tuku ña ntakanini koyu. Cha ntakanini koyu tsa'a tunto'o in in kii, cha ma chikaa ka koyu kua'a ka tunto'o nui.

Jesus sna'a ya ña ma santaa ko tsa'a na

7 ¹Ma santaa koyu tsa'a na, takua Sto'o Nchuxi ma ka'ncha ya kuachi koyu, ²vari Sto'o Nchuxi kunka'ncha ya kuachi koyu tono sa'a meekoyu tsi ta'an koyu, cha tono kuaa chikuaa koyu, saan kunchikuaa ya koyu. ³¿Chanu va'a nche'u mi'i ña inkaa ntuchi nuu ta'un, cha kue nche'u ña in ntava too inkaa ntuchi nuu ku? ⁴¿Nixi kuu kachu tsi ta'un: “Kua'a ichi natava mi'i inkaa ntuchi nuu ku”, cha ntuchi nuu meu inkaa in ntava too? ⁵¡Nivi kue chaku ini!, tava xi'na ka ntava too inkaa ntuchi nuu ku takua kuu kunchee va'u, sana tavu mi'i inkaa ntuchi nuu ta'un.

⁶Ma kua'a koyu ña'a íí nuu kue tina, takua ma ntava nchai yo, cha stutsia yo, cha ma skana koyu yuú ntucha nuu kue kini, takua ma kuain ti ña.

Jesus sna'a ya ña kaka na ña tsini ñu'u na nuu Sto'o Nchuxi

⁷Kaka koyu ña tsini ñu'u koyu nuu Sto'o Nchuxi, cha kunkua'a ya ña; ntantuku koyu cha kuntane'u; kana koyu yuye'e cha kuninuni, ⁸vari nti'i na tsika ta'vi nuu Sto'o Nchuxi, kunine'e na; cha nti'i na ntantuku, kuntane'e na; cha nti'i na kana yuye'e, kuninuna ña. ⁹¿A nchii in koyu ña yee se'e koyu, tatu nakaki paa katsia, a kunkua'a koyu yuú katsia? ¹⁰Cha tatu nakaki in chaka, ma kua'a koyu in koo katsia. ¹¹Tatu kue meekoyu ña kuu koyu nivi nche'e, cha tsini koyu kua'u ñava'a nuu kue se'u, ¡kachi ka kuu Paa ko, ya inkaa antivi, kunkua'a ya ñava'a nuu kuena tsiki nuu ya!

¹²Sa'a koyu tsi kue nivi ña kuni koyu nasa'a na tsi koyu, vari ño'o kuu ña nta'vi nuu tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi tsi ña nchaa kue chaa ntsika'an yu'u nuu ya.

Jesus sna'a ya tsa'a yuye'e tuu

¹³Ki'vi koyu chi yuye'e tuu, vari yuye'e tsi ichi ña kua'an nuu kuntoñu'u anua na kui ña ntika, cha kua'a nchu'a na kuu na kua'an

ika; ¹⁴ tia tuu kuu yuye'e cha tuu kuu ichi ña kua'an nuu kuchaku na icha'ncha, cha xoo na kuu na ntane'e ichi ka.

Jesus sna'a ya ña tsi ña sa'a na kunkunu nchii kuu na

¹⁵ 'Kunchaa koyu meu nuu kuena kachi ña ka'an na yu'u nuu Sto'o Nchuxi tia suu Sto'o Nchuxi tsa'a tu'un ka'an na. Kuena yo'o sa'a na ña kuee ini na tonu in ntikachi, tia chi ini na kuu na tonu in ntiva'u xeen. ¹⁶ Cha tsi ña sa'a na kunkunu nchii kuu na. Ma kuu ntastaka na uva nuu kue tuiñu, ni ma kuu ntastaka na makuxi nuu iñu kuaan. ¹⁷ Cha kue tukui'i va'a tsa'a tu kui'i va'a, tia tukui'i vá'a tsa'a tu kui'i vá'a. ¹⁸ Tukui'i va'a ma kuu kua'a tu kui'i vá'a, ni tukui'i vá'a ma kuu kua'a tu kui'i va'a. ¹⁹ Nti'i kue tukui'i ña kue tsa'a kui'i va'a, kuncha'ncha tu cha kunchikaa na tu nuu ñu'u. ²⁰ Tsa'a ñaa, tsi ña sa'a kue chaa ña ka'an yu'u nuu ya, kunkunu nchii kuu na.

Jesus ka'an ya ana kakuu na ma kaku

²¹ 'Suu nti'i kuena kachi tsiin: "¡Sto'o, Sto'o!" kunkunkaa nuu kue nivi na kunkunsa'nu Sto'o Nchuxi nuu na, tani kuena sa'a ña kuni Paa yu, ya inkaa antivi. ²² Cha kii saan^k kua'a nchu'a na kunkachi tsiin: "Sto'o, Sto'o, kue meekue ntsika'an kue yu'u nuu ni, cha yu'u nuu ni ntava kue espiritu vá'a, cha yu'u nuu ni sa'a kue kua'a nchu'a ñaka'nu kuu." ²³ Sara kunka'an ntaa yu nuu kuena: "Miki nitsini yu koyu. ¡Kutsio koyu nuu, kueyo ña miki nisa'a koyu ña kuni Sto'o Nchuxi!"

Jesus sna'a ya tsa'a uvi ve'e

²⁴ 'Tsa'a ñaa, kuena chaa so'o ña ka'an yu cha sa'a na ña, kuu na tonu in nivi va'a tsitu nini, ña sava'a na ve'e na sata toto. ²⁵ Cha nuu nikuun nchu'a savi, cha ntsika tachi xeen, cha nikee nchañu'u, cha nikanía ve'e ka, tia kue nintachia, vari tuun inkai sata toto. ²⁶ Tia kuena chaa so'o ña ka'an yu cha kue sa'a na ña, kuu na tonu in nivi kue tsitu nini, ña sava'a na ve'e na nuu yuti. ²⁷ Cha nuu nikuun nchu'a savi, cha ntsika tachi xeen, cha nikee nchañu'u, cha nikanía ve'e ka, sara ntachia cha naa nti'a.

^k7:22 Kii yo'o kuu kii ña Sto'o Nchuxi kunka'ncha ya kuachi kue nivi ntee ñayivi.

²⁸ Cha nuu ntsinu ntakani Jesus kue tu'un yo'o, nikuna'a ini kue nivi ka nixi sna'a ya, ²⁹ vari sna'a ya tono in na kumi chuun, suu tono kue skuleru ley.

Jesus stata ya in chaa ku'u kue'e cha'i

8 ¹ Sara núu Jesus ña ntsa'an ya yuku, cha kua'a nchu'a nivi ntakaa ya. ² Sara nikuyachi in chaa ku'u kue'e cha'i, cha ntsikutsiti ra nuu Jesus cha kachi ra su'a:

—Sto'o, tatu kuni ni ra ntasava'a ni yu.

³ Cha ntsaki Jesus nta'a ya xini ra sara nikachi ya:

—Kuni yu ña ntuva'u, cha ntuva'a vichi.

Cha mii saan ni ra ntuva'a ra. ⁴ Sara nikachi Jesus:

—Kuchaa so'o ña ka'an yu, ma ntakanu nuu ni in na ña nikuu.

Kua'an, sna'u meu nuu sutu, cha kunau ña kunisoko ra tono kanchaa nuu tu'un ña ntsa'a Sto'o Nchuxi nuu nti ta Moises takua nakuni na ña Sto'o Nchuxi ntasava'a ya yo.

Jesus stata ya musu in chaa kuu xini nuu in kuaa soldadu

⁵ Sara ntsaa Jesus ñuu Kapernaun, cha ntsaa in chaa kuu xini nuu in kuaa soldadu, cha ntsika ra nuu Jesus, ⁶ cha nikachi ra su'a:

—Sto'o, musu yu kantu'i ve'e, kue kuu kaki cha tsatu nchu'a so nto'i.

⁷ Sara nikachi Jesus:

—Natsaa yu ntasava'a ña.

⁸ Cha nikachi ra su'a:

—Sto'o, kue ntuta'an yu ña ki'vi ni ve'e. Ka'an so ni in tu'un cha musu yu kuntuva'i. ⁹ Vari saani mee yee na tsa'ncha chuun nuu, cha saani ntaka'ncha yu chuun nuu kue soldadu kumi. Ta kachi yu tsi ian: “Kua'an”, sara kua'in; cha ta kachi yu tsi inkai: “Na'a”, sara vatsia; cha ta kachi yu tsi musu yu: “Sa'a ño'o”, sara sa'i ña.

¹⁰ Ta ntsini so'o Jesus tu'un yo'o, nikuna'a ini ya sara nikachi ya tsi kuena ntakaa ya:

—Ñantaa ka'an yu ña kue ntane'e ni in na nuu ñuu Israel ña tsinu ini na tono tsinu ini chaa yo'o. ¹¹ Tia kachi yu nuu koyu ña kua'a nchu'a na kunkitsi chi tsio kana nikanchii cha chi tsio keta nikanchii, cha kunkuntu'u na katsa'an na tsi paa ko Abraham tsi Isaac tsi Jacob

nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi; ¹² tia kuena ntsintuta'an kunkaa nuu kuntsa'nu ya, kuntatsi ya kuena ku'un na yuye'e nuu naa cha ika kunkuaku ko'o na cha kunka'in nu'u na.

¹³ Sara nikachi Jesus nuu chaa kuu xini nuu kue soldadu:

—Kuanu'u, cha nakui tonu ntsinu inu ña kui.

Cha mii saan ni ra ntuva'a musu ra.

Jesus stata ya nana tsiso ta Pedru

¹⁴ Cha kua'an Jesus ve'e ta Pedru, cha ta niki'vi ya ini ve'e ra ntsini ya ña nana tsiso ra kantu'i vari kana ka'ni ñá. ¹⁵ Sara ntiin ya nta'i cha ntsikuiin ka'ni ka sara ntakoi ntsa'i ña katsi kuena.

Jesus stata ya kua'a nchu'a kue nivi ku'u

¹⁶ Ta kunkuaa ra ntsasia'a na kua'a nchu'a kue nivi inkaa espiritu kini, cha ntava Jesus kue espiritu kini ka tsi tu'un nika'an ya, cha stata ya nti'i so kuena ku'u. ¹⁷ Ño'o nikuu takua nakuntaa nti'i ña ntsika'an nti ta Isaia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, ta nikachi ra: “Meeya ntaki'in ya nti'i so ña nto'o ko, cha ntakuiso ya kue kue'e ko.”

Kuena kuni kutakaa Jesus

¹⁸ Ta ntsini Jesus ña ntututu kua'a nchu'a nivi nuu inkaa ya, sara ntaka'ncha ya chuun nuu kuena ntakaa ya:

—Nako'on inka tsio yu'u chikuii. ¹⁹ Sara nikuyachi in skuleru ley cha nikachi ra tsi ya:

—Mestru, kuni yu kutakaa ni nchii nikuu so kua'an ni.

²⁰ Cha ntanchiko ne'e Jesus tu'un yo'o:

—Kue nkuii yee yavi nuu xixi ti, cha kue saa yee cho'o ti, tia mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, koo nuu ntitatu yu.

²¹ Sara in chaa, cha-ntakaa Jesus nikachi ra:

—Sto'o, kua'a ni ichi ña xi'na ka naku'un yu kutsi paa yu.

²² Cha Jesus ntanchiko ne'e ya tu'un yo'o:

—Kutakaa yu, stakoo kueña ntsi'i tsaan nakutsia kueña ntsi'i.

Ta stsikuiin Jesus savi tachi

²³ Sara Jesus nikaa ya nuu varku tsi kue chaa ntakaa ya. ²⁴ Cha ini kua'an kuera nikitsaá savi tachi nuu chikuii ka, cha varku ka ntuku so

keti, cha Jesus kixi ya. ²⁵ Sara ntsa'an kuera stoto kuera Jesus cha nikachi kuera:

—¡Sto'o, skaku ni yoo vari kunaa ko!

²⁶ Cha Jesus nikachi ya:

—¿Chanu va'a yu'u koyu? ¡Nivi ña xoo xeen tsinu ini!

Sara ntakoo ya cha ntsa'ncha ya chuun nuu tachi tsi chikuii sara taxiin so nikuu. ²⁷ Cha nikuna'a so ini kuera cha ntakatu'un tsi ta'an kuera:

—¿Nchii chaa kuu ño'o, ña tachi tsi chikuii kantsitsi ña ka'an ra?

Jesus stata ya uvi chaa nto'o espiritu kini

²⁸ Ta ntsaa Jesus inka tsio yu'u chikuii yachi ñuu Gadara, nikitsaa uvi chaa nto'o espiritu kini. Kue chaa yo'o ntsio koyi titsi kue kava nuu ntsintutsi kuena, cha koo na kuu ya'a ika vari nche'e nchu'a koyi, ²⁹ cha nikana koyi:

—¡Ma sta'an ni kue, Jesus, Se'e Sto'o Nchuxi! ¿A vatsi ni yo'o takua sanchu'a ni kue ta kumani ka kitsaa kii?

³⁰ Cha tsa tsika iin kua'a nchu'a kini tsitsa'an ti. ³¹ Cha kue espiritu kini ka ntsika koyi ñamani cha nikachia su'a:

—Ta kuntava ni kue, kua'a ni ichi ña naki'vi kue kini ka.

³² Cha nikachi ya:

—Kua'an.

Sara nikee koyi cha niki'via kue kini ka, cha mii saan ni nti'i so kue kini ka sketa kueti nuu ti yuku mancha nuu chikuii cha ntsi'i nti'i kueti ika. ³³ Cha kuena nchaka kue kini ka sketa kuena ntsaa na ñuu ka, cha ntakani kuena ña nikuu tsi ña ntuva'a kue chaa nto'o espiritu kini. ³⁴ Sara nti'i so kue nivi ñuu ka kua'an kuena nuu inkaa Jesus, cha ta ntsini kuena ña nikuu, ntsika kuena ña naku'un ya inka tsio.

Jesus stata ya in chaa kue kuu kaka

9 ¹ Sara Jesus nikaa ya nuu varku ka, ntanchiko ya inka tsio yu'u chikuii, cha ntsaa ya ñuu nuu ntsio ya. ^{1,2} Cha ika ntsasia'a na in chaa kue kuu kaka, cha nchiso na ra nuu yuvi. Cha ntsini Jesus ña tsinu ini kuena ya cha nikachi ya tsi chaa ku'u ka:

—Ntunchee ini, vari kuachi ku tsa ntoï.

³ Sara uvi uni kue skuleru ley nika'án kuera: “Ño'o kini ka'in tsa'a Sto'o Nchuxi.”^{m4} Cha ntsini Jesus ña ka'án kuena cha nikachi ya:

—¿Chanu va'a ntakanini vá'a koyu? ⁵ ¿Nchii kuu ña nchichi ka ka'an yu: “Kue kuachi ku tsa ntoï”, a ña kachi yu: “Kuantakoo ra kaku”? ⁶ Cha kusna'a yu nuu koyu ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kumi nchee nuu ñu'u ncha'i takua kuka'nu ini yu tsa'a kuachi na.

Sara nikachi ya tsi chaa ku'u ka:

—Kuantakoo, ntaki'in yuvi ku cha kuanu'u ve'u.

⁷ Sara ntakoo ra kuanu'u ra ve'e ra. ⁸ Ta ntsini kue nivi ka ña nikuu, nikuna'a ini na cha ntasaka'nu na Sto'o Nchuxi tsa'a ña ntsa'a ya nchee ya nuu kue nivi.

Jesus kana ya ta Mateu

⁹ Ta nikee Jesus kua'an ya sara ntsini ya in chaa nani Mateu, intu'u ra nuu ki'in ya'vi ra xu'un ña nu'u ñuu Roma cha nikachi ya:

—Kutakaa yu.

Sara ntakuiin ra kua'an ra tsi ya.

¹⁰ Sara tsitsa'an Jesus ini ve'e, cha ntsaa kua'a nchu'a nivi na ki'in ya'vi tsi na kuu tu'un ña vá'a na, cha tsitsa'an na tsi Jesus tsi kuena ntakaa ya. ¹¹ Ta ntsini kue chaa fariseu ño'o, nintakatu'un kuera kue chaa ntakaa Jesus:

—¿Chanu va'a tsitsa'an mestru koyu tsi kuena ki'in ya'vi tsi kuena kumi kuachi?

¹² Nuu ntsini so'o Jesus ña ka'an kuena, nikachi ya tsi kuena:

—Kuena kue ku'u kue tsini ñu'u na chaa stata, tani kuena ku'u kuu na tsini ñu'u chaa stata. ¹³ Kua'an koyu cha kaskua'a koyu nchii kuni kachi tu'un Sto'o Nchuxi yo'o: “Ña kuni yu kuu ña koo ñamani ini koyu cha suu ña soko koyu nuu.” Tsa'a ña vatsi kana kuena tsini ña kumi na kuachi takua nantacha'vi ini na, cha kue vatsi kana nivi na ka'án ña ntaa kuu na.

^{m9:3} Nika'án na su'a vari mitu'un Sto'o Nchuxi kuu ya kuu kuka'nu ini tsa'a kuachi na, cha kue nitsinu ini na ña Jesus kuu ya Se'e Sto'o Nchuxi.

Jesus sna'a ya nixi kunaa su'un na

¹⁴ Sara nikuyachi kue chaa ntakaa ta Juaa, cha-skuantucha, cha nintakatu'un kuera Jesus:

—Kue meekue tsi kue chaa fariseu naa su'un kue ke'en kii, ¿chanu va'a kuena ntakaa ni kue naa su'un na?

¹⁵ Sara ntanchiko ne'e Jesus su'a:

—¿A kuu koo kuaka kuena inkaa viko tanta'a, ini chaa ntanta'a inkaa ra tsi kuena? Tia kunkitsaa kii ña kuntiin na ra, saan sana kunkunaa su'un na.

¹⁶ Koo na ntakiku sa'ma tu'u tsi sa'ma tsaa vari sa'ma tsaa ka kuntului cha kuntati sa'ma tu'u ka cha vi'i ka kuntivia. ¹⁷ Cha koo tuku na chikaa vinu tsaa nuu iín yata, vari iín yata ka kuntati cha vinu ka kunkucha ra cha iín ka kuntivia. Tsa'a ñaa tsini ñu'u chikaa na vinu tsaa nuu iín tsaa takua tiin va'a ntintui.

Jesus stata ya in ña'á ku'u cha ntaschaku ya in ñasi'i luu

¹⁸ Cha ini ka'an Jesus tu'un yo'o, nikitsaa in chaa kuu xini nuu kuena judio cha ntsikutsiti ra nuu ya sara nikachi ra:

—Se'e si'i yu saka ntsi'a. Na'a xoo ni cha kaki ni nta'a ni xinia takua nantachakui.

¹⁹ Sara Jesus tsi kuena ntakaa ya niki'in na ichi kua'an na tsi ra.

²⁰ Cha ntsio in ña'á ña niketa utsi-uvi kuia ku'i kue'e ña too nii ñá, cha ini kua'an kuera nikuyachia chi sata ya cha nchituu nta'i yu'u sa'ma ya, ²¹ vari nika'ín ña tatu nachituu nta'i sa'ma ya kuntuva'i. ²² Tia Jesus ntakunchee ya nui sara nikachi ya:

—Nantunchee inu, ña'á, tsa'a ña ntsinu inu yu cha tsa ntuva'u.

Cha mii saan ni ra ña'á yo'o ntuva'i.

²³ Sara ntsaa Jesus ve'e chaa kuu xini cha ntsini ya kuena tivi tuyoo tsi kuena ni'i tsaku ko'o so, ²⁴ cha nikachi ya tsi kuena:

—Kuaketa koyu, vari ñasi'i luu yo'o kue ntsi'a, kixia.

Cha nikitsaa na tsaku nchaa na Jesus. ²⁵ Tia nuu ntsinu ntava ya kue nivi ka, niki'vi ya nuu kantu'u ñasi'i luu ka, sara ntiin ya nta'i cha ntakoi. ²⁶ Sara ntakani kue nivi ña nikuu nuu kuena ntee kue ñuu yachi.

Jesus stata ya uvi chaa ntikuaa

²⁷ Ta nikee Jesus ika, cha ntakaa uvi kue chaa ntikuaa ya cha kana ko'o so kuera:

—¹ Koo ñamani ini ni tsa'a kue, Se'e nti ta David!

²⁸ Cha ta ntatsaa Jesus ve'e ya, nikuyachi kue chaa ntikuaa, cha nintakatu'un ya koyi:

—² A tsinu ini koyu ña kuu stata koyu?

Sara ntanchiko ne'e koyi:

—Aan, kuu sa'a ni ña, Sto'o.

²⁹ Sara nchituu nta'a ya ntuchi nuu kuera, cha nikachi ya:

—Tono tsinu ini koyu, saan nakoi.

³⁰ Sara nikuu ntakunchee kuera. Cha Jesus ntaka'ncha ya chuun nuu kuera cha nikachi ya:

—Kunchee koyu ña ni in so na ma kuni ña ntuva'a koyu.

³¹ Tia nuu nikee vii ni kuera ika, nikitsaa kuera ntakani kuera tu'un tsa'a ya nuu nti'i so kuena ntee kue ñuu yachi.

Jesus stata ya in chaa nti-i'in

³² Mii ta niketa kuera kua'an ra, sara nikitsaa uvi uni kue nivi cha nchaka na in chaa nti-i'in cha nto'o ra espiritu kini. ³³ Nuu ntava Jesus espiritu kini ka, nikuu nika'an chaa ka, cha kue nivi ka nikuna'a ini na cha nikachi na:

—Miki tsino ña kuu su'a nuu ñoo Israel.

³⁴ Tia kue chaa fariseu nikachi kuera su'a:

—Chaa yo'o kuu tavi kue espiritu kini vari tachi kuntsa'nu kuu ña tsa'a nchee nui.

Jesus kuntavi ini ya tsa'a kue nivi

³⁵ Kua'an Jesus nti'i so kue ñuu na'nu tsi kue ñuu kuachi, sna'a ya nuu kue nivi ini ve'e sinagoga^a kuena, cha ntakani ya tu'un va'a ña nixi kuu ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu na cha stata ya kuena nuu nti'i so kue'e nto'o na tsi ñatsatu nto'o na. ³⁶ Nuu ntsini ya kue nivi ka, nikunta'vi ini ya tsa'a kuena vari yee kuena nuu tunto'o tsi nuu

^a9:35 Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsika ta'vi na cha saani tsa'ncha na kuachi ini ka.

ñatsatu cha ntuku so kuu na tono ntikachi kiti koo sto'o. ³⁷ Sara nikachi ya tsi kuena ntakaa ya:

—Ñantaa kui, ña tono kikuu ña ntsaki na cha nikua'a nchu'i, cha tsa tsini ñu'u ntututi, saani kikuu kue niví, ña kua'a xeen na kuu na yee tu'va takua tsinu ini na ya, tia xoo na kuu na ntakani tu'un ya. ³⁸ Tsa'a ñaa, kaka koyu ñamani nuu Sto'o, takua natachuun ka ya musu ya na nantakani tu'un ya.

Nti-utsi-uvi kue chaa cha-kunintoo yu'u nuu Jesus

10 ¹ In kii Jesus nikana ya nti-utsi-uvi kue chaa ntakaa ya, sara ntsa'a ya nchee nuu kuera takua tava kuera kue espiritu kini cha stata kuera kue niví nuu nti'i so kue'e nto'o na tsi ña tsatu nto'o na. ² Ño'o kuu si'vi kue nti-utsi-uvi kue chaa cha-kunintoo yu'u nuu ya: Xi'na ka Simon, chaa ntakunani Pedru, tsi ñani ra Andres; Jacobo tsi ñani ra Juaa, se'e ta Zebedeo; ³ Felipe tsi Bartolome; Tomas tsi Mateu, chaa ntsiki'in ya'vi xu'un ña nu'u ñuu Roma; Jacobo, se'e ta Alfeo, tsi Tadeo; ⁴ Simon kananeu^o tsi Juda Iscariote, chaa kuntakua'a Jesus nuu kue chaa kumi chuun.

Jesus tsa'a ya tu'un nuu kue chaa ntakaa ya

⁵ Cha nti-utsi-uvi kue chaa yo'o, Jesus ntachuun ya kuera cha ntsa'a ya tu'un yo'o nuu kuera ta kumani ka ku'un kuera:

—Ma ku'un koyu nuu ntee kue niví na kue tsinu ini Sto'o Nchuxi, ni kue ñuu kantu'u Samaria, ⁶ ku'un koyu nuu ntee kue niví ñuu Israel, vari kuu na tono ntikachi ntoñu'u. ⁷ Cha ntakani koyu ña tsa kuyachi ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi. ⁸ Stata koyu kuena ku'u, tsi kuena nto'o kue'e cha'i, ntaschaku koyu kuena ntsi'i, cha tava koyu kue espiritu kini. Nine'e chi'an koyu nchee yo'o cha ma ki'in ya'vi koyu ta chinchee koyu na. ⁹ Ma kunaa koyu xu'un na'nu ni xu'un kuachi, ¹⁰ ni yati, ni ma kunaa koyu sa'ma ntasama koyu, ni ntsitsa, ni yutu ña kutuu koyu, vari kuena sachuun ntuta'an na katsa'an na.

^o**10:4** Ta Simon ntsikaa ra nuu in kuaa kue niví ña ntsinani kananeu, cha kuu kuena niví na ntsikaka na'a tsi kuena kumi chuun.

¹¹ Ta ntsaa koyu in ñuu ka'nu a in ñuu luu, ntantuku koyu in nivi va'a cha kintoo koyu ve'e na mancha ta kunkee koyu ñuu ka. ¹² Ta kunki'vi koyu ve'e na ka'an koyu na. ¹³ Cha tatu ve'e ka yee in nivi va'a, ñava'a kunkoo tsi nti'i kuena ve'e ka, tia tatu susaan kui, koó ñava'a kunkoo tsi kuena. ¹⁴ Tatu nchii in na kue nitsa'a nuu kintoo koyu ni kue kuni na kuchaa so'o na tu'un ntakani koyu, kee koyu ve'e ka a ñuu ka cha kisi koyu yaka tsa'a koyu.^p ¹⁵ Ñantaa ka'an yu ña kii ña Sto'o Nchuxi kunka'ncha ya kuachi kue nivi, tsatu ka kunto'o kue nivi ñuu yo'o susaan ka kue nivi ñuu Sodoma tsi ñuu Gomorra.

Tunto'o ña kunkitsi nuu kuena ntakaa Jesus

¹⁶ Kuchaa so'o ña mee tachuun koyu tono ntikachi nuu iin kue ntiva'u. Tsa'a ñaa kukuu koyo nivi ña chaku ini tono in koo, cha kukuu tuku koyu nivi va'a ini tono in sata. ¹⁷ Koo tu'va koyu, vari kuntakua'a na koyu nuu kuena tsa'ncha kuachi cha kusanchu'a na koyu ini kue ve'e sinagoga.^q ¹⁸ Cha kunkunchaka na koyu ku'un nuu kuena kumi chuun tsi nuu kue chaa kuu rey tsa'a mee, cha ika kuntakani koyu tu'un tsa'a nuu kuena yo'o tsi nuu kuena kue tsinu ini Sto'o Nchuxi. ¹⁹ Ta kuntakua'a na koyu nuu kuena, ma ntakanini koyu nixi kunka'un cha nchii tu'un kunka'un, vari ta ntanchaa ña kunka'an koyu, kunkutu nini koyu nixi ka'un. ²⁰ Cha kunka'an koyu, tia tu'un kunka'an koyu, mee Espiritu Paa koyu, ya kuu Sto'o Nchuxi, kunkua'a ya tu'un ña ka'an koyu. ²¹ Cha kue chaa kuntakua'a ra ñani ra takua naka'ni kuii na ra, cha kue tata kuntakua'a ra se'e ra takua naka'ni kuii na ra, cha kue se'e kunkaka na'i tsi tata ña cha kuntakua'i ra takua naka'ni kuii na ra. ²² Cha nti'i so kue nivi kunkuntasi na koyu tsa'a mee, tia na kunkunchee ini mancha kii santii, kunkaku na. ²³ Ta tatsi na koyu nuu in ñuu, kunu koyu ku'un inka ñuu. Ñantaa ka'an yu ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntanchiko ta kumani ka ku'un koyu nuu nti'i so kue ñuu ña kantu'u Israel.

²⁴ Chaa cha-sna'a ka'nu ka kuu ra susaan kuena skua'a, cha sto'o ka'nu ka kuu ra susaan musu ra, ²⁵ vari kuena skua'a ma kuu ntuka'nu ka na susaan cha-sna'a nuu na, cha in musu ma kuu ntuka'nu ka ra

^p **10:14** Ña kisi na yaka tsa'a na sna'a na ña Sto'o Nchuxi kuu ya kunka'ncha kuachi kue nivi yee ika.

^q **10:17** Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsa'ncha tuku na kuachi.

susaan sto'o ra. Cha tono skunani na chaa xiin ve'e Velsevu,[†] jkini ka kunka'an na tsi kuena ve'e ra!

Jesus ka'an ya ña kuena ntakaa ya ma yu'u na

²⁶ 'Tsa'a ñaa ma yu'u koyu kue nivi, vari koo ña inkaa sé'e ña ma ntatui; cha koo ña inkaa sé'e ña ma kuni na ña. ²⁷ Ña ntakani tani nuu kue mee ni koyu, ntakani koyu ña nuu sava ka kuena; cha ña ntakani yaa nuu ku, ntakanu ña nuu nii ñayivi. ²⁸ Ma yu'u koyu na tsa'ni iki kuñu vari ma kuu ka'ni na anua ku; va'a ka kui ña yu'u koyu Sto'o Nchuxi, ya kuu snaa anua ku tsi iki kuñu ku nuu anchaya. ²⁹ Tsini va'a koyu ña uvi saa lu xoo ya'vi ti, tia ni in ti kue yaa nuu ñu'ú tatu ya kuu Paa koyu ma kua'a ya ichi. ³⁰ Saani kue meekoyu, mancha nti'i so ixi xini koyu ncha'via. ³¹ Tsa'a ñaa, ma yu'u koyu, vari ya'vi ka koyu susaan ka kua'a nchu'a kue saa lu.

³² 'Cha kuena ntakani nuu kue nivi ña tsinu ini na yu, saani mee kuntakani nuu Paa yu, ya inkaa antivi, ña tsini yu na. ³³ Cha kuena kue ntakani nuu kue nivi ña tsinu ini na yu, saani mee ma ntakani nuu Paa yu, ya inkaa antivi, ña tsini yu na.

Jesus ka'an ya ña kusasiin ta'an kuena

³⁴ 'Ma kuka'án koyu ña vatsi kua'a ña koo va'a kue nivi; kue vatsi kua'a ña koo va'a na, vatsi skaka na'a yu kuena, ³⁵ vatsi sa'a ña chaa nakaka na'i tsi tata ña, cha ña'á nakaka na'i tsi nana ña, cha tsanu tsi nana tsi so ñá. ³⁶ Cha tsio saan kunkuntasi ta'an na tsi kuena ve'e na.

³⁷ 'Cha kuena kuu ini ka tata na a nana na susaan mee, kue na'i ña kutakaa na yu; cha na kuu ini ka se'e ii na a se'e si'i na susaan mee, kue na'i ña kutakaa na yu; ³⁸ cha kuena ntakaa yu, cha kue kuni na kuiso na krusi na, kue na'i ña kutakaa na yu. ³⁹ Cha kuena kuni skaku meena, kunaa na; cha na kunkuu tsa'a mee, kuntane'e na ña kuchaku na icha'ncha nuu Sto'o Nchuxi.

Sto'o Nchuxi kuntakua'a ya ñava'a nuu kuena chinchee kue musu ya

⁴⁰ 'Cha kuena tsa'a nuu kintoo koyu, ntaki'in na mee, cha na ntaki'in yu, ntaki'in na ya ntachuun yu. ⁴¹ Cha na tsa'a nuu kintoo in na ka'an

yu'u nuu Sto'o Nchuxi, vari tsini na ana kuu na, cha inuu kuntane'e na ñava'a. Cha na tsa'a nuu kintoo in na ntaa, vari tsini na ana kuu na, cha inuu kuntane'e na ñava'a. ⁴²Cha na kunkua'a in yatsi chikuii vitsi ko'o in na kunta'vi tsa'a ña tsinu ini na yu, ñantaa ka'an yu ña kuntane'e na ñava'a.

11 ¹Ta ntsinu sna'a Jesus tu'un yo'o nuu kue nti-utsi-uvi kue chaa ntakaa ya, sara kua'an ya kue ñuu kantu'u ika takua sna'a ya cha ntakani ya tu'un ya.

Jesus ka'an ya tsi kue chaa ntakaa ta Juaa

²Ta Juaa cha-skuantucha, ntasi ra ve'e kaa. Cha ta ntsini so'o ra ña sa'a Jesucristo, sara ntachuun ra uvi uni kue chaa ntakaa ra, ³takua nantakatu'un kuera ya:

—¿A meeni kuu ya kuntachuun Sto'o Nchuxi kunkitsi a ña tsini ñu'u kunchatu kue inka na?

⁴Ta ntsaa kuera nuu inkaa Jesus, nikachi ya su'a tsi kuera:

—Kua'an koyu cha ntakani koyu nuu Juaa ña chaa so'o koyu tsi ña nche'e koyu. ⁵Ña kuena ntikuaa ntatuu nuu na, cha kuena kue nitsikuu kaka va'a tsika na, kuena ku'u kue'e cha'i ntuva'a na, kuena so'o ntakuchaku so'o na, kuena ntsi'i ntachaku na, cha kuena kunta'vi tsini so'o na tu'un va'a tsa'a. ⁶Cha ntika'an kuena tsinu ini yu, cha kue tsiku saka ini na —nikachi Jesus nuu kuera.

⁷Ta kua'an kue chaa ntakaa ta Juaa, nikitsaa Jesus ka'an ya tsa'a ta Juaa ka nuu kue nivi:

—Ta ntsa'an koyu nuu che'e ka ¿nchii nikuni koyu kuncheu ika? ¿A in chaa kuita ña kisi nuu tonoo ta tsa'a tachi? ⁸Cha tatu koo, ¿nchii nikuni koyu kuncheu? ¿A in chaa ntsitsi va'a? Tia tsini koyu ña kuena ntsitsi va'a yee na nuu yee kuena kuntsa'nu. ⁹¿Cha nchii ntsanchee koyu? ¿A in chaa ka'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi? Aan, ntaa ntsitsa ntsini koyu in na ka'nu ka kuu susaan in chaa ka'an yu'u nuu ya, ¹⁰vari tsa'a ta Juaa kuu ña kaa nchaa ña nika'an Sto'o Nchuxi su'a:

“Mee tachuun in na ntsaa tsi tu'ḡḡ kusnuu nuu ku, takua nasatu'va ra ichi nuu ku.”

¹¹ 'Ñantaa ka'an yu nuu koyu ña nuu nti'i kuena yee ñayivi, koo na ka'nu ka kuu tono Juaa chaa skuantucha. Tia na luu ka kuu nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi, ka'nu ka kuu na susaan ta Juaa.

¹² 'Mancha ta nikitsaá ta Juaa, cha-skuantucha, ntakani ra tu'un Sto'o Nchuxi, mancha kii vichi, kuena kunkua'a ichi ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu na, tuchii so kua'an nkaya na, cha kua'a nchu'a nivi kuni na ña tuchii so natsikuiin ña kuntsa'nu ya. ¹³ Nti'i so kuena ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi tsi tu'un ña ntsa'a ya nuu nti ta Moises, ka'in tsa'a ña kunkunsa'nu Sto'o Nchuxi, sara nikui ta nikitsaá ta Juaa ntakani ra. ¹⁴ Cha tatu kuni koyu tsinu ini koyu ña, nuu kaa nchaa ña kunkitsi Elias, cha ño'o ka'in tsa'a ta Juaa ña kunkitsi ra. ¹⁵ Kuena kuni kutu nini, nakuchaa so'o na.

¹⁶ 'Cha vichi, ¿nchii ntasa-inuu tsi kue nivi yee vichi? Kuu na tono ñakuachi ña intu'u nuu ya'vi ña kana ta'in takua kusikia, ¹⁷ cha kachi koyi: "Ntivi kue tuyoo cha kue nistatsa'a koyu; ntsita kue yaa kuaka cha kue nitsakú koyu." ¹⁸ Ka'an yu ño'o vari ta Juaa kue tsitsa'an ra cha kue tsi'i ra, cha kachi na ña nchaka tachi ra. ¹⁹ Cha mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, tsatsi cha tsi'i, cha kachi na ña tsatsi nchu'a cha tsi'i nchu'a vinu, cha nchaka ta'an tsi kuena ki'in ya'vi tsi kuena kumi kuachi. Cha Sto'o Nchuxi kuu ya tsini nti'i so, cha kuena ntakaa ya sa'a na ñava'a, cha saan sna'a na ña kuu ya yantaa.

Jesus ka'an ya tsa'a kue nivi ñuu ña kue ntacha'vi ini

²⁰ Sara nikitsaá Jesus kana'a ya tsi kue nivi ntee kue ñuu nuu nisa'a ya kua'a nchu'a ñava'a ña miki kuu, cha ni ña saan kue nintacha'vi ini na, cha nikachi ya:

²¹ —¡Nta'vi ta koyu nivi ñuu Korasin! ¡Nta'vi ta koyu nivi ñuu Betsaida! Vari tatu nisa'a ñava'a ña miki kuu nuu ñuu Tiro tsi ñuu Sidon^e tono ña ntsini koyu sa'a, tsa saan ka ntakuntsitsi na sa'ma ña sna'a ña kukuaka ini na cha koso na yaa xini na takua sna'a na ña ntacha'vi ini na nixi koo na. ²² Tsa'a ñaa kachi yu ña kii kunka'ncha Sto'o Nchuxi kuachi kue nivi, tsatu xeen ka kunto'o koyu susaan ka kue nivi na ntee ñuu Tiro tsi Sidon. ²³ Cha meekoyu, nivi ña ntee ñuu Kapernaun, ¿a ka'an koyu ña kunku'un koyu antivi? ¡Tia miki ku'un

^e11:21 Tiro tsi Sidon kuu ñuu nuu ntsintoyo nivi na kue tsinu ini Sto'o Nchuxi.

koyu, vari anchaya kunku'un koyu! Cha kachi yu ña tatu nivi ñuu Sodoma nitsini na ñava'a ña ña miki kuu tono ña ntsini koyu, ñuu ka ra koo ia mancha vichi. ²⁴Tsa'a ñaa kachi yu ña kii kunka'ncha Sto'o Nchuxi kuachi kue nivi, tsatu xeen ka kunto'o koyu susaan ka kue nivi na ntsintoyo ñuu Sodoma.¹

Jesus ntasaka'nu ya Tata ya cha kana ya kue nivi ntitatu na

²⁵ Kue kii saan nikachi Jesus:

—Ntasaka'nu ni, Paa, Sto'o antivi tsi ñu'u ncha'i, vari nchika se'e ni ño'o nuu kue nivi chii tsi nuu kuena tsitu nini, cha stuu ni ña nuu kuena kuu tono kue ñakuachi luu. ²⁶ Saan kui, Paa, vari saan nikuni ni. ²⁷ Cha ntsa'a ni nti'i ña kutu nini yu tsa'a ni; cha koo na tsini ña kuu Se'e ni, mitu'un meeni, Paa; cha koo na tsini ni, mitu'un mee ña kuu Se'e ni, cha kustuu ni nuu ana kuni yu stuu ni.

²⁸ Kitsi nti'i so koyu nuu, kueyo ña ntuku nchee cha nto'o koyu cha kuita koyu, cha nakua'a ña ntitatu koyu. ²⁹ Kuiso koyu yuku yu cha kutu'va koyu nixi kaa, ña mee kuee ini yu cha va'a ini yu, cha saan kunine'e koyu ña ntitatu anua koyu, ³⁰ vari yuku yu tsi ña tsa'a kuisa koyu kue vii.

Ta tu'un kue chaa ntakaa Jesus yoko triu

12 ¹ In kue kii saan kuaya'a Jesus tsi kue chaa ntakaa ya yu'u ñu'u nuu kaa triu, cha kui in suatu, kii ntitatu na. Cha kuena ntakaa ya ntakuu kuena soko sara nikitsaa kuena tu'un na yoko triu tsatsi na. ² Cha nuu ntsini kue chaa fariseu ña sa'a kuena, nikachi kuera tsi Jesus:

—Kunchee ni ña kue chaa ntakaa ni sa'a na ña ma kuu sa'a na kii suatu.

³ Cha nikachi ya:

—¿A kue ka'vi koyu ña nisa'a nti ta David tsi kue chaa nchaka ta'an tsi ra ta ntakuu kuera soko? ⁴ Ña niki'vi ra ini ve'e Sto'o Nchuxi cha ntsatsi ra paa ña nisoko na, ña ma kuu katsi ra, ni kue chaa nchaka ta'an tsi ra, tani kue sutu kuu ña kuu katsia. ⁵ ¿A kue ka'vi koyu nuu tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi ña kachi ña ta sachuun kue

¹11:24 Kunchee ni Genesis 19.

¹12:4 Kunchee ni 1 Samuel 21:2-7.

sutu ini veñu'u ka'nu kue kii suatu, suu kuachi kui, vasu kue ntitatu na? ⁶ Cha kachi yu nuu koyu ña yo'o inkaa in na ka'nu ka kuu susaan veñu'u. ⁷ Cha kue meekoyu kue tsitu nini koyu tu'un yo'o: “Ña kuni yu kuu ña koo ñamani ini koyu cha suu ña soko koyu.”^v Cha tatu nakutu ninu tu'un yo'o, ma skuisu kuachi na koo ña nisa'a. ⁸ Tia mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, ntaka'ncha yu chuun nchii kuu ña kuu sa'a suatu.

Ta stata Jesus in chaa ntií nta'a

⁹ Sara Jesus kua'an ya cha ntsaa ya in ñuu sara niki'vi ya ini ve'e sinagoga kuena. ¹⁰ Cha ika inkaa in chaa ntií nta'a. Sara kue nivi iin ika nintakatu'un na ya:

—¿A kuu stata ko in na ku'u kii suatu, a saan kanchaa nuu tu'un Sto'o Nchuxi?

Su'a nikachi na vari kuni na chaa kuachi na ya. ¹¹ Cha nikachi ya:

—Tatu nchii in koyu nayaa in ntikachi koyu xa'va kii suatu, ¿a ma ku'un koyu tavu ti? ¹² Tia ya'vi ka in nivi susaan in ntikachi. Tsa'a ñaa kuu sa'a ko ñava'a kii suatu.

¹³ Sara nikachi ya tsi chaa ku'u ka:

—Stee nta'u.

Sara stee ra ña, cha ntuva'i, cha ntui tonono inka nta'a ra. ¹⁴ Tia kue chaa fariseu iin ika, nikee kuera ve'e sinagoga ka, cha nikitsaa kuera ntatu'un kuera nixi ka'ni kuera Jesus.

Jesus kuu musu ña ntakatsi Sto'o Nchuxi

¹⁵ Cha nuu ntsiku'un ini Jesus nchii kuu ña kuni kuera sa'a ra, sara kua'an ya inka tsio. Cha kua'a nchu'a kue nivi ntakaa na kua'an na tsi ya, cha stata ya nti'i so kuena ku'u. ¹⁶ Cha ntaka'ncha ya chuun ña ma ntakani kuena tsa'a ya nuu nti'i kue nivi. ¹⁷ Su'a nikachi ya takua saan nakuntaa nti'i ña nikachi nti ta Isaia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, ta nikachi ya su'a:

¹⁸ “Kunchee koyu ña chaa yo'o kuu musu yu, ña ntakatsi, cha kuu ini nchu'a ña, cha kuacha nchu'a tsian.

Kunchikaa yu Espiritu yu inia,

^v12:7 Kunchee ni Osea 6:6.

^w12:9 Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsika ta'vi na cha saani tsa'ncha na kuachi ini ka.

cha kuntakania nuu kuena ntsíni yu ña kusa'a ñantaa tsi kuena.

¹⁹ Cha ma tiin ta'in, cha ni ma kana ko'i,
cha ni ma kuniso'o nivi ñuu ntusu yu'i.

²⁰ Cha ma ka'nui ntoo ña tsa kunta'nu,
cha ni ma nta'vi yu'va iti ña saxoo ka kai.

Su'a kusa'i ña nakantuu ñantaa.

²¹ Cha nti'i so kue nivi kunkunchatu na ña kuskakui kuena.^{22*}

Ntuku na tsio nixi chaa kuachi na Jesus

²² Sara nchaka na in chaa ntikuaa nti-i'in, cha inkaa espiritu kini ini ra, ntsaa na nuu inkaa Jesus. Sara stata ya ra, cha nikuu ntakunchee ra cha nikuu ntaka'an ra. ²³ Cha nti'i so kue nivi nikuna'a ini na, cha kachi na su'a:

—¿A ña ño'o kuu Se'e ntiki tata nti ta David, ya nchato kuskaku yoo?

²⁴ Cha nuu ntsini so'o kue chaa fariseu ño'o, nikachi na:

—Velsevu, tachi kuntsa'nu, kuu ña tsa'a nchee nui, takua tavi kue espiritu kini ña nto'o kue nivi.

²⁵ Tia ntsini va'a Jesus ña ka'an kuena, sara nikachi ya:

—Nti'i kue ñuu na'nu ña sasiin ta'an kunai, cha nti'i kue ñuu kuachi, a kuena yee in ve'e kuena sasiin ta'an, ma kuu koo va'a na.

²⁶ Cha tatu tachi kuntsa'nu natavi mii, tsa sasiin ta'in, cha ¿nixi kuu ña kuu koo nchii? ²⁷ Cha tatu saan kui, ña tava espiritu kini tsi nchee Velsevu, ¿cha nchii nchee tsachuun kuena ntakaa kueyo, ta tava kuena kue espiritu kini? Tsa'a ñaa, kachi yu nuu koyu ña kuena ntakaa kueyo kuu na kuntakani tsa'a koyu, ña kue ntaa nika'an koyu.

²⁸ Tia mee tava kue espiritu kini tsi nchee Espiritu Sto'o Nchuxi, cha ño'o kuu ña sna'a nuu koyu ña tsa nikitsaá ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu kue nivi.

²⁹ ¿A kuu ki'vi in nivi ve'e in chaa ntakui, cha skui'ni nti'i so ña kumi chaa ka? Ma kuu tatu nchaa ka chikatu na ra. Mancha chikatu na ra saan sana kuu skui'na na ña kumi ra.

³⁰ Na kue inkaa tsi mee, kuntasi na yu; cha kuena kue ntasatutu nivi kutakaa yu, satsika so na kue nivi yo'o nuu. ³¹ Tsa'a ñaa kachi yu nuu koyu ña nti'i kuachi tsi nti'i ña kini ka'an kue nivi tsa'a Sto'o Nchuxi, kunkuka'nu ini ya tsa'a na. Tia na kini ka'an tsa'a Espiritu ya,

*12:21 Kunchee ni Isaia 42:1 - 4.

ma kuka'nu ini ya tsa'a na. ³² Cha kuena kini ka'an tsa'a, Chaa ntachuun ya, kunkuka'nu ini ya tsa'a na. Tia kuena kini ka'an tsa'a Espiritu ya, ma kuka'nu ini ya tsa'a na, ni kue kii vichi ni kue kii vatsi chinuu.

³³ 'Tatu kuu tu in tukui'i va'a, kunkua'a tu kui'i va'a; cha tatu kuu tu in tukui'i vá'a, kunkua'a tu kui'i vá'a. Tsa'a kui'i tsa'a tu, tsino nchii yutu kuu tu. ³⁴ ¡Kuu koyu tonó se'e koo! Saan kikuu koyu, ña kuu koyu nivi vá'a, cha ma kuu ka'an koyu tu'un va'a, vari nixi so kaa anua koyu, saan kunkoo ña kana yu'u koyu. ³⁵ Kue nivi va'a ka'an na ñava'a vari ñava'a inkaa anua na, cha nivi vá'a ka'an na ñavá'a, vari ñavá'a inkaa anua na.

³⁶ 'Cha kachi yu nuu koyu, ña kii kunka'ncha Sto'o Nchuxi kuachi kue nivi, nti'i so kuena tsini ñu'u ntakani na nuu ya tsa'a nti'i tu'un vá'a ña ntsika'an na. ³⁷ Vari Sto'o Nchuxi kunka'ncha ya kuachi koyu tsa'a tu'un nika'an koyu, cha kunkachi ya ña a yee kuachi koyu, a koo kuachi koyu.

Ta tsika na ña nastuu Jesus in ñaka'nu

³⁸ Sara sava kue skuleru ley tsi sava kue chaa fariseu nikachi kuena tsi Jesus:

—Mestru, sa'a ni ñaka'nu kuu takua nakuni kue ña nchee ni vatsia nuu Sto'o Nchuxi.

³⁹ Cha ntanchiko ne'e ya su'a:

—Nivi na yee vichi kuu na nivi vá'a, kue kantsitsa na ña ka'an Sto'o Nchuxi; kuni na kunchee na ña tsi nchee nastuu in ñaka'nu, tia koo ka ña kustuu, vari kustuu ña tonó nto'o nti ta Jonas, chaa ntsika'an yu'u nuu ya. ⁴⁰ Vari tonó ntsikaa Jonas titsi chaka ka'nu uni ntuu uni tsikuaa, saan kunkunkaa mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, titsi ñu'ú uni ntuu uni tsikuaa. ⁴¹ Cha kunkitsaa kii kunka'ncha Sto'o Nchuxi kuachi kue nivi na yee vichi, cha kii saan kuena ntsintee ñuu Ninive kunkunkaa na, cha kunchaa na kuachi koyu, vari kuena ika ntacha'vi ini na kuachi na cha ntsinu ini na Sto'o Nchuxi, ta ntsini so'o na tu'un nika'an nti ta Jonas. Cha mee ña inkaa yu yo'o, ka'nu ka kuu susaan nti ta Jonas, tia kue kuni koyu kuchaa so'o koyu ña ka'an yu. ⁴² Saani kunkunkaa ña'á ntsikuntsa'nu nuu ñuu ña nani Sabaa. Cha kunchai kuachi koyu kii kunka'ncha Sto'o Nchuxi kuachi koyu, vari ña'á ka nikitsia in ñuu tsika takua kuchaa so'i tu'un nchichi ña ntakani

nti ta Salomon, chaa ntsikuntsa'nu nuu ñuu Israel. Cha mee ña inkaa yu yo'o, ka'nu ka kuu susaan nti ta Salomon, tia kue kuni koyu kuchaa so'o koyu ña ka'an yu.

Ta ntanchiko espiritu kini

⁴³ 'Ta tava na in espiritu kini nuu in nivi, cha kii kua'in nuu ñu'u che'e ntantuki nuu ntatui, cha kue ntani'i. ⁴⁴ Sara kachia su'a:

“Nantanchiko nuu ntsio.” Cha ta ntanchikui nuu nivi ka, cha ntani'i na tono in ve'e nuu koo na yee, ña vii nchu'a so ntati'vi, ña ntuvia.

⁴⁵ Sara kua'an espiritu kini ka, ntantuki utsa ka ta'in, ña kini ka susaan mii, sara ki'vi nti'a ini nivi ka takua koi, sara nivi ka vi'i ka ntivi na, susaan tono ntsio na. Saan kunto'o nivi na yee vichi ña kuu na nivi vá'a.

Ta nikitsaa nana Jesus tsi kue ñani ya nuu inkaa ya

⁴⁶ Ini ka'an Jesus tsi kue nivi, nikitsaa nana ya tsi kue ñani ya, nchatu na yuye'e kuni na ka'an na tsi ya. ⁴⁷ Sara nikatu'un in na nuu ya:

—Maa ni tsi kue ñani ni iin na yuye'e cha kuni na ka'an na tsi ni.

⁴⁸ Cha nikachi ya su'a tsi chaa nikatu'un ka:

—Naka'an yu ana kuu maa yu tsi ana kuu kue ñani yu.

⁴⁹ Sara sna'a nta'a ya kue chaa ntakaa ya, cha nikachi ya:

—Kuena yo'o kuu maa yu tsi kue ñani yu. ⁵⁰ Vari nti'i kuena sa'a ña kuni Paa yu, ya inkaa antivi, kuu na ñani yu, kua'a tsi maa yu.

Tu'un nchichi tsa'a ñu'ú nuu siava na ntiki

13 ¹ Kii saan nikee Jesus ve'e sara kua'an ya yu'u chikuii, cha ntsikuntu'u ya. ² Sara nikututu kua'a nchu'a so kue nivi, tsa'a ñaa, nikaa ya nuu in varku ntsikuntu'u ya, cha nti'i so kue nivi iin na yu'u chikuii ka. ³ Sara nikitsaa ya sna'a ya kua'a nchu'a tu'un nchichi nuu na, cha nikachi ya su'a:

—In chaa nikee ra kua'an ra siava ra ntiki nuu ñu'ú, ⁴ cha ta siava ra ña, savi niyaa ichi, cha nikitsaa kue saa ra ntsatsi ti ña. ⁵ Cha inka kuaa ntiki nikoyi nuu toto ñu'ú, nuu xoo ñu'ú inkaa, cha yachi ni nta'via, vari koo kua'a ñu'ú inkaa. ⁶ Cha nuu niku-i'ni, nixia, cha ntayai vari ma ni'i nuu ku'un yo'i. ⁷ Cha inka kuaa ntiki nikoyi chain tu-iñu, cha kue tu-iñu ka ntsa'nui cha sakatia ña ra nai ta ntavia. ⁸ Tia

inka kuaa ntiki nikoyi nuu ñu'ú va'a, cha nikua'í. Cha savi ntsa'í in sientu ka kuaa ntiki, inkai ntsa'a uni-xiko ka kuaa ntiki, inkai ntsa'a oko-utsi ka kuaa ntiki. ⁹ Kuena kuni kutu nini, nakuchaa so'o na.

Ta ntakani Jesus chanu va'a ka'an ya tu'un nchichi

¹⁰ Sara nikuyachi kue chaa ntakaa Jesus cha nintakatu'un kuera ya:

—¿Chanu va'a ka'an ni tu'un nchichi nuu kue nivi?

¹¹ Sara ntanchiko ne'e ya:

—Nuu kue meu sna'a Sto'o Nchuxi ña miki nitsini ni in na. Cha kue meu kunkutu'va koyu nixi kuu ña kuntsa'nu ya, tia kue nivi yo'o ma kutu'va na ña. ¹² Vari kuena va'a tsitu nini, kua'a ka kunkutu nini na, tia kuena xoo tsitu nini, kusana ini na ña. ¹³ Tsa'a ñaa sna'a yu nuu kue nivi tu'un nchichi yo'o, vari saan kaa nchaa nuu tu'un ya, ña *ma kuni na, vasu nche'e na; cha ma kutu nini na, vasu chaa so'o na.*

¹⁴ Cha tsi kue nivi yee vichi kuu ña nikuntaa tu'un ña nika'an ta Isaia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, ña nikachi ra su'a:

“Vasu nakuchaa so'o na, ma kutu nini na,

vasu nche'e na, ma ntakuni na,

¹⁵ vari ntasi anua na,

cha ntasi so'o na,

cha ntsasi na ntuchi nuu na;

cha kue kuni na kunchee na,

ni kue kuni na kuchaa so'o na,

cha kue kuni na kutu nini na,

cha ni kue kuni na ntacha'vi ini na,

cha ña sa'a na saan ma stata kuena.” ^y

Saan nikachi Sto'o Nchuxi.

¹⁶ Tia ntika'an kue meekoyu, vari nche'e koyu, cha chaa so'o koyu.

¹⁷ Ñantaa ka'an yu ña kua'a nchu'a kue chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi tsi kue nivi kantsitsa ña ka'an ya, nikuni na kuni na ña nche'e koyu vichi, cha kue nitsini na ña; cha nikuni na kuchaa so'o na ña chaa so'o koyu, cha kue nitsini so'o na ña.

Jesus ntakani ya nchii kuni kachi tu'un nchichi tsa'a ñu'ú nuu siava na ntiki

¹⁸ Cha vichi, kuchaa so'o koyu ña kuntakaní nchii kuni kachi tu'un nchichi tsa'a na stee ntiki: ¹⁹ Kue nivi chaa so'o tu'un tsa'a ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi cha kue tsitu nini na ña, kunto'o na tono ntiki ña nikana kava ichi, cha kitsaa tachi kini, cha xiti tu'un ña nintee anua na. ²⁰ Kue nivi na chaa so'o tu'un, cha kuacha na kusii ini na ña ntsinu ini na, kunto'o na tono ntiki ña nikana kava nuu toto ñu'ú, ²¹ tia koo yo'i, tsa'a ñaa kue kunchee ini na, cha ta vatsi tunto'o a ta kuntasi kue nivi na tsa'a tu'un, stakoo na ña tsinu ini na yu. ²² Cha inka tuku na kunto'o na tono ntiki ña nikana kava nuu kaa tu-iñu, ña chaa so'o na tu'un, tia ntakanini na tsa'a ña yee ñayivi, cha kutoo na ña kukuika ka na. Nti'i ño'o tsasi nuu na ña tsinu ini na tu'un, cha kue sa'a na ña kuni Sto'o Nchuxi. ²³ Tia kuena chaa so'o tu'un cha tsitu nini na ña, kunto'o na tono ntiki ña nikana kava nuu ñu'ú va'a, cha sa'a na ña va'a, cha ntakua'a na in-sientu ka kuaa ña va'a, a uni-xiko ka kuaa, a oko-utsi ka kuaa.

Tu'un nchichi tsa'a triu tsi ku'u vá'a

²⁴ Sara ntakani tuku Jesus inka tu'un nchichi nuu kue nivi, cha nikachi ya su'a:

—Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: In chaa ntastee ntiki va'a nuu ñu'ú ra. ²⁵ Ta nikuaa nikixi nti'i kuena, nikitsi ña kuntasi ta'an tsi ra, cha ntastii ntiki ku'u vá'a nuu ñu'ú ra, sara kua'in. ²⁶ Cha nuu ntsa'nu triu ka cha ntsa'i yoko, sara ntatuu tuku ku'u vá'a. ²⁷ Nu ntsini kue musu yo'o ña nikuu, sara ntsa'an kuera ntakani kuera nuu sto'o ñu'ú ka: “Sto'o, ntastee ni ntiki va'a nuu ñu'ú ni, ¿cha nixi nikuu ña nta'vi ku'u vá'a yo'o?” ²⁸ Sara chaa xiin ñu'ú ka nikachi ra: “In ña kuntasi ta'an tsiin kuu ña ntastii.” Cha kue musu ka nikachi kuena: “¿A kuni ni ña naku'un kue tu'un kue ña?” ²⁹ Cha nikachi ra: “Ma kuu, vari tatu natu'un koyu ña, kuu kana tuku mancha triu tsaan. ³⁰ Va'a ka ña inuu nakua'nui, cha ta nikitsaa kii ña kuntututi, sara kunkachi yu tsi kue musu yu ña nantasatutu na xi'na ka kue ku'u vá'a, sara nachikatu na ña takua nakaya, sara nantachikaa va'a na triu ka ini yaka yu.

Tu'un nchichi tsa'a ntiki mastansia

³¹ Sara ntakani tuku Jesus inka tu'un nchichi cha nikachi ya su'a:

—Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui tonono in ntiki mastansia, ña ntsaki in chaa nuu ñu'u ra. ³²Ñantaa kui ña ntiki yo'o kui ña luu ka nuu nti'i kue ntiki, tia nuu ntsa'nui kui in yuku ña ka'nu ka kuu, ña tsa'nu tonono in yutu, cha kitsaa kue saa sa'a ti cho'o ti nuu nta'i.

Tu'un nchichi tsa'a yutsa ña nta'an

³³ Sara ntakani Jesus inka tuku tu'un nchichi cha nikachi ya:

—Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui tonono yutsa ña nta'an, ña in ña'á chikai xoi nuu sava tintaa harina cha saki ña, cha sa'i ña ta'an nti'i yutsa ka, cha ntatachia sara ntakua'nu si.

Nikuntaa ña kaa nchaa nuu tu'un Sto'o Nchuxi

³⁴ Nti'i ño'o sna'a Jesus cha ntsachuun ya tu'un nchichi, meeso tu'un nchichi ntsisna'a ya. ³⁵ Su'a nisa'a ya takua nakuntaa tu'un ña nika'an in chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi ta nikachi ra su'a:

“Kunka'an yu tu'un nchichi,
kuntakani kue tu'un ña ni in na ntsini
mancha ta sava'a Sto'o Nchuxi ñayivi.”^{2z}

Jesus ntakani ya nchii kuni kachi tu'un nchichi tsa'a ku'u vá'a

³⁶ Sara stakoo Jesus kue nivi ka yuye'e, cha ninti'vi ya ini ve'e. Cha ntanchaa kue chaa ntakaa ya sara nintakatu'un kuera:

—Ntakani ni nuu kue, nchii kuni kachi tu'un nchichi tsa'a ku'u vá'a.

³⁷ Sara ntanchiko ne'e Jesus:

—Na stee ntiki va'a kuu Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi. ³⁸ Cha ñu'u ka kui ñayivi; cha ntiki va'a ka kakuu kue nivi na tsuna ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi anua na. Cha ku'u vá'a ka kakuu kue nivi na sa'a ña kuni tachi kini. ³⁹ Cha ña ntastee ntiki vá'a, kuu tachi kini; cha kii ntututu kue triu tsi ku'u vá'a kui kii santii ñayivi; cha kue musu ña ntasatutu kue ña'a kuu kue angel. ⁴⁰ Cha tonono tu'un na kue ku'u vá'a cha tsa'un na ña, saan kunkuu kii santii, ⁴¹ ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, saan kuntachuun kue angel yu. Cha kue angel yo'o kuntavi kue nivi na sa'a ña inka na stakoo na ña tsinu ini na yu, tsi

kuena sa'a ñavá'a, cha kuntavi na nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi. ⁴² Sara kunchikaa kue angel ka na nuu anchaya nuu kai ñu'u, nuu kunkuaku ko'o na cha kunka'in nu'u na. ⁴³ Cha sara kuena sa'a ña ntaa nuu Sto'o Nchuxi kuntanchii na tono nikanchii nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi, ya kuu Paa kuena.

⁴⁴ Kuena kuni kutu nini, nakuchaa so'o na.

Tu'un nchichi tsa'a in ña ya'vi ña inkaa se'e

⁴⁴ Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: Ntsio in chaa ña ntane'e ra kue ña'a ya'vi xeen ma'i ñu'ú inka na. Sara ntachika se'e tuku ra ña, cha kuacha ra kusii ini ra kua'an ra xiko nti'i ra ña kumi ra, sara ntakuaan ra ñu'ú ka.

Tu'un nchichi tsa'a yuú vii

⁴⁵ Saani ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: Ntsio in chaa cha-xiko cha saani ntakuaan tuku ra, ña kuni ra ntakuaan ra kue yuú vii ña nani perla. ⁴⁶ Nuu ntsini ra in ña vii nchu'a so cha ya'vi nchu'i, cha ntsa'an ra nixiko nti'i ra ña kumi ra, cha ntakuaan ra perla ka.

Tu'un nchichi tsa'a ñunu

⁴⁷ Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: Ta skana na ñunu ña tava na chaka, cha tava na kua'a xeen nuu chaka. ⁴⁸ Ta ntsitu nuu ñunu ka, tava na ña yu'u chikuii, cha tsikuntu'u na ntakatsi na ti, cha chika va'a na ntinuu chaka va'a nuu tsika vichi, cha skana na kue kiti vá'a.

⁴⁹ Su'a kunkuu kii santii: Kunkitsi kue angel cha kusasian kue nivi vá'a tsi kue nivi na sa'a ña ntaa nuu Sto'o Nchuxi. ⁵⁰ Sara kunchikaa kue angel ka kue nivi vá'a nuu anchaya nuu kai ñu'u, nuu kunkuaku ko'o na cha kunka'in nu'u na.

Ña tsaa tsi ña yata

⁵¹ Sara ntakatu'un Jesus kue chaa ntakaa ya:

—¿A ntsitu nini koyu nti'i kue tu'un yo'o?

—Aan —nikachi kuera.

⁵² Sara nikachi Jesus tsi kuera:

—Cha vichi, ta skua'a in skuleru ley nixi kuu ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu ñayivi, kuu ra tono in na xiin ve'e ña tsini ra tava ra ña tsaa tsi ña yata nuu ña nchika va'a ra.

Ta kuntasi na Jesus ñuu ya

⁵³ Ta ntsinu ntakani Jesus kue tu'un nchichi yo'o, sara kua'an ya.

⁵⁴ Cha ntsaa ya ñuu ya, sara nikitsaá ya sna'a ya ini ve'e sinagoga^{aa} ña inkaa ñuu ka. Cha kue nivi ka nikuna'a ini na cha kachi na su'a:

—¿Nchii nikutu'vi nti'i so ña tsinia? ¿Nixi kuu ña kuu sa'i ña ka'nu kuu? ⁵⁵ ¿A suu se'e chaa sava'a kue ña'a yutu kui? ¿A suu Maria kuu nana ña? ¿A suu ñania kuu Jacobo, Jose, Simon tsi Juda? ⁵⁶ Cha yo'o yee nti'i kue kua'i. ¿Cha nchii nikutu'vi nti'i ño'o?

⁵⁷ Cha nikuntasi kuena ya. Tia Jesus nikachi ya tsi kuena:

—In chaa ka'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi yee ña iñu'u na ra nti'i so tsi, tia ñuu ra koo ña iñu'u na ra, ni ve'e ra.

⁵⁸ Cha kue nisa'a kua'a ya ña ka'nu kuu ika, vari kue nitsinu ini na ya.

Nixi nikuu ta ntsa'ni na ta Juaa, cha-skuantucha

14 ¹ Kue kii saan ta Herode, chaa ntsikuntsa'nu nuu ñuu Galilea, ntsini so'o ra ña ka'an na tsa'a ña sa'a Jesus, ² cha nikachi ra tsi kue musu ra:

—Chaa yo'o kuu Juaa, cha-skuantucha, cha ntachaku ra, tsa'a ñaa kumi ra nchee ña kuu sa'a ra kue ñaka'nu kuu.

³ Vari ta Herode tsa ntaka'ncha ra chuun ña nachikatu na ta Juaa ka cha nakasi na ra vekaa. Su'a sa'a ra vari saan nikuni ñási'i ra, ñá nani Herodias. Ña'á yo'o xi'na ka ntsinchaki ñani ra, cha-nani Felipe.

⁴ Tsa'a ñaa, ke'en nchu'a cha'ncha ntsintakani ta Juaa nuu ta Herode ña kue va'a nisa'a ra ña ntaki'in ra ñási'i ñani ra, vari suu saan kachi nuu tu'un Sto'o Nchuxi. ⁵ Cha ta Herode nikuni ra ña naka'ni kui na ta Juaa, tia niyu'u ra kue nivi ñuu, vari tsinu ini na ña kuu ra in chaa ka'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

⁶ Tia nikitsaa kii ra, cha ntuka'nu ra cha sa'a ra viko, sara sesi'i na Herodias statsa'i nuu intu'u ta Herode tsi kuena ntee tsi ra, cha nta'an nchu'a ini ra nixi statsa'i. ⁷ Tsa'a ñaa ntsaa ntsitsa yu'u ra nuu nti'i kuena ntee tsi ra ña kunkua'a ra nui nchii kuu ña kunkaki. ⁸ Cha susi'i yo'o nikantsitsi ña nika'an nana ña, cha nikachia:

^{aa} **13:54** Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsika ta'vi na cha saani tsa'ncha na kuachi ini ka.

—jKua'a ni xini ta Juaa, cha-skuantucha, nuu in ko'o michu'mi!

⁹ Sara nikukuaka xeen rey Herode, tia tsa'a ña ntsaa yu'u ra nuu kuena ntee tsi ra, ñakui ntaka'ncha ra chuun ña nakua'a na xini Juaa nui, ¹⁰ cha ntachuun ra in soldadu takua naka'ncha ra suku Juaa ini vekaa. ¹¹ Sara naa soldadu ka xini Juaa nuu in ko'o nikitsaa ra, cha ntsa'a ra ña nuu susi'i yo'o, sara ntakua'i ña nuu nana ña.

¹² Sara ntsaa kue chaa ntakaa nti ta Juaa ntaki'in kuera iki kuñu ra, cha ntsutsi kuera ña. Sara ntsa'an kuera ntakani kuera nuu Jesus ña nikuu.

Ta tsa'a Jesus ña katsi kua'a nchu'a kue nivi

¹³ Ta ntsini so'o Jesus tu'un yo'o, nikaa ya nuu in varku, kua'an ya inka tsio yu'u chikuii nuu koo na yee. Tia nuu ntsini kue nivi ka nchii tsio kua'an ya, nikee kuena kue ñuu cha tsika tsa'a kuena ntsaa na nuu kua'an ya. ¹⁴ Ta ntsaa Jesus, nuu ya nuu varku ka, sara ntsini ya ña iin tsitu so kuena ika, cha nikunta'vi ini ya kuena, sara stata ya kuena ku'u. ¹⁵ Ta kunini, nikuyachi kue chaa ntakaa ya sara nikachi kuera:

—Tsa kunini cha yo'o koo ña'a yee. Tachuun ni kue nivi yo'o naku'un na kue ñuu cha nantakuaan na ña katsi na.

¹⁶ Cha nikachi Jesus:

—Kue tsini ñu'u ku'un na. Kua'a kue meekoyu ña nakatsi na.

¹⁷ Cha nikachi kuera:

—Koo ña naa kue, tani u'un paa tsi uvi chaka naa kue.

¹⁸ Sara nikachi ya:

—Kua'i yo'o.

¹⁹ Sara nikachi ya tsi kue nivi ña natsikuntee kuena nuu icha. Sara ntiin ya nti-u'un paa tsi ntintuu chaka, sara ntane'e nuu ya chi antivi ntakua'a ya tatsa'vi Sto'o Nchuxi, sara skuachi ya kue paa cha ntsa'a ya ña nuu kue chaa ntakaa ya, cha ntsa'a kuera ña katsi kue nivi.

²⁰ Nti'i so kuena ntsitsa'an cha ntsitu titsi kuena. Sara ntasatutu kuena ña nikintoo cha skutu na utsi-uvi tsika vichi. ²¹ Cha kuena ntsitsa'an kuu na kuaa u'un-mil chaa, cha siin kuu kue ña'a tsi kue sukuachi.

Ta tsika Jesus nuu chikuii

²² Nuu ntsinu nikuu ño'o, nchintutsa Jesus kue chaa ntakaa ya takua naka kuera nuu varku ka, cha nakusnuu kuera ku'un kuera inka tsio yu'u chikuii. Sara ntachuun Jesus kue nivi ka nu'u na ve'e na. ²³ Ta

ntsini ntachuun ya kuena kuanu'u na, ntsa'an mitu'un ya in yuku sara nika'an ya tsi tata ya. Nuu nikuaa inkaa mitu'un ya ika. ²⁴ Cha varku ka tsa nikutsiki kua'in ma'i chikuii, cha tsa'a tachi tsio kua'an kuera, cha ntakoo chikuii cha kani rá varku ka. ²⁵ Ta kumani ka tuu, tsika Jesus kua'an ya nuu chikuii nuu inkaa kuera. ²⁶ Ta ntsini kue chaa ntakaa ya ña tsika ya nuu chikuii kua'an ya, niyu'u nchu'a kuera, cha nikana kuera su'a:

—¡In i'na kui!

²⁷ Cha yachi ni nika'an ya:

—¡Ntakua'a nchee ini koyu! ¡Mee kui, ma yu'u koyu!

²⁸ Sara nikachi ta Pedru:

—Sto'o, tatu meeni vatsi, ntaka'ncha ni chuun ña nakuu tsaá yu nuu chikuii mancha nuu inkaa ni.

²⁹ —¡Na'a! —nikachi Jesus.

Sara nuu Pedru nuu varku ka, cha tsika ra nuu chikuii kua'an ra chi nuu inkaa Jesus. ³⁰ Tia nuu ntsini ra ña ni'i tsa'a tachi, niyu'u ra cha kuanketa ra, sara nikana ko'o ra:

—¡Sto'o, skaku ni yu!

³¹ Cha mii saan ni ntiin Jesus nta'a ra sara nikachi ya:

—¡Chaa xoo xeen tsinu inu yu! ¿Chanu va'a ntsiku saka inu?

³² Sara ntsaa kuera nuu inkaa varku ka cha ta nikaa kuera, ntsikuiin ni tachi. ³³ Sara ntanchaa kuena iin nuu varku ka sara ntasaka'nu kuena ya, cha nikachi kuena su'a:

—Ntaa ntsitsa ña kuu ni Se'e Sto'o Nchuxi.

Jesus stata ya kuena ku'u ñuu Genesaret

³⁴ Ta niya'a kuena nuu chikuii, ntsaa kuena yachi ñuu Genesaret.

³⁵ Cha kue nivi ika ntakuni na Jesus, cha sia'a na tu'un nuu nti'i so kuena ntee kue ñuu yachi, cha nchaka kuena kuena ku'u nikitsaa na nuu inkaa ya. ³⁶ Cha ntsika kuena ña nakua'a ya ichi tsiku tuu nta'a na yu'u sa'ma ya. Cha nti'i kuena ntsiku tuu nta'a na ya, ntuva'a na.

Ña sayakua anua kue nivi nuu Sto'o Nchuxi

15 ¹ Sara nikitsaa uvi uni kue skuleru ley tsi kue chaa fariseu na vatsi ñuu Jerusalen, cha nikuyachi na nuu inkaa Jesus sara nintakatu'un na ya:

²—¿Chanu va'a kue kantsitsa kue chaa ntakaa ni ña ntsisna'a kue ntiyata, ña kue ntasa-ii kuena nta'a na ta kunkatsa'an na tono tsini ñu'u sa'a na?

³Cha ntanchiko ne'e Jesus:

—Cha saani kue meekoyu, ¿chanu va'a kue kantsitsa koyu tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi, tia va'a ka kantsitsa koyu ña sna'a kue ntiyata?

⁴Vari Sto'o Nchuxi nikachi ya: “Koo ña iñu'u nuu paa ku tsi nuu maa ku,” cha saani nikachi tuku ya: “Kuena tsa'a chi'an tata na a nana na, tsini ñu'u kuu na.” ⁵Tia kue meekoyu kachi koyu ña kuu kachi na tsi tata na a nana na saan: “Ma kuu chinchee_kueni, vari nti'i ña kumi_tsa nisoko yu ña nuu Sto'o Nchuxi.” ⁶Cha kachi koyu ña na ka'an su'a kue tsini ñu'u ka chinchee na tata na a nana na, cha tsio saan snaa koyu tu'un ña nika'an Sto'o Nchuxi cha sa'a koyu ña sna'a kue ntiyata. ⁷¡Nivi uvi yu'u ni kakuu koyu! Ntaa nika'an nti ta Isaia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, ta nikachi Sto'o Nchuxi su'a tsi ra:

⁸“Kue nivi ñuu yo'o tsi yu'u na ni kachi na ña yee ña iñu'u na yu, tia anua na tsika inkai nuu,

⁹Ña uun kuu ña yee ña iñu'u na yu, vari ña sna'a na kui tu'un ña ntsaki kue nivi.”

Su'a nikachi Sto'o Nchuxi.

¹⁰Sara nikana Jesus kue nivi takua nakuyachi na, cha nikachi ya:

—¡Kuchaa so'o koyu ña kunka'an yu, cha kutu nini koyu ña! ¹¹Suu ña tsatso kuu ña sayakua yoo nuu Sto'o Nchuxi. Tia ña kana yu'u ko kuu ña sayakua yoo nuu ya, cha ma kuu tanchaa nuu ya.

¹²Sara sana nikuyachi kue chaa ntakaa Jesus sara nintakatu'un kuera ya:

—¿A tsini ni ña kue chaa fariseu ntaku'u xini kuera nuu ntsini so'o kuera ña nika'an ni?

¹³Cha nikachi ya su'a:

—Nti'i yuku ña kue nistee Paa yu, ya inkaa antivi, kuntu'un nti'i ya ña. ¹⁴Stakoo koyu kue chaa fariseu, vari ntuu nui, cha nchaki inka ka kue ntikuaa. Tatu in ntikuaa nakunchaki inka tuku ntikuaa, ntintuu koyi kuniyaa ini yavi.

¹⁵Sara ta Pedru nikachi ra tsi Jesus:

—Ntakani ni nuu kue, ¿nchii kuni kachi tu'un ña nika'an ni nuu kue chaa fariseu?

¹⁶Sara ntanchiko ne'e Jesus:

—Saani kue meekoyu, ¿a nchaa ka kutu nini koyu? ¹⁷ ¿A kue tsitu nini koyu ña nti'i ña tsatsi na kua'in titsi na, sara kii? ¹⁸ Tia ña kana yu'u na kani mancha anua na, cha ño'o kuu ña sayakua na. ¹⁹ Vari ña inkaa ini anua na kuu ña sa'a ña ntakanini na ña vá'a, ña ka'ni kuii ta'an na, ña kunchaka na inka ña'á a inka chaa, ña kunchaka ta'an uun na ni, ña skui'na na, ña sta'vi na, ña kini ka'an na. ²⁰ Kue ño'o kuu ña sayakua anua kue nivi, tia tatu ma nta'a na ra katsa'an na, kue kuyakua na nuu Sto'o Nchuxi.

In ña'á ñuu Canaan tsinu inia Jesus

²¹ Sara Jesus kua'an ya chi kue ñuu Tiro tsi Sidon. ²² Cha ika ntsio in ña'á ñuu Canaan, cha ntakai cha kani su'a:

—¡Sto'o, Se'e David,^{ab} koo ñamani ini ni tsa'a! In espiritu kini nchaka se'e si'i yu, cha sa'i ña tsatu nchu'a nto'o tsi.

²³ Cha kue nintanchiko ne'e Jesus ni ña'a. Sara nikuyachi kue chaa ntakaa ya, cha ntsika kuera nuu ya:

—Ka'an ni nuu ña'á yo'o ña naku'in, vari kani ntakai vatsia sata ko.

²⁴ Cha nikachi Jesus su'a:

—Sto'o Nchuxi ntachuun ya yu tani nuu kue nivi ñuu Israel, ña kuu na tonu ntikachi ntoñu'u.

²⁵ Tia ña'á yo'o nikuyachia cha ntsikutsitia nuu ya cha nikachia:

—¡Sto'o, chinchee ta ni yu!

²⁶ Cha nikachi Jesus su'a:

—Kue va'a kui ña xita na paa ña tsatsi kue sukuachi cha skana na ña nuu kue tina.

²⁷ Cha nikachi ña'á ka:

—Ntaa ka'an ni, Sto'o, tia kue tina tsatsi ti ña koyo nuu mesa sto'o ti.

²⁸ Sara nikachi Jesus su'a:

—¡Nana, kua'a nchu'a tsinu ini ni yu! Nakui tonu kuni ni.

Cha mií saan ni ra ntuva'a sesi'a.

^{ab} **15:22** Mancha ta tsa na'a, kue nivi ñuu Israel ntsika'an na Se'e David tsi ya kunkitsi skaku kuena.

Jesus stata ya kua'a nchu'a so kuena ku'u

²⁹ Sara Jesus niya'a ya chi yu'u chikuii Galilea, sara nikaa ya in yuku cha ntsikuntu'u ya ika. ³⁰ Sara ntututu kua'a nchu'a kue nivi, cha nchaka na kuena koxo, kuena ntikuaa, kuena nti-i'in, kuena ntií in tsio iki kuñu na tsi kua'a ka kuena ku'u. Cha ntsaki na kuena yo'o nuu Jesus cha stata ya nti'i so kuena. ³¹ Tsa'a ño'o, nuu ntsini kue nivi ña kuena i'in ka nikuu ntaka'an na, kuena ntií in tsio iki kuñu na ntuva'a na, kuena koxo nikuu ntakaka na, cha kuena ntikuaa nikuu ntakunchee na, cha nikuna'a ini kue nivi cha ntasaka'nu na Sto'o Nchuxi ya ñuu Israel.

Jesus tsa'a ya ña katsi kua'a nchu'a nivi

³² Sara Jesus nikana ya kue chaa ntakaa ya sara nikachi ya:

—Kunta'vi ini yu kue nivi yo'o vari tsa niketa uni kii ña inkaa na tsiin yo'o cha koo ña katsi na. Cha kue kuni yu tachuun na nu'u na ve'e na vari nchaa ka katsa'an na, cha kuu kunaa na ichi.

³³ Sara nikachi kue chaa ntakaa ya:

—¿Nchii ne'e kue ña katsi kua'a nchu'a nivi na inkaa yo'o, vari yo'o koo ña yee?

³⁴ Cha nintakatu'un Jesus:

—¿Nisa paa naa koyu?

Sara nikachi kuera:

—Utsa ni paa tsi xoo chaka lu.

³⁵ Sara nika'an ya ña natsikuntee kue nivi nuu ñu'ú. ³⁶ Sara ntiin ya nti-utsa paa tsi kue chaka lu, cha ntakua'a ya ñatatsa'vi Sto'o Nchuxi sara skuachi ya ña cha ntsa'a ya ña nuu kue chaa ntakaa ya, cha sara ntsa'a kuera ña katsi kue nivi. ³⁷ Cha ntsitsa'an nti'i kuena cha ntsitu ntaa titsi na, cha ntasatutu kuena ña yoso, cha ntsitu utsa tsika vichi. ³⁸ Cha kuena ntsitsa'an kakuu na kuaa kumi-mil chaa, cha saani ntsitsa'an tuku kue ña'á tsi kue sukuachi. ³⁹ Sara sana ntachuun Jesus kue nivi kuanu'u na, sara nikaa ya nuu varku kua'an ya cha ntsaa ya yachi ñuu Magdala.

Kue chaa fariseu tsika koyi ña nastuu Jesus in ñaka'nu nui

16 ¹Cha ntsaa uvi uni kue chaa fariseu tsi uvi uni kue chaa saduseu nuu inkaa Jesus, takua koto ini kuera ya. Cha ntsika kuera ña nastuu ya in ñaka'nu kuu takua kuni ntaa kuera ña vatsi ya yu'u nuu Sto'o Nchuxi. ²Tia ntanchiko ne'e Jesus su'a:

—Ta nche'e koyu ña ntukua'a antivi ta kunkuaa, cha kachi koyu ña va'a kunkoo kii saan. ³Cha ta nche'e koyu ña ntukua'a antivi cha iin vikó kue xchaan na'a, cha kachi koyu ña kunkaka nchu'a tachi. Tsini va'a koyu nchii kunkuu ta nche'e koyu antivi, tia kue kuu kutu nini koyu ña nche'e koyu ña kuu vichi. ⁴Nivi na yee vichi kuu na nivi vá'a, kue kantsitsa na ña ka'an Sto'o Nchuxi; kuni na kunchee na ña nastuu in ñaka'nu tsi nchee, tia koo ka ña kustuu. Mitu'un ña tsa stuu Sto'o Nchuxi tsi nti ta Jonas, chaa ntsika'an yu'u nuu ya.

Sara Jesus stakoo ya kuena cha kua'an ya.

Ña sna'a kue chaa fariseu kui tono in yutsa nta'an

⁵Ta niya'a kue chaa ntakaa Jesus inka tsio yu'u chikuii, cha nisana ini kuera kunaa ra paa. ⁶Sara nikachi Jesus:

—Kunchee koyu, cha chika va'a koyu meu nuu tu'un ña ka'an kue chaa fariseu tsi kue chaa saduseu vari kui tono yutsa nta'an.

⁷Cha nikitsaá kuera ntatu'un kuera su'a:

—Su'a kachi ya, vari ma nitsinaa ko paa.

⁸Tia nuu ntsini Jesus ña ntatu'un kuera nikachi ya:

—¿Chanu va'a kachi koyu ña koo paa naa koyu? Nivi xoo xeen tsinu ini yu kakuu koyu. ⁹¿A nchaa ka kutu nini koyu? ¿A kue ntaku'un ini koyu kue u'un-mil chaa ka, ta ntsatsi kuera u'un paa, cha nisa tsika vichi ntasatutu koyu? ¹⁰¿A kue ntaku'un tuku ini koyu kue kumi-mil chaa ka ta ntsatsi kuera utsa paa, nisa tsika vichi ntasatutu koyu? ¹¹¿A ma nitsitu nini koyu ña kue nika'an yu tsa'a paa, ta nika'an yu ña kunchaa koyu meu nuu yutsa nta'an ña kuu kue chaa fariseu tsi kue chaa saduseu?

¹²Sara ntsitu nini kuera ña kue nika'an ya ña kunchaa kuera meera nuu yutsa ña kua'a paa, cha ña tsini ñu'u kunchaa kuera meera nuu ña sna'a kue chaa fariseu tsi kue chaa saduseu.

**Ta Pedru ntakani ntaa ra ña Jesus kuu ya Cristo,
ya vatsi skaku kue nivi**

¹³ Sara kua'an Jesus yachi ñuu Cesarea Filipino, cha ta ntsaa ya ika nintakatu'un ya kue chaa ntakaa ya:

—¿Nixi kachi kue nivi ña ana kuu mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi?

¹⁴ Sara nikachi kuera:

—Sava na kachi ña kuu ni nti ta Juua, chaa ntsiskuantucha. Sava tuku na kachi ña kuu ni nti ta Elias, cha sava tuku na kachi ña kuu ni nti ta Jeremia a inka chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

¹⁵ Sara nintakatu'un ya:

—Cha kue meekoyu, ¿ana kuu_ka'an koyu?

¹⁶ Cha ntanchiko ne'e ta Simon Pedru:

—Meeni kuu Cristo, ya kuskaku kue nivi, ya kuu Se'e Sto'o Nchuxi ya chaku.

¹⁷ Sara nikachi Jesus tsi ra:

—Ntika'un ni Simon, se'e ta Jonas, vari suu nivi nisna'a ño'o nuu ku. Paa yu, ya inkaa antivi, kuu ya stuu ño'o nuu ku. ¹⁸ Cha vichi kachi yu nuu ku: Pedru, meu kuu toto, cha sata toto yo'o kuntane'e veñu'u, in ñuu kuena tsinu ini yu, cha nti'i nchee ñavá'a ma kuu kantui ña. ¹⁹ Cha nuu ku kunkua'a nta'a kaa ña kuu in chuun kukumu ta kunkunsa'nu Sto'o Nchuxi nuu kue nivi. Nti'i ña kunchikatu ku nuu ñu'u ncha'i, kunkukatui antivi. Cha nti'i ña kusiau nuu ñu'u ncha'i, kunisañi antivi.^{ac}

²⁰ Sara ntaka'ncha ya chuun nuu kue chaa ntakaa ya ña ma ntakani kuera nuu ni in na ña kuu ya Cristo, ya kuskaku kue nivi.

Jesus katu'un ya ña kunkuu ya tia kuntachaku ya

²¹ Sara Jesus nikitsaá ya ntakani ya nuu kue chaa ntakaa ya ña tsini ñu'u ku'un ya ñuu Jerusalem. Cha ika kue chaa ntsa'nu kumi chuun tsi kue sutu kunsa'nu nuu kue sutu tsi kue skuleru ley kusanchu'a na ya sara kunka'ni kui na ya, cha kii uni kuntachaku ya. ²² Sara ta Pedru kue nikuni ra ña Jesus ka'an ya saan, ñaku'i nikutsio ra in tsio tsi Jesus sara nikachi ra:

—Sto'o, nakunchaa Sto'o Nchuxi ni. ¡Ma kuu ña nto'o ni saan!

^{ac} **16:19** Jesus nikachi ya tsi Pedru ña Sto'o Nchuxi kunkua'a ya ña kutu nini ra takua kunchaka ra kue nivi na tsinu ini ya.

²³ Tia Jesus ntakunchee ya nuu ta Pedru sara nikachi ya tsi ra:

—¡Kutsiu nuu, tachi na'a! ¡Ma kasu nuu! Meu ntakaninu tono ntakanini kue nivi, cha kue ntakaninu tono ntakanini Sto'o Nchuxi.

²⁴ Sara nikachi ya tsi kue chaa ntakaa ya:

—Tatu nchii in na kuni kutakaa yu, ma ntakanini na tsa'a kue meena, cha nakuiso na krusi na^{ad}, cha nakutakaa na yu. ²⁵ Vari nti'i na kuni skaku meena, kuntoñu'u na icha'ncha. Cha nti'i na yee ña kuu tsa'a, kuntane'e na ña koo na icha'ncha. ²⁶ ¿Nchii ni na'i, vasu nakukumi na kua'a nchu'a ña'a ñayivi yo'o, tatu kuntuñu'u anua na? ¿A nchii kuu ña kuu cha'vi na tsa'a ña kuchaku na icha'ncha? ²⁷ Kachi yu ño'o vari mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntanchiko tsi ñavii ntatu Paa yu tsi kue angel ya, cha kii saan kunkua'a ña ntuta'an in in na nixi so ntsio na. ²⁸ Ka'an yu nuu koyu ña sava ta'an koyu ña inkaa yo'o, ma kuu na mancha kuni na mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, ña kuntanchiko takua kunkuntsa'nu.

Nuu ntasama Jesus cha ntuxiñu ya

17 ¹ Nu niya'a iñu kii, Jesus nchaka ya ta Pedru, ta Jacobo tsi ñani ra ta Juaa, kua'an ya in yuku suku takua kunkaa mitu'un ya tsi kuera. ² Cha ika ntsini kuera ña siin ntuu ya, cha ntanchii nuu ya tono nikanchii, cha sa'ma ya ntuyai ntuxiñu si. ³ Sara ntatuu ta Moises tsi ta Elias, cha ntatu'un kuera tsi ya. ⁴ Sara ta Pedru nikachi ra tsi Jesus:

—Sto'o, ¡ña va'a kui ña inkaa kue yo'o! Tatu kuni ni, nasava'a kue uni vechava: ian meeni, ian ta Moises cha inkai ta Elias.

⁵ Cha ini ka'an ra, nuu in vikó xiñu so cha ntasia nuu inkaa kuera. Cha nuu vikó ka nchaku in ntusu ña kachi su'a:

—Ño'o kuu Se'e mee, cha kuu ini nchu'a ña, cha kuacha nchu'a tsian. Kuchaa so'o koyu ña ka'in.

⁶ Nu ntsini so'o kue chaa ntakaa Jesus ño'o, ntsikava ntu'u nchee kuera mancha nuu ñu'ú vari niyu'u nchu'a kuera. ⁷ Sara nikuyachi Jesus nchituu nta'a ya sata kuera cha nikachi ya:

—Kuantakoo koyu cha ma yu'u koyu.

⁸ Ta ntane'e nuu kuera, koo ka na nitsini kuera, tani Jesus ntsini kuera.

^{ad} **16:24** “Ña kuisa na krusi na” kunia kachia ña kuena ntakaa Jesus, tsini ñu'u koo tu'va na nuu kue tunto'o mancha kuu na tsa'a ña tsinu ini na ya.

⁹ Ini vatsi nuu kuera yuku ka, ntaka'ncha Jesus chuun nuu kuera su'a:
—¡Ma ntakani koyu nuu ni in na ña ntsini koyu, mancha kii ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntachaku yu!

¹⁰ Sara nintakatu'un kuera ya:

—¿Chanu va'a kachi kue skuleru ley ña tsini ñu'u kitsi ta Elias xi'na ka?

¹¹ Cha ntanchiko ne'e Jesus su'a:

—Ñantaa kui ña ta Elias kuu chaa vatsi xi'na ka cha ntasatu'va ra nti'i kue nivi ñuu Israel. ¹² Tia kachi yu ña ta Elias tsa nikitsi ra, cha kue nintakuni na ra, cha sanchu'a na ra nixi so kuni na. Saani mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kusanchu'a na yu.

¹³ Sara ntsitu nini kuera ña nika'an ya tsa'a ta Juaa, cha-skuantucha.

Jesus stata ya in ñaluu tsi'i i'i

¹⁴ Cha nikitsaa Jesus tsi ntinuni kue chaa ntakaa ya nuu iin kue nivi, cha nikuyachi in chaa cha ntsikutsiti ra nuu Jesus cha nikachi ra su'a:

¹⁵ —Sto'o, koo ñamani ini ni tsa'a se'e, vari tsi'i i'a cha tsatu nchu'a so nto'i. Kua'a nchu'a cha'ncha ntachia nuu ñu'u, cha ntachi tuki nuu chikuii. ¹⁶ Nikisia'a ña nuu kue chaa ntakaa ni takua nastata kuera ña, tia kue kuu sa'a kuera ña ntuva'i.

¹⁷ Cha ntanchiko ne'e Jesus:

—Kuu koyu nivi ña kue tsinu ini Sto'o Nchuxi, nivi kuachi ña kue ntakanini va'a. ¿Mancha nisa kii tsini ñu'u koo tsi koyu? ¿Mancha nisa kii tsini ñu'u kuanchee ini yu tsi koyu? Kunchaka ñaluu tsaan nakitsia yo'o.

¹⁸ Sara ntatsi Jesus espiritu kini ka, sara nikii ini ñaluu ka, cha mii saan ni ra ntuva'a ñaluu ka.

¹⁹ Nu niya'a nti'i kue nivi kuanu'u na, sana ntanchaa kue chaa ntakaa Jesus nuu ya, cha nintakatu'un kuera ya:

—¿Chanu va'a ña kue meekue kue nikuu tava kue espiritu kini ka?

²⁰ Sara ntanchiko ne'e Jesus su'a:

—Vari tsa'a ña xoo xeen tsinu ini koyu Sto'o Nchuxi. Ñantaa ka'an yu, tatu natsinu ini koyu xoo lu tono kuaa ña luu in ntiki mastansia, kuu kachu tsi yuku yo'o: “Kutsio, cha ku'un inka tsió”, cha yuku yo'o kunku'in, cha koo ña'a ña ma kuu sa'a koyu. ²¹ Cha kue espiritu tono ñaño'o kii, tatu kue meekoyu nakaka ta'vi koyu cha kunaa su'un koyu.^{ac}

^{ac} **17:21** Tu'un yo'o koi inkaa nuu kue tutu yata ka, tia inkai nuu livru Marku 9:29.

Inka tuku ntakani Jesus ña kunkuu ya cha kuntachaku ya

²² Ini inkaa Jesus tsi kue chaa ntakaa ya kue ñuu kantu'u Galilea, sara nikachi ya:

—Kuntakua'a na mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, nta'a kue chaa kumi chuun, ²³ cha kunka'ni kuii na yu, tia kii uni kuntachaku yu.

Cha tu'un yo'o sa'i ña nikukuaka nchu'a ini kuera.

Ta cha'vi Jesus xu'un ña tsini ñu'u cha'vi na tsa'a veñu'u ka'nu

²⁴ Jesus tsi kue chaa ntakaa ya ntsaa kuera ñuu Kapernaun. Sara ika iin kue chaa ki'in ya'vi xu'un tsa'a veñu'u ka'nu ña inkaa Jerusalen,^{af} cha nikuyachi kuera nuu ta Pedru cha nintakatu'un kuera ra:

—¿A cha'vi mestru koyu xu'un ña tsini ñu'u cha'vi ra tsa'a veñu'u ka'nu?

²⁵ Sara nikachi ra:

—Aan, cha'vi ya.

Sara nuu ninti'vi ra ini ve'e, xi'na ka Jesus nikachi ya su'a:

—¿Nixi ka'un ni, Simon? ¿Ana nuu ki'in ya'vi kue chaa kuntsa'nu nuu ñayivi: a nuu kue ta'an na a ña nuu kuena siin?

²⁶ Sara ntanchiko ne'e ta Pedru:

—Nuu kuena siin.

Sara nikachi Jesus:

—Tsa'a ñaa kue ta'an meena kue tsini ñu'u cha'vi na. ²⁷ Tia kue kuna ña ntasaa na. Kua'an yu'u chikuii ka, sketu yu'va takua tavu chaka, cha tiun chaka kiti xi'na ñu'u kuntavu, cha ntantiku yu'u ti, cha kuntane'u in xu'un kaa. Sara kunau ña kitsu cha kua'u ña nuu na, cha'vu tsa'a tsi tsa'a meu.

¿Ana kuu na ka'nu ka kuu nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi?

18 ¹ Kii saan nikuyachi kue chaa ntakaa Jesus cha nintakatu'un kuera ya:

—¿Ana kuu na ka'nu ka kuu nuu kuena kuntsa'nu Sto'o Nchuxi?

^{af}**17:24** Ta kuia in in chaa judio tsini ñu'u cha'vi ra uvi xu'un kaa ña nani drakma. Uvi xu'un kaa yo'o kuu ña ki'in ya'vi na uvi kii ña sachuun na.

² Sara nikana Jesus in ñaluu lu sara ntsani nchichi ya tsi nuu kuera, ³ sara nikachi ya:

—Ñantaa ka'an yu, tatu ma ntasama koyu nixi koo koyu, cha kukuu koyu tono in ñaluu lu, ma kuu nti'vi koyu nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi. ⁴ Tsa'a ñaa, kuena kuntasaluu meena tono ñaluu lu yo'o, na yo'o kuu na ka'nu ka kuu nuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi. ⁵ Cha na ntaki'in in ñaluu lu tono ñaluu lu yo'o tsa'a ña tsinu ini na yu, ta sa'a na saan ntaki'in na yu.

Nakunchaa meeko takua ma sa'a ko ña inka na sa'a na kuachi

⁶ Tatu nchii in na nasa'a ña kana kava in na xoo tsinu ini yu nuu kuachi, va'a ka kui ña ta kumani ka sa'i ño'o, nakukatu in yuú ña xchi'i triu suki cha naskana na ña nuu kunu ka chikuii ntucha. ⁷ Nuu ñayivi yo'o yee kua'a nchu'a ñavá'a ña sa'a ña kana kava kue nivi nuu kuachi, cha saan so kai, tia jnta'vi ta nivi na kusa'a ña inka na kana kava nuu kuachi! ⁸ Tsa'a ñaa, tatu nta'u a tsa'u sa'i ña kana kavu nuu kuachi, ka'ncha ña cha skanu ña. Va'a ka ña kuchaku icha'ncha vasu koo in nta'u a in tsa'u, susaan ña koo ntintuu nta'u tsi ntintuu tsa'u cha skana ya yo nuu ñu'u ña miki ntava. ⁹ Cha tatu ntuchi nuu ku sa'i ña kana kavu nuu kuachi, tavu ña cha skanu ña. Va'a ka ña kuchaku icha'ncha, vasu in ntuchi nuu ku, susaan ka ña koo ntintuu ntuchi nuu ku, cha skana ya yo nuu ñu'u anchaya.

Tu'un nchichi tsa'a ntikachi kiti ntoñu'u

¹⁰ Ma kuka'án ichu kuena xoo tsinu ini yu, vari kachi yu nuu koyu ña kue angel ña nchaa kuena yo'o, saan so inkai nuu Paa yu, ya inkaa antivi. ¹¹ Vari mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, vatsi skaku nti'i so kuena ntoñu'u.

¹² Nakacho ña in chaa cha-kumi in-sientu ntikachi, cha nantoñu'u in ti. ¿Nixi ka'án koyu ña kusa'a ra? ¿A ma stakoo ra ntikumi-xiko-tsa'un-kumi ti nuu yuku cha ku'un ra ntantuku ra kiti ntoñu'u ka?

¹³ Cha tatu nantane'e ra ti, ñantaa ka'an yu nuu koyu ña kunkuacha nchu'a ka ra tsi kiti ka, susaan ka kue ntikumi-xiko-tsa'un-kumi kiti ma nintoñu'u. ¹⁴ Saan kikuu Paa koyu, ya inkaa antivi, kue kuni ya ña ntoñu'u ni in kuena vasu xoo tsinu ini na ya.

Nixi tsini ñu'u sa'a tsi kuena sa'a ña vá'a

¹⁵ 'Tatu ñanu nisa'i in ña vá'a tsiun,^{ag} kua'an ra ntatu'un mitu'un ni tsian, takua nakunia ña sti'via. Tatu nakuchaa so'i ña ka'un, kuntakuntee va'u tsian. ¹⁶ Tia tatu kue nitsichaa so'i ña ka'un, ku'un tsi in a uvi ka na, takua nakuchaa so'o na nti'i tu'un ña kuntatu'un koyu.^{ah} ¹⁷ Cha tatu saani kue nitsichaa so'i ña ka'an koyu, sara ntakanu nuu nti'i kuena tsinu ini. Tatu saani kue nitsichaa so'o tuki ña ka'an kuena tsinu ini, sara kuncheu ña tono in nivi ña kue tsinu ini Sto'o Nchuxi a tono in nivi ña ki'in ya'vi, xu'un ña nu'u ñuu Roma. ¹⁸ Ñantaa ka'an yu nuu koyu, nti'i ña kunchikatu koyu nuu ñu'u ncha'i, kunkukatui antivi. Cha nti'i ña kusiaa koyu nuu ñu'u ncha'i, kunisañi antivi.

¹⁹ 'Cha saani kachi tuku, ña ta uvi a uni ta'an koyu nachita'un tu'un nuu ñu'u ncha'i yo'o, nchii kuu ña kunkaka koyu, cha Paa yu, ya inkaa antivi, kusa'a ya ña. ²⁰ Vari nuu inkaa uvi a uni ta'an na tsinu ini yu, cha ika inkaa yu tsi koyi.

²¹ Sara ta Pedru nikuyachi ra nuu Jesus cha nintakatu'un ra:

—Sto'o, ¿nisa cha'ncha tsini ñu'u kuka'nu ini yu tsa'a ñani yu tatu nisa'i ñavá'a tsiin? ¿A mancha utsa cha'ncha?

²² Cha ntanchiko ne'e Jesus:

—A'an, kue kachi yu ña utsa cha'ncha ni, tia kachi yu ña mancha uni-xiko-utsi ña utsa cha'ncha tsini ñu'u kuka'nu inu tsa'i.

Tu'un nchichi ña sna'a nixi tsini ñu'u kuka'nu ino

²³ 'Vari ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: Ña ntsio in chaa kuntsa'nu cha nikuni ra kuni ra nisa tavi kue chaa kumi chuun nuu ra. ²⁴ Sara nikitsaá ra ntakavi ra nisa tavi in in na nuu ra, cha nikisia'a na in na tavi utsi-mil talentu.^{ai} ²⁵ Tia chaa yo'o kue nikuu ntacha'vi ra ña tavi ra. Tsa'a ñaa, chaa kuntsa'nu yo'o ntaka'ncha ra chuun ña nakuya'vi so ra tsi ñási'i ra tsi kue se'e ra tsi nti'i so kue ña'a kumi ra, takua saan nacha'ncha ña tavi ra. ²⁶ Sara chaa yo'o ntsikutsiti ra ntsata nche'e ra nuu ra mancha nuu ñu'ú sara ntsika ta'vi ra su'a: “Sto'o,

^{ag} **18:15** Nuu kue tutu yata ka kanchaa su'a: Tatu ñanu nisa'i in ña vá'a, ...

^{ah} **18:16** Kunchee ni Deuteronomio 19:15.

^{ai} **18:24** Kua'a nchu'a xu'un kuu in talentu, vari ntsikui ña ki'in ya'vi na nuu iñu-mil kii ña sachuun na.

jkoo ñakuee ini ni tsa'a cha nantacha'vi nti'i ña tavi yu nuu ni!"²⁷ Cha chaa kuntsa'nu yo'o nikunta'vi ini ra chaa yo'o, cha nikuka'nu ini ra tsa'a nti'i ña tavi ra, cha ntsa'a ra ichi ña nu'u ra.

²⁸ 'Cha nuu nikee chaa ntsitavi ka ika, ntakita'an ra tsi inka chaa kumi chuun, cha chaa yo'o tavi ra in-sientu denariu^{aj} nuu ra. Cha ntiin ra chaa yo'o cha skua'na che'e so ra suku chaa yo'o cha nikachi ra: "¡Ntacha'vi ña tavu nuu!"²⁹ Sara chaa yo'o ntsikutsiti ra cha ntsika ta'vi ra: "¡Koo ñakuee ini ni tsa'a, cha nantacha'vi nti'i ña tavi yu nuu ni!"³⁰ Tia ma nikuni ra kunchatu ra, cha ntsa'an ra nchikaa ra chaa yo'o ve'e kaa mancha nantacha'vi nti'i ra ña tavi ra. ³¹ Cha nuu ntsini sava ka kue chaa kumi chuun ña nisa'a ra, ntutsi xeen ini kuera cha ntsa'an kuera ntakani kuera nuu chaa kuntsa'nu nti'i so ña nikuu.

³² Sara chaa kuntsa'nu yo'o nikachi ra ña nakisia'a na chaa cha-nikuka'nu ini ra tsa'a ka. Cha ta ntsaa ra, sara nikachi chaa kuntsa'nu ka tsi ra: "¡Nivi vá'a kuu! Mee tsa nikuka'nu ini yu tsa'a nti'i ña tavu, vari saan ntsiku nuu." ³³ Tsa'a ñaa, meu ntsini ñu'u koo ñamani inu tsa'a ta'un, tono mee ña ntsio ñamani ini yu tsa'u."³⁴ Sara ntaku'u nchu'a xini chaa kuntsa'nu ka tsi ra, cha ntakua'a ra chaa yo'o kua'an ra vekaa, nuu kusanchu'a na ra mancha ntacha'vi nti'i ra ña tavi ra.

³⁵ Sara nikachi tuku Jesus:

—Paa yu, ya inkaa antivi, su'a kusa'a ya tsi koyu tatu ma kuka'nu ntinuu ntintaa ini koyu tsa'a ñanu.

Jesus sna'a ya ña ma tanu na

19 ¹ Nuu ntsinu ntakani Jesus kue tu'un yo'o, nikee ya Galilea sara kua'an ya, cha ntsaa ya kue ñuu Judea ña kantu'u inka tsio yucha Jordan. ² Cha ntakaa kua'a nchu'a nivi kua'an na, cha ika stata ya nti'i so kuena ku'u.

³ Sara nikuyachi uvi uni kue chaa fariseu nuu inkaa ya, sara nintakatun kuera ya takua koto ini kuera ya:

—¿A tsa'a Sto'o Nchuxi ichi ña in chaa kuu tanu ra tsi ñási'i ra tsa'a nchii ña nikuu ni?

⁴ Cha ntanchiko ne'e Jesus:

^{aj} **18:28** In-sientu denariu ntsikui ña ki'in ya'vi na nuu in-sientu kii ña sachuun na.

—¿A kue nika'vi koyu nuu tu'un ña kaa nchaa, ña Sto'o Nchuxi sava'a ya chaa tsi ña'á mancha ta tsa'a? ⁵ Cha nikachi ya: “Tsa'a ñaa, chaa kunkusiin ra nuu tata ra tsi nana ra, cha kunkita'an ra tsi ñási'i ra, cha ntintuu kuena kunkukuu na tonono in mitu'un iki kuñu.” ⁶ Tsa'a ñaa, kue kuu ka na uvi nivi, vari in mitu'un ntuu na. Tsa'a ñaa, na nchita'an Sto'o Nchuxi ma kuu sasiin kue nivi na.

⁷ Sara nikachi kuera:

—¿Chanu va'a kaa nchaa nuu tu'un ña ntsa'a nti ta Moises ña kue chaa kuu tanu ra tsi ñási'i ra tatu nakua'a ra in tutu ña ntanu na, sara ntatatsi ra ñá nu'i?

⁸ Cha ntanchiko ne'e Jesus:

—Vari tsa'a ña ntasi ñatsintuni koyu, ña kui Moises ntsa'a ra ichi ña kuu tanu na tsi ñási'i na, tia ta tsa'a kue nitsio saan. ⁹ Tsa'a ñaa kachi yu ña kuena tanu tsi ñási'i na, tia suu tsa'a ña nchaki inka chaa, cha sara tanta'a ra tsi inka ña'á, sa'a ra kuachi, cha chaa kuntanta'a tsi ña'á ña ntatsi chaa yo'o, sa'a tuku ra kuachi.

¹⁰ Sara nikachi kue chaa ntakaa ya:

—Tatu tani tsio su'a kuu ña kue chaa kuu tanu ra tsi ñási'i ra, va'a ka kui ña ma tanta'a so ra.

¹¹ Sara nikachi ya:

—Suu nti'i na kuu na kuu koo tu'un yo'o, tani kuena ntsa'a Sto'o Nchuxi ña koo na ña kuu na kuu sa'i. ¹² Yee chaa ña saan nikaku ra ña ma kuu tanta'a ra ni ña koo se'e ra; cha yee inka kue chaa ña nikutata ra takua ma koo se'e ra cha ni ma tanta'a ra; cha yee inka kue chaa ña saan nchika ini ra ña ma tanta'a ra takua saan kuu sa'a nti'i ra ña kuni Sto'o Nchuxi. Kuena kuu koo tu'un yo'o, nakoo na ña.

Ta tsika ta'vi Jesus ña nakoo va'a kue sukuachi

¹³ Sara nikisia'a kue nivi kue se'e na takua nakaki Jesus nta'a ya xini kuetsi cha nakaka ta'vi ya tsa'a kuetsi. Tia kue chaa ntakaa ya nikitsaá kuera tatsi ra kuena ntsaa tsi se'e na. ¹⁴ Tia Jesus nikachi ya tsi kuera:

—Stakoo kue ñakuachi lu tsaan nakitsia nuu cha ma kasi koyu ña kitsia, vari na kuu tonono kue sukuachi yo'o, kakuu kuena kuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu.

¹⁵ Sara ntsaki ya nta'a ya xini kuetsi sara kua'an ya.

In chaa kuika ntatu'un ra tsi Jesus

¹⁶ Sara nikuyachi in chaa yucha nuu Jesus sara nintakatu'in ya:

—Mestru, ¿nchii kuu ñava'a tsini ñu'u sa'a takua ne'e ña kuchaku yu icha'ncha?

¹⁷ Cha ntanchiko ne'e Jesus:

—¿Chanu va'a ntakatu'un yu tsa'a nchii kuu ñava'a? Mitu'un Sto'o Nchuxi kuu ya va'a. Tatu kunu kuu tsi Sto'o Nchuxi icha'ncha, tsini ñu'u kantsitsu tu'un ña ntsaki ya.

¹⁸ Cha nintakatu'un ra:

—¿Tono nchii ña?

Sara ntanchiko ne'e Jesus:

—Ma ka'nu nivi, ma kunchaku inka ña'á, ma skui'nu, ta kunka'un tsa'a inka na ma saku tu'un tsa'a na, ¹⁹ koo ña iñu'u nuu paa ku tsi nuu maa ku, cha kuu inu ta'un tono kuu inu meu.

²⁰ Sara nikachi chaa yucha ka:

—Nti'i tu'un yo'o tsa yee yu ña mancha ta luu. ¿Nchii ka kuu ña kumani sa'a?

²¹ Sara nikachi Jesus:

—Tatu kunu kukuu in nivi ntaa nuu Sto'o Nchuxi, kua'an ra xiku nti'i so ña kumu, cha kua'u xu'un nuu kuena kunta'vi, sara kuntane'u ñava'a antivi, cha kitsu ra kutakau yu.

²² Cha nuu ntsini so'o chaa yucha yo'o kue tu'un yo'o, nikukuaka xeen ini ra sara kua'an ra, vari kuika nchu'a ra.

²³ Sara nikachi Jesus tsi kue chaa ntakaa ya:

—Ñantaa ka'an yu ña nchichi nchu'a kui ña in nivi kuika kua'i ichi ña Sto'o Nchuxi kuntsa'nu ya nui. ²⁴ Inka tuku ka'an yu ña nchichi kui ña ya'a in kiti kameyu yavi tsa'a iñu tiku, cha nchichi xeen ka kui ña in nivi kuika kua'i ichi ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nui.

²⁵ Cha nuu ntsini so'o kue chaa ntakaa ya kue tu'un yo'o, nikuna'a nchu'a so ini kuera cha kachi kuera:

—Cha tatu saan kui, ¿ana kuu na kunkaku?

²⁶ Cha ntakunchee Jesus nuu kuera sara nikachi ya:

—Ño'o kuu ña ma kuu sa'a kue nivi, tia Sto'o Nchuxi nti'a kuu sa'a ya.

²⁷ Sara nikachi ta Pedru su'a:

—Kue meekue stakoo nti'i kue ña kumi kue cha ntakaa kue ni. ¿Nchii kuu ña kuntane'e kue?

²⁸ Sara ntanchiko ne'e Jesus:

—Ñantaa ka'an yu nuu koyu ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kunkuntu'u nuu chai vii ntatu so, ta kuntasatsaa ya ñayivi, cha kue meekoyu ña ntakaa koyu yu, saani kunkuntu'u koyu nuu nti-utsi-uvi chai takua saan kunkuntsa'nu koyu nuu nti-utsi-uvi kuaa nivi ñuu Israel. ²⁹ Cha nti'i kuena stakoo ve'e na, a ñani na, a kua'a na, a tata na, a nana na, a ñási'i na, a se'e na, a ñu'ú na, tsa'a ña tsinu ini na yu, kuntane'e na in-sientu ka kuaa, cha saani kuntane'e na ña koo na icha'ncha. ³⁰ Tia kua'a nchu'a kuena ka'nu kuu ñayivi yo'o, cha kue ka'nu kuu na nuu Sto'o Nchuxi; cha kua'a nchu'a kuena kue ka'nu kuu ñayivi yo'o, cha ka'nu kuu na nuu ya.

Tu'un nchichi ña ka'an tsa'a kuena sachuun nuu tu-uva

20 ¹ Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: In chaa cha-kumi ñu'ú nuu kaa tu-uva, cha in xchaan na'a nikee ra kua'an ra ntuku ra musu sachuun nuu tu-uva ra. ² Cha ntatu'un ra tsi kuera ña kuncha'vi ra in denariu nuu in kii, ^{ak} sara ntachuun ra kue musu ka ku'un kuera sachuun ra nuu tu-uva ra. ³ Sara kuaa kaa iin nuu nikanchii nikee tuku cha-xiin ñu'ú yo'o kua'an ra nuu ya'vi, cha ntsini ra ña iin ka kue chaa ña koo chuun sa'a. ⁴ Sara nikachi ra: “Kua'an kueni, sachuun ni nuu tu-uva yu, cha nacha'vi yu kueni tono ntuta'an ni.” Sara kua'an kuera sachuun ra. ⁵ Sara nikee tuku cha-xiin ñu'ú yo'o kua'an ra kuaa kotsuu, cha saani nikee tuku ra kuaa kaa uni tsini, cha susaani nisa'a tuku ra. ⁶ Sara kuaa kaa u'un tsini kua'an tuku ra nuu ya'vi, cha ntane'e ra inka ka kue chaa ña koo chuun sa'a, sara nintakatu'un ra kue chaa ka: “¿Chanu va'a iin kueni yo'o nii ntuu so cha kue sachuun kueni?” ⁷ Sara ntanchiko ne'e kuera: “Koo na ka'an tsi kue.” Sara nikachi ra: “Kua'an tuku kueni sachuun ni nuu tu-uva yu.” ⁸ Cha nuu nini, cha-xiin ñu'ú yo'o nikachi ra su'a nuu in musu ra ña kumi chuun: “Ntasatutu kuena sachuun sara cha'vu kuena, cha kitsaú cha'vu kuena nikitsaa santii, saan sana cha'vu kuena nikitsaa xi'na.” ⁹ Sara nikitsaa kuena niki'vi sachuun kuaa kaa u'un tsini, cha niki'in ya'vi na in denariu. ¹⁰ Sara ta ntuta'an kuena niki'vi xi'na ñu'u, nika'án na ña kua'a ka kunki'in ya'vi na, cha tia ntuta'an tuku na in

^{ak} **20:2** In denariu kuu ña ntsiki'in ya'vi na in kii ña sachuun na.

denariu in in na. ¹¹ Cha nuu nine'e na xu'un ka, nikitsaá na kana'a na tsa'a cha-xiin ñu'ú yo'o, ¹² cha kachi na saan: “Kueña nikitsaa santii yo'o, sachuin in ni hora, cha meeni inuu so ncha'vi ni kue, ña ntsanchee ini kue sachuun kue nii ntuu so nuu nikanchii.” ¹³ Sara nikachi cha-xiin ñu'ú yo'o tsi in kuena inkaa ika: “Ta'an lu, koo ñavá'a sa'a tsiun. Vari saan ntato'on ña in denariu kuncha'vi yu yo nuu in kii. ¹⁴ Ntaki'in xu'un ku cha kuanu'u. Tsa nchika ini yu cha'vi yu ña niki'vi sachuun santii yo'o inuu ni tsiun, ¹⁵ vari kuu sa'a nixi ni kuni yu tsi xu'un, ¿a ña tutsi inu tsa'a ña va'a ini yu?”

¹⁶ Sara satsinu Jesus tu'un yo'o su'a:

—Tia kua'a nchu'a kuena ka'nu kuu ñayivi yo'o, cha kue ka'nu kuu na nuu Sto'o Nchuxi; cha kua'a nchu'a kuena kue ka'nu kuu ñayivi yo'o, cha ka'nu kuu na nuu ya, vari kua'a na kana Sto'o Nchuxi, tia xoo na kuu na nikatsi ya.

Ño'o kuu ña uni ntakani Jesus tsa'a ña kunkuu ya

¹⁷ Tsika Jesus kua'an ya chi ñuu Jerusalen, cha ini kua'an ya nikutsio ya tsi kue nti-utsi-uvi chaa ntakaa ya, cha nikachi ya:

¹⁸ —Vichi ra kunko'on Jerusalen, cha ika mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntakua'a na yu nuu kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi nuu kue skuleru ley, cha kunka'ncha na chuun takua naka'ni kuu ni yu. ¹⁹ Cha kuntakua'a na yu nuu kue nivi kue kuu judio, takua nakuaku nchaa na yu, cha kunkani na yu cha kunchinaa na yu nuu krusi; tia kii uni kuntachaku yu.

Ña ntsika nana uvi kue chaa ntakaa Jesus

²⁰ Sara nikuyachi ñási'i ta Zebedeo tsi kue se'e ñá, cha ntsikutsitia nuu tsa'a Jesus, takua kaki in ñamani nuu ya. ²¹ Sara nintakatu'un ya ñá:

—¿Nchii kuni ni?

Sara nikachia:

—Ntaka'ncha ni chuun ña kue se'e yo'o nakuntu'i nuu kuntsa'nu ni, ian tsio ntakua'a ni cha inkai tsio ntasachi ni.

²² Cha nikachi Jesus nuu kue se'e ñá:

—Ntsíni koyu nchii kuu ña tsika koyu. ¿A kuu nto'o koyu tonó mee kunto'o? ¿A kuu kuantucha koyu tonó mee kunkuantucha tsi ña tsatu?

Sara nikachi kuera:

—Kuu nto'o kue ña.

²³ Cha nikachi Jesus:

—Kue meekoyu kunto'o koyu tonó kunto'o, cha kunkuantucha koyu tonó kunkuantucha, tia ña kuntu'u koyu tsio ntakua'a a tsio ntasachi, kue ntuta'an yu kua'a ña, vari Paa yu tsa satu'va ya ana nuu kunkua'a ya ña.

²⁴ Cha nuu ntsini so'o utsi ka kue chaa ntakaa Jesus tu'un yo'o, ntasaa kuera tsi uvi kue chaa yo'o. ²⁵ Sara nikana Jesus nti'i kuera, cha nikachi ya:

—Tsa tsini koyu ña kuena kuntsa'nu nuu ñayivi, nchee nchaka na kue nivi, cha sto'o na kuena. ²⁶ Tia nuu kue meekoyu ma koi saan. Nuu kue meekoyu, kuena kuni ntuka'nu, nakunchee na nchii tsini ñu'u kue ta'an na. ²⁷ Cha kuena kuni kusnuu nuu ta'an na, tsini ñu'u kukuu na musu ta'an na. ²⁸ Vari tsini ñu'u sa'a koyu tonó mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, ña kue vatsi takua sachuun koyu nuu, tia vatsi sachuun nuu koyu, cha saani takua ntakua'a mee kuu yu, takua nakaku kua'a nchu'a nivi.

Jesus stata ya uvi chaa ntikuaa

²⁹ Nuu nikee Jesus tsi kue chaa ntakaa ya ñuu Jerico, ntakaa kua'a nchu'a nivi kua'an na tsi ya. ³⁰ Cha yu'u ichi ka intu'u uvi chaa ntikuaa. Nuu ntsini so'o kuera ña kuaya'a Jesus, nikana kuera su'a:

—¡Sto'o, Se'e David,^{al} koo ñamani ini ni tsa'a kue!

³¹ Cha kue nivi ka nikana'a na tsi kuera takua nakasi kuera yu'u ra, tia ni'i ka nikana kuera:

—¡Sto'o, Se'e David, koo ñamani ini ni tsa'a kue!

³² Sara ntsikunkaa Jesus cha nikana ya kue chaa ntikuaa yo'o cha nintakatu'un ya kuera:

—¿Nchii kuni koyu sa'a tsi koyu?

³³ Sara ntanchiko ne'e kuera:

^{al}**20:30** Mancha ta tsa na'a, kue nivi ñuu Israel ntsika'an na su'a tsi ya kunkitsi skaku kuena: "Se'e David".

—Sto'o, kuni kue ña ntatuu nuu kue.

³⁴ Sara nikunta'vi ini Jesus tsa'a kuera, cha nchituu nta'a ya ntuchi nuu kuera. Cha mii saan ni ra nikuu ntakunchee kuera, cha ntakutakaa kuera Jesus kua'an kuera tsi ya.

Jesus kuanki'vi ya ñuu Jerusalen

21 ¹ Ta tsa kunkuyachi Jesus tsi kuena ntakaa ya ñuu Jerusalen, cha nikuyachi ya ñuu Vetage, yachi yuku nani Olivo, sara ntachuun ya uvi kue chaa ntakaa ya, ² sara nikachi ya:

—Kua'an koyu ñuu lu ña kantu'u chinuu yo'o. Ta kuntsaa koyu, kunkuni koyu in luru ikatu ti tsi se'e lu ti. Siaa koyu ti cha kunchaka koyu kueti kitsu. ³ Tatu nchii in na ka'an tsa'a ti, kachi koyu ña Sto'o kue tsini ñu'u ya ti, cha sana kuntakua'a ya kueti.

⁴ Ño'o nikuu takua nakuntaa tu'un ña nchaa chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi:

⁵ Ka'an koyu nuu kue nivi ñuu Sion:^{am}

“Yo'o vatsi ya kuu Rey,
cha kuee ini ya, cha yoso ya in luru,
sata in luru luu, se'e kiti nchiso.”

⁶ Sara kue chaa ntakaa Jesus ntsa'an kuera cha nisa'a kuera tononikachi ya. ⁷ Cha nchaka kuera luru ka tsi se'e ti nikitsaa kuera, sara ntsaki kuera koto kuera sata ti, sara ntakuyoso ya ti. ⁸ Cha iin kua'a nchu'a so nivi, cha sava na tsaki koto na ichi nuu kuaya'a ya, cha sava tuku na ntsa'ncha na nta'a yutu cha ntsaki na ña ichi ka. ⁹ Cha nti'i so kuena isnuu tsi kuena ntakaa, nikana kuena su'a:

—¡Nantuka'nu Se'e David!^{am} ¡Nakoo va'a ya vatsi yu'u nuu Sto'o Nchuxi! ¡Nantuka'nu ya nuu suku ka!

¹⁰ Ta niki'vi Jesus ñuu Jerusalen, nini'i nti'i so kue nivi ntoyo ika cha nintakatu'un tsi ta'an kuena:

—¿Ana kuu ño'o?

¹¹ Cha kue nivi vatsi tsi Jesus ntanchiko ne'e kuena:

—Ño'o kuu Jesus, cha vatsi ya ñuu Nazaret, ña kantu'u Galilea, cha ka'an ya yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

^{am} **21:5** Ñuu Sion kui ñuu Jerusalen.

^{am} **21:9** Ta David ntsikunta'nu ra ñuu Israel ta tsa na'a, cha Sto'o Nchuxi nikachi ya ña nuu ntiki tata ra kunkitsi ya-kuskaku kue nivi.

Ta tatsi Jesus kue nivi xiko ini nuu inkaa veñu'u ka'nu

¹² Sara niki'vi Jesus ini nuu inkaa veñu'u ka'nu sara ntatsi ya kuena xiko tsi kuena ntakuaan ika, cha stanchiso ya kue mesa kuena sama xu'un kue nivi tsi chai kuena xiko sata, ¹³ sara nikachi ya:

—Kanchaa nuu tu'un Sto'o Nchuxi saan: “Ve'e kui ve'e nuu kaka ta'vi na”, tia kue meekoyu ntasa'a koyu ña tono in ve'e ntikui'na.

¹⁴ Sara ntanchaa kue nivi kuaa tsi kuena koxo nuu Jesus ini nuu inkaa veñu'u, cha stata ya kuena. ¹⁵ Tia kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue skuleru ley ntsini kuera ña ka'nu ña miki kuu ña sa'a Jesus, cha saani ntsini so'o kuera ña kueña kuachi kana koyi ini nuu inkaa veñu'u ka su'a: “¡Nantuka'nu Se'e David!”, sara ntasaa kuera, ¹⁶ cha nikachi kuera tsi Jesus:

—¿A ntsini so'o ni ña kana kuena yo'o?

Sara nikachi ya:

—Aan, ntsini so'o. Tia ¿a kue ka'vi kueni ña kanchaa nuu tu'un Sto'o Nchuxi?, cha kachia su'a:

“Tsi yaa tsita kueña kuachi,
tsi yaa tsita kue sukuachi lu sutsitsi,
sa'a ni ña ntasaka'nu na ni.”

¹⁷ Sara stakoo ya kuera sara niquee ya ñuu ka cha kua'an ya ñuu Betania, cha ika nintoo ya.

Ta tsa'a chi'an Jesus tumakuxi

¹⁸ Cha nuu ntuu inka kii, ntanchiko Jesus kua'an ya ñuu Jerusalem sara ichi kua'an ya ntakuu ya soko. ¹⁹ Cha ntsini ya in tumakuxi yachi yu'u ichi, sara nikuyachi ya nuu inkaa tu, tia niña'a koo nine'e ya, vari tani nta'a tu ni iin. Sara nikachi ya tsi tu:

—¡Miki ka kua'u kui'i!

Cha mii saan ni ra ntayaa tu. ²⁰ Ta ntsini kue chaa ntakaa Jesus ña nikuu yo'o, nikuna'a ini kuera, cha nintakatu'un kuera Jesus:

—¿Chanu va'a yachi xeen ntayaa tu?

²¹ Cha ntanchiko ne'e Jesus:

—Ñantaa ka'an yu ña tatu ntaa tsinu ini koyu Sto'o Nchuxi cha kue tsiku saka ini koyu, suu tani ño'o kuu sa'a koyu tono sa'a tsi tumakuxi yo'o. Cha kuu ka'an koyu tsi yuku yo'o su'a: “Kutsio cha skanu meu

nuu chikuii ntucha”, cha kunkui. ²²Tatu tsinu ini koyu ña Sto'o Nchuxi kuu sa'a ya ña tsika koyu, kaka koyu ña, cha kusa'a ya ña.

Ta ntakatu'un na Jesus ña nchii tsio vatsi nchee ya

²³Ta ntsaa Jesus ini nuu inkaa veñu'u ka'nu, nikitsaá ya sna'a ya nuu kue nivi, cha ini sna'a ya nikuyachi kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun nuu kuena judio, cha nintakatu'un kuera ya:

—¿Nchii nine'u nchee ña sa'u ño'o? ¿Ana ntsa'a ichi ña sa'u ña?

²⁴Cha ntanchiko ne'e Jesus su'a:

—Saani mee kuntakatu'un yo. Tatu nantanchiko ne'u tu'un kunka'an yu, sana kunka'an yu nchii vatsi nchee ña sa'a kue ño'o.

²⁵¿Ana ntsa'a nchee nuu nti ta Juaa ña skuantucha ra? ¿A Sto'o Nchuxi a ña kue nivi?

Sara nikitsaá ntatu'un kuera cha kachi kuera su'a:

—Tatu nakacho ña Sto'o Nchuxi ntsa'a nchee nuu ra, kunkachia: “¿Chanu va'a kue nitsinu ini koyu ña nika'an ra?” ²⁶Cha ma kuu kacho ña kue nivi ntsa'a ichi ña sa'a ra ña, vari yó'o kue nivi ñuu vari nti'i so na tsinu ini na ña ntsikuu ra in chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

²⁷Tsa'a ñaa ntachiko ne'e kuera nuu Jesus su'a:

—Ntsíni kue.

Sara nikachi ya:

—Saani mee ma ntakani, ana ntsa'a nchee nuu ña sa'a ño'o.

Tu'un nchichi tsa'a uvi se'e

²⁸Sara nintakatu'un Jesus kue chaa yo'o:

—¿Nixi ka'án koyu tsa'a tu'un yo'o? In chaa ntsio uvi se'e ra sara nikachi ra tsi ña xi'na: “Se'e, kua'an vichi sachuun nuu tu-uva yu.”

²⁹Sara nikachia: “¡Ma ku'un yu!” Tia ntasama nixi ntakaninia sara ntsa'in sachuin. ³⁰Sara nikachi tuku ra tsi se'e ra ña uvi ña naku'in sachuin, sara nikachia: “Saani va'a ni, naku'un yu, paa.” Tia ma ntsa'in. ³¹Nuu ntintui, ¿nchii kuu ña nikantsitsa ña nika'an tata ña?

Sara nikachi kuera:

—Se'e ra ña xi'na.

Sara nikachi Jesus tsi kuera:

—Ñantaa ka'an yu ña kuena ki'in ya'vi xu'un ña nu'u ñuu Roma tsi kue ña'á sa'a kuachi, yachi ka kuu kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu na

susaan kue meekoyu. ³² Vari nikitsi ta Juaa, cha-skuantucha, cha sna'a ra ichi ntaa nuu koyu, cha kue nitsinu ini koyu tu'un nika'an ra. Tia kuena ki'in ya'vi tsi kue ña'á sa'a kuachi ntsinu ini kuena ña nika'an ra. Tia kue meekoyu kue nintacha'vi ini koyu cha ni kue nitsinu ini koyu, vasu ntsini koyu nti'i ña nikuu.

**Tu'un nchichi ña ka'an tsa'a kue chaa kue sachuun
va'a nuu kue kutu-uva**

³³ Sara nikachi Jesus:

—Kuchaa so'o koyu tu'un nchichi yo'o: Ntsio in chaa xiin ñu'ú, ntsa'an ra ntastee ra kue kutu-uva, sara ntsasi ra ña, sara nikaan ra in nuu toto nuu kaxi na uva, sara sava'a ra in ve'e suku nuu kaa ra koto ra ichi, sara ntsaki nchaa ra ña nuu kuena sachuun yo'o, sara nikee ra kua'an tsika ra inka ñuu. ³⁴ Cha nuu nikuyachi kii ña ntsatutu na kue uva, sara ntachuun ra uvi uni kue musu ra nuu kuena sachuun yo'o takua nantaki'in kuera ña ntuta'an ra. ³⁵ Tia ta ntsaa kue musu yo'o, kuena sachuun sanchu'a na kuera, sara ntsa'ni na in ra, cha inka tuku ra ntsa'ni kuu na, cha inka tuku ra nikani na yuú ra. ³⁶ Sara chaa xiin ñu'ú ka ntachuun ra inka kue musu, cha kua'a ka na kuu, tia kue chaa sachuun yo'o suu saani sanchu'a tuku na kue musu ra.

³⁷ 'Cha santii ka ntachuun ra se'e ra vari nika'an ra ña kunkoo ña iñu'u kue chaa sachuun ika nuu se'e ra. ³⁸ Tia ta ntsini kuena sachuun ika ña vatsi se'e ra, ntatu'un kuena su'a: “Ño'o kuu ña kunine'e ñu'ú yo'o. Naka'no ña takua nakintoo ko tsi ñu'i.” ³⁹ Sara nuu nikitsai, ntiin kuera ña cha ntava kuera ña yu'u ñu'ú nuu kaa kue tu-uva sara ntsa'ni kuu kuera ña.

⁴⁰ 'Cha vichi, ta kunkitsaa chaa xiin ñu'ú yo'o, ¿nchii kusa'a ra tsi kuena sachuun yo'o?

⁴¹ Sara ntanchiko ne'e kuera:

—Kunka'ni nchu'a ra koyi mancha nakuii vari nivi vá'a kakui. Sara kunkua'a nuu ra ñu'ú ra nuu inka kuena sachuun, cha kuena yo'o kuncha'vi na nuu ra, ta ntuta'an cha'vi na ña tsini ñu'u ntakua'a na.

⁴² Sara nikachi tuku ya tsi kuera:

—¿A miki nika'vi koyu nuu tu'un Sto'o Nchuxi?, nuu kachi su'a:

“Yuú ña nikuntasi kue chaa sava'a ve'e,

ntui yuú ña ka'nu ka kuu.

Ño'o nisa'a Sto'o Nchuxi,

cha kui in ñavii nchu'a so nuu ko.”

⁴³ 'Tsa'a ñaa kachi yu nuu koyu, ñamani kumi koyu ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu koyu, kunixita ya ña cha kuntakua'a ya ña nuu nivi inka ñuu na va'a kantsitsa ña ka'an ya. ⁴⁴ Cha na kunkana kava sata yuú ka kunkuachi so na, cha tatu yuú ka nayai sata nchii in na, cha kunkunchi'i so na sa'i.^{ao}

⁴⁵ Cha nuu ntsini so'o kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue chaa fariseu tu'un nchichi ña ntakani Jesus, ntsitu nini kuera ña tu'un yo'o ka'in tsa'a kuera. ⁴⁶ Sara nikuni kuera katiin kuera ya, tia niyu'u kuera vari nti'i so kue nivi tsinu ini na ña Jesus kuu ya in chaa ka'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

Tu'un nchichi tsa'a viko tanta'a

22 ¹ Sara ntakani tuku Jesus inka tu'un nchichi nuu kue chaa kumi chuun cha nikachi ya su'a:

²—Ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi kui su'a: In chaa kuntsa'nu sa'a ra viko kuntanta'a se'e ra. ³ Sara ntachuun ra kue musu ra takua naku'un kuera katu'un ra ña nakitsi kue nivi viko se'e ra, tia kue nikuni na kitsi na viko ra. ⁴ Sara ntachuun tuku ra inka ka musu ra tsi in tu'un ña nakachi na tsi kue nivi ka: “Tsa yee tu'va nchai. Tsa ntsa'ni kue stiki tsi nti'i so kue kiti nti'i, tsa yee tu'va nti'i so takua kitsi kueni viko.” ⁵ Tia kue nivi ka kue nintini na ku'un na, cha sava na kua'an na nuu ñu'ú na, cha sava tuku na kuaxiko na. ⁶ Cha sava tuku na ntiin na kue musu chaa kuntsa'nu ka, cha sanchu'a na kuera mancha ntsi'i ra. ⁷ Cha nuu ntsini chaa kuntsa'nu ka ña nikuu, ntasaa nchu'a ra, sara ntachuun ra kue soldadu ra takua naka'ni koyi kue nivi ña ntsa'ni kue musu ra, cha naka'un koyi ñuu ka. ⁸ Sara nikachi ra tsi kue musu ra: “Tsa yee tu'va viko, tia kuena nikanā kue ntuta'an na kitsi na viko. ⁹ Tsa'a ñaa kua'an koyu kue ichi ka'nu cha katu'un koyu nuu kuena kuntakita'an tsi koyu ña nakitsi kuena viko.” ¹⁰ Sara nikee kue musu yo'o kua'an kuera ichi cha ntasatutu kuera nti'i so kue nivi ntakita'an tsi kuera, nivi vá'a tsi nivi va'a, cha viko ka ntsitu ntaa so kue nivi.

¹¹ 'Ta niki'vi chaa kuntsa'nu yo'o nuu iin kue nivi ka, ntsini ra in chaa ña kue ntsitsi ra sa'ma ña ntsitsi na viko, ¹² cha nikachi ra: “Ta'an lu, ¿nixi nikuu ña niki'vu yo'o?, vari koo sa'ma ña viko ntsitsu.” Tia kue nika'an so ra. ¹³ Sara chaa kuntsa'nu yo'o nikachi ra tsi kue musu

^{ao}21:44 Tu'un ña kuu 44 yo'o koi inkaa nuu kue tutu yata ka.

tsa'a nchai ka: “Chikatu tsa'i tsi nta'i, cha tavu ña yuye'e nuu naa, cha ika kuninta'ia cha kunka'in nu'i.”

¹⁴ Nuu ntsinu ntakani Jesus tu'un yo'o, sara nikachi ya:

—Kua'a nchu'a na kana Sto'o Nchuxi, tia xoo na kuu na ntakatsi ya.

**Ta ntakatu'un na Jesus a tsini ñu'u cha'vi na
xu'un ña nu'u ñuu Roma**

¹⁵ Sara ntututu kue chaa fariseu cha nchita'an kuera tu'un nixi sa'a ra takua naka'an Jesus in tu'un cha saan naskuisa kuachi kuera ya.

¹⁶ Sara ntachuun kue chaa yo'o uvi uni kuena ntakaa kuera tsi kuena ntakaa Herode, ntsaa koyi cha nikachi koyi saan tsi ya:

—Mestru, tsini kue ña meeni ra kuu ni chaa ntaa cha sna'a ni ñantaa nixi kuni Sto'o Nchuxi koo kue, cha kue ntini ni ña ka'án kue nivi vari kue nche'e ni nisa kuaa ka'nu kuu na. ¹⁷ Nixi ka'án ni tsa'a ño'o: ¿A va'a ni ña cha'vi kue xu'un ña nu'u ñuu Roma nuu chaa kuu Cesar?^{ap}

¹⁸ Cha Jesus ntsini ya ña kue va'a ka'án koyi tsi ya, cha nikachi ya:

—Nivi uvi yu'u, ¿chanu va'a kuni koyu koto ini koyu yu tsi tu'un yo'o? ¹⁹ Sna'a koyu nuu xu'un ña cha'vi koyu nuu ñuu Roma.

Sara ntsakiin koyi in denariu. ²⁰ Sara nintakatu'un Jesus koyi:

—¿Ana nuu kuu ña inkaa yo'o, cha ana si'vi kuu ña kanchaa yo'o?

²¹ Sara ntanchiko ne'e koyi:

—Nuu chaa kuu Cesar tsi si'vi ra kuu ña kanchaa nui.

Sara nikachi Jesus:

—Kua'a koyu ña ntuta'an Cesar, cha kua'a koyu ña ntuta'an Sto'o Nchuxi.

²² Nuu ntsini so'o koyi ño'o, nikuna'a so ini koyi sara stakoo koyi ya cha kua'an koyi.

Ta ntakatu'un na Jesus tsa'a kuena ntsi'i a kuntachaku na

²³ Cha kii saan ntanchaa kue chaa saduseu ña kue tsinu ini na ña ntachaku kuena ntsi'i, sara nikachi kuera tsi Jesus:

²⁴ —Mestru, nti ta Moises nikachi ra ña tatu nchii in chaa nakuu cha koo se'e ra tsi ñási'i ra, cha ñani ra tsini ñu'u tanta'a ra tsian takua

^{ap}22:17 Cesar ntsika'an na tsi chaa ntsikuntsa'nu nuu kua'a nchu'a kue ñuu cha mancha ñuu Israel.

saan koo se'e ra yu'u nuu ñani ra. ²⁵ Cha ntsio utsa ñani kuera ñuu kue. Chaa xi'na ntanta'a ra, cha ntsi'i ra, cha tono koo se'e ra nitsio, nintoo ñási'i ra tsi ñani ra chaa uvi. ²⁶ Cha saani nto'o tuku chaa uvi yo'o tsi chaa uni. Cha su'a nto'o nti-utsa kuera. ²⁷ Sara santii ntsi'i ñá'á yo'o. ²⁸ Cha nuu kuntachaku kuena, ¿ana ñási'i kunkukuu ñá'á yo'o, vari nti'i kue chaa yo'o ntanta'a tsian?

²⁹ Sara ntanchiko ne'e Jesus tu'un yo'o:

—¿Kua'a xeen stivi koyu, vari ntsini koyu tu'un Sto'o Nchuxi, ni nchee ya! ³⁰ Ta kuntachaku kuena ntsi'i, kue chaa tsi kue ñá'á ma tanta'a ka na vari kunkukuu na tono kue angel ña yee antivi. ³¹ Cha tsa'a ña kuntachaku kuena ntsi'i, ¿a ma nika'vi koyu ña nika'an mee Sto'o Nchuxi su'a: ³² “Mee kuu Sto'o Nchuxi, ya-ntasaka'nu ta Abraham tsi ta Isaac tsi ta Jacob”? ¿Cha yaka kue kuu ya Sto'o Nchuxi na ntsi'i vari kuu ya Sto'o Nchuxi kuena chaku!

³³ Cha nuu ntsini so'o kue nivi ña sna'a Jesus, nikuna'a ini na.

Tu'un ña ka'nu ka kuu nuu kue tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi

³⁴ Nuu ntsini so'o kue chaa fariseu ña Jesus ntsasi ya yu'u kue chaa saduseu, ntututu kuera. ³⁵ Sara in chaa cha-kuu skuleru ley, nintakatu'un ra ya takua koto ini ra ya:

³⁶ —Mestru, ¿nchii kuu tu'un ña ka'nu ka kuu nuu kue tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi?

³⁷ Sara ntanchiko ne'e ya su'a:

—“Kuu inu Sto'o ku, ya kuu Sto'o Nchuxi, tsi nti'i so anua ku, tsi ña inkaa mancha maa ka inu, tsi nti'i so ñatsintuni ku.” ³⁸ Ño'o kuu tu'un ña xi'na tsi ña ka'nu ka kuu nuu nti'i kue tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi. ³⁹ Cha ña uvi saani ka'nu kui, cha kachia su'a: “Kuu inu ta'un tono kuu inu meu.” ⁴⁰ Nuu ntintuu tu'un yo'o inkaa nti'i tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi tsi tu'un ña nchaa kue chaa ntsika'an yu'u nuu ya.

¿Ana se'e kuu Cristo?

⁴¹ Cha ini iin-tutu kue chaa fariseu, Jesus nintakatu'un ya kuera:

⁴² —¿Nchii ka'án koyu tsa'a ya kuu Cristo, ya kuskaku kue nivi?

¿Ana se'e kuu ya?

Sara ntanchiko ne'e kuera:

—Se'e ntiki tata nti ta David kuu ya.

⁴³ Sara nikachi Jesus:

—¿Cha nixi kuu ña nti ta David nika'an ra tsi ya Sto'o?, ta sa'a Espiritu Sto'o Nchuxi ña ka'an ra su'a:

⁴⁴ Nikachi Sto'o Nchuxi, ya kuu Sto'o ko, nuu Sto'o yu:

“Kuntu'u tsio nta'a kua'a,
mancha nachikaa yu kueña kuntasi yo titsi tsa'u.”

⁴⁵ 'Cha tatu nti ta David kachi ra Sto'o tsi ya, ¿nixi kuu ña kukuu ya se'e ntiki tata ra?

⁴⁶ Cha ni in na kue nikuu ntanchiko ne'e tu'un nuu ya; cha mancha kii saan, nti'i na niyu'u na ntakatu'un ka na ya.

Jesus ka'an ya ña kue va'a sa'a kue chaa fariseu tsi kue skuleru ley

23 ¹ Sara nikachi Jesus nuu kue nivi tsi nuu kue chaa ntakaa ya su'a:

²—Kue skuleru ley tsi kue chaa fariseu kumi kuera chuun, tsa'a ñaa kui sna'a kuera ña ntsisna'a nti ta Moises. ³ Tsa'a ñaa tsini ñu'u kantsitsa koyu cha sa'a koyu ña ka'an na; tia ma sa'a koyu ña kasa'a na, vari ka'an na tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi cha kue sa'a na ña.

⁴ Tsaki na kua'a tu'un nchichi ña tsini ñu'u kantsitsa kue nivi, tia meena ni xoo luu kue chinchee na kue nivi takua kantsitsa na ña.

⁵ Cha nti'i so ña va'a sa'a na, sa'a na ña takua nakuni kue nivi. Cha ta'an ini na chikatu na in sintsu ntika nta'a na tsi chaan na^{aq}, cha ta'an ini na kuntsitsi na sa'ma ña yee ntuxi nani nchu'a. ⁶ Cha ta'an ini na kuntu'u na nuu va'a ka ta kua'an na kuxini na, cha ta'an ini tuku na kuntu'u na chai xi'na ini ve'e sinagoga.^{ar} ⁷ Cha ta'an ini na ña naka'an va'a kue nivi na nuu ya'vi, cha ta'an ni na ña naka'an kuena “Rabi”^{as} tsi na.

⁸ 'Tia kue meekoyu ma kutoo koyu ña ka'an na tsiun “Rabi”, vari in ñani kakuu koyu, cha yee mitu'un na kuu Mestru koyu, ya kuu Cristo. ⁹ Cha ma skunanu paa tsi ni in na yee nuu ñu'u ncha'i, vari yee in mitu'un Paa, ya yee antivi. ¹⁰ Cha ni ma kutoo koyu ña ka'an na mestru kuntsa'nu tsiun, vari yee in mitu'un ya kuu Mestru, ya kuu Cristo. ¹¹ Na ka'nu ka kuu nuu koyu tsini ñu'u kunchee na nchii tsini

^{aq}**23:5** Nuu sintsu yo'o tiin in caja nuu inkaa kumi kuaa tu'un Sto'o Nchuxi.

^{ar}**23:6** Kue ve'e sinagoga kuu ve'e nuu ntututu kue nivi judio chaa so'o na tu'un Sto'o Nchuxi cha tsika ta'vi na cha saani tsa'ncha na kuachi ini ka.

^{as}**23:7** Rabi kunia kachia mestru.

ñu'u nti'i ka na, ¹² vari na ntasaka'nu meena kuntuluu na, cha na ntasaluu meena kuntuka'nu na.

¹³ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, tsasi koyu ichi ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi nuu kue nivi. Cha ni nuu kue meekoyu kue kuntsa'nu ya cha kue tsa'a koyu ichi ña kuntsa'nu ya nuu kuena kuni ña kuntsa'nu ya nuu na.

¹⁴ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, tsa'ni nta'vi koyu kue ña'á ntsi'i ii, cha sa'a ka ni koyu ña tsika ta'vi koyu na'a nchu'a so nuu Sto'o Nchuxi, tsa'a ñaa tsatu nchu'a kunto'o koyu nuu ya.

¹⁵ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, tsika nchu'a tsa'an koyu ntakani koyu takua kuena kue kuu judio nantuu na judio, cha ta ntsinu ini na Sto'o Nchuxi tono meekoyu, sa'a koyu ña nantuta'an na ku'un na nuu anchaya uvi ka kuaa susaan meekoyu.

¹⁶ 'iNta'vi ta koyu ni, kueyo ña ntasnuu cha ntuu nuu koyu!, ña kachi koyu ña kuena tsaa yu'u in tu'un cha tsachuun na si'vi veñu'u ka'nu tsi yu'u na, cha kue tsini ñu'u xeen sa'a na ña, tia tatu tsaa yu'u na cha tsachuun na si'vi oro veñu'u ka'nu, tsini ñu'u so sa'a na ña ntsaa yu'u na. ¹⁷ 'iNivi vá'a xini, nivi ntuu nuu! ¿Nchii kuu ña ka'nu ka kuu: a oro a ña veñu'u ka'nu, ña sa'a ña ntu-ii oro ka? ¹⁸ Cha saani kachi koyu ña kuena tsaa yu'u in tu'un cha tsachuun na si'vi nuu soko na kue ña'a, kue tsini ñu'u xeen sa'a na ña, tia tatu tsaa yu'u na in tu'un tsa'a kue ña'a ña ntoyo nuu soko na, tsini ñu'u so sa'a na ña ntsaa yu'u na. ¹⁹ 'iNivi ntuu nuu! ¿Nchii kuu ña ka'nu ka kuu: ña soko na a ña nuu soko na kue ña'a, ña sa'a ña ntu-ii ña soko na? ²⁰ Kuena tsaa yu'u in tu'un cha tsachuun na si'vi nuu soko na kue ña'a, tsaa yu'u na tsa'i tsi tsa'a nti'i ña ntoyo nui. ²¹ Cha kuena tsaa yu'u in tu'un cha tsachuun na si'vi veñu'u ka'nu, tsaa yu'u na tsa'i tsi tsa'a Sto'o Nchuxi ya yee inia. ²² Cha na tsaa yu'u in tu'un cha tsachuun na si'vi antivi, tsaa yu'u na tsa'a nuu ñantu'u Sto'o Nchuxi tsi tsa'a meeya.

²³ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, tsa'a koyu utsi nuu in-sientu kue minu xchila tsi kue yuku anisi tsi kominu, tia kue sa'a koyu ña ka'nu ka kuu nuu tu'un ña ntsaki Sto'o Nchuxi ña tsini ñu'u sa'u ñantaa tsi ña koo ñamani inu tsi ña tsinu inu ya. Ño'o kuu ña tsini ñu'u sa'a koyu, cha ma stakoo tuku koyu sa'a koyu inka kue ña'a ka. ²⁴ 'iNtasnuu koyu cha ntuu nuu koyu!

Stsitsi koyu ña kunko'o koyu takua tavu ntitoo, tia koko koyu kiti toso.

²⁵ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, ña ntasavii koyu tani sata yatsi tsi sata ko'o, tia ini anua koyu yakua nchu'a so vari skui'na koyu cha kutoo koyu kukumu kua'a nchu'a ña'a. ²⁶ iFariseu ña ntuu nuu!, ña tsini ñu'u sa'u xi'na ka kui ña ntasaviu ña inkaa ini yatsi tsi ña inkaa nuu ko'o, takua saan nantuvii tuku sati.

²⁷ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, ña kuu koyu tono nama ña ntaka'i na ntiyaa, cha sati vii nchu'a na'i, tia inia iin tsitu so kiche'e tsi nti'i so ka kueña yakua.

²⁸ Cha saan kaa koyu ña nivi ntaa na'a koyu, tia ñantaa kakuu koyu nivi uvi yu'u cha kuu tuku koyu nivi vá'a.

²⁹ 'iNta'vi ta koyu ni, skuleru ley tsi kueyo fariseu, nivi uvi yu'u kuu koyu!, sava'a koyu nama kue chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi cha skukutu koyu sata nama na'nu kue chaa ntsisa'a ñantaa, ³⁰ sara kachi koyu: "Tatu nitsio ko kue kii ña ntsio kuena ntiyata, ma chinchee ko kuena ntsa'ni kue chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi."

³¹ Cha tsi tu'un yo'o tsaa yu'u koyu ña ta'an kuena ntsa'ni kue chaa ntsika'an yu'u nuu ya kakuu koyu. ³² iTsa'a ñaa kue meekoyu satsinu koyu ña nikitsaá kue ta'un sa'i!

³³ 'iKoo! iSe'e koo so kuu koyu! iNixi kunkaku koyu nuu ña tsatu yee anchaya? ³⁴ Tsa'a ñaa, kuntachuun kuena ka'an yu'u nuu, kuena chii tsi kuena sna'a tu'un. Tia kue meekoyu kunka'ni kuii koyu sava na cha kunchinaa koyu sava na nuu krusi, cha sava tuku na kusanchu'a koyu na ini ve'e sinagoga, cha kunkutanaa koyu ta ñuu ta ñuu tatsu na. ³⁵ Tsa'a ñaa, kunkitsi ña tsatu nuu koyu tsa'a ña ntsa'ni kuena ntiyata kuena koo kuachi kumi, mancha ta ntsa'ni na Abel, chaa ntaa, cha mancha ta ntsa'ni na ta Sakaria, se'e nti ta Verekia, chaa ntsa'ni na ini veñu'u, ma'i nuu inkaa nuu í tsi nuu soko na kue ña'a. ³⁶ Nantaa ka'an yu ña tsa'a nti'i ño'o ra kunkitsi ña tsatu sata koyu, na yee vichi.

Jesus tsakú ya tsa'a ñuu Jerusalem

³⁷ 'iNivi ñuu Jerusalem, nivi ñuu Jerusalem, ña tsa'nu kuena ka'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi cha kanu yuú kuena ntachuun ya, na ntakani tu'un ya nuu ku! iNisa cha'ncha nikuni yu ntasatutu kueyo tono in

chuún ntasatutu ti kue se'e ti titsi ntsitsi ti, cha kue nikuni koyu!

³⁸Vichi ra, kustakoo nta'a Sto'o Nchuxi kueyo, ³⁹cha nakachi yu nuu koyu ña mancha kii vichi, ma kuni ka koyu nuu mancha ta kunkachi koyu: “¡Va'a nakoo na vatsi yu'u nuu Sto'o ko!”

Jesus ntakani ya ña kunaa veñu'u ka'nu

24 ¹Ta kuankee Jesus veñu'u ka'nu, cha tsa kunku'un ya, sara ntanchaa kue chaa ntakaa ya cha nika'an kuera nuu ya tsa'a veñu'u ka. ²Cha nikachi Jesus:

—Nche'e koyu nti'i ño'o, tia ñantaa ka'an yu ña ma kintoo yuú sata inka yuú ña ina'nu ta'an ve'e yo'o, nti'a kunaa.

Ña kunkuu ta kunkuyachi kitsaa kii santii

³Sara kua'an Jesus tsi kuera yuku ña nani Olivo, sara ntsikuntu'u ya cha kue chaa ntakaa ya ntanchaa kuera cha nintakatu'un kuera ya:

—Ntakani ni, ¿nchii kii kunkuu nti'i ño'o cha nchii kuu ña kustuu ni ta kuntanchiko ni cha nchii kuu ña kustuu ni ta kunkitsaa kii santii?

⁴Cha nikachi Jesus tsi kuera:

—Kunchaa koyu meu takua ni in na ma sta'vi yo. ⁵Vari kunkitsi kua'a nchu'a kuena kunkachi ña vatsi na yu'u nuu, cha kunkachi na ña kuu na Cristo, ya kuskaku kue nivi, cha kusta'vi na kua'a nchu'a nivi. ⁶Cha kunkuni so'o koyu ña kue nivi kue ñuu tsa'ni ta'an na su'a ra chika, tia ma yu'u koyu vari saan tsini ñu'u kui, tia nchaa ka kitsaa kii santii. ⁷Vari in ñuu ka'nu kunka'ni ta'in tsi inka ñuu ka'nu; cha kunkaka na'a kue nivi in ñuu tsi kue nivi inka ñuu, cha kua'a tsio kunkoo kue'e xeen, kunkoo tama, cha kuntaan ni'i nchu'a so. ⁸Cha ño'o saka tsa'a ña tsatu kui, cha kunkui tono nto'o in ña'á ta saka kitsai tsa'nchi titsia ta kunkaku si'i.

⁹Sara kuntakua'a na kueyo nta'a kuena kumi chuun cha kusanchu'a na yo cha kunka'ni kui na yo, cha nti'i so kue nivi kunkuntasi na yo tsa'a ña tsinu inu yu. ¹⁰Cha kue kii saan kua'a nchu'a so kuena kustakoo na ña tsinu ini na yu, cha kunkuntasi tsi ta'an na cha kuntakua'a tsi ta'an na nta'a kuena kumi chuun. ¹¹Cha kustakoo kua'a nchu'a kuena kusta'vi ña ka'an na yu'u nuu Sto'o Nchuxi, cha kusta'vi na kua'a nchu'a nivi. ¹²Cha kunkaa kuachi ñayivi, tsa'a ñaa kua'a nchu'a kue nivi kustakoo na ña kuu ini ta'an na. ¹³Tia na kunkunchee

ini mancha kii santii, kunkaku na. ¹⁴ Cha tu'un va'a tsa'a ña kuntsa'nu Sto'o Nchuxi, tsini ñu'u ntakani na ña nuu nii ñayivi, takua nti'i nivi nakuchaa so'lo na ña, sara kunkitsaa kii santii.

¹⁵ Nti ta Daniel, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi, nchaa ra tsa'a ña kunkitsaa ñakini ña kuntasi na, cha kusayakui ini veñu'u ka'nu nuu íi, cha kusa'i ña ma kuu ka ntachi ñu'u na ya ika. Kuena ka'vi ño'o, nakutu nini na ña. ¹⁶ Ta kunkuni koyu ño'o, sara kuena ntoyo kue ñuu kantu'u Judea, nakunu kuena ku'un na yuku. ¹⁷ Cha kuena iin xini ve'e, ma nuu na ntaki'in na ña iin ini ve'e na. ¹⁸ Cha kuena iin yuku sachuun na, ma ntanchiko na ntaki'in na koto na. ¹⁹ ¡Nta'vi ta kue ña'á ñuu se'e kue kii saan a ñá tsitsi se'e! ²⁰ Kaka ta'vi koyu ña kii ta kunkunu koyu, ma kukui yoo vitsi ni kii suatu. ²¹ Vari kunkui kii tsatu xeen ka, tonon miki tsio mancha ta tsa'a ta sava'a Sto'o Nchuxi ñu'u ncha'i, mancha vichi, cha ni miki ka koi. ²² Cha tatu Sto'o Nchuxi ma ntasaxoo ya kue kii yo'o, ni in na ma kaku, tia kuntasaxoo ya kue kii yo'o tsa'a ña kuu ini ya kuena nikatsi ya.

²³ Sara tatu nchii in na kachi tsiun: “Kunchee, yo'o inkaa ya kuu Cristo, ya skaku kue nivi”, a “Kunchee, ika inkaa ya”, ma tsinu ini koyu, ²⁴ vari kuntakoo kueña kusta'vi ña kui Cristo tsi kueña kusta'vi ña ka'in yu'u nuu Sto'o Nchuxi, cha kustui ñaka'nu tsi ñavii, takua sta'via nivi, cha tatu kuu, ra kusta'via mancha na nikatsi Sto'o Nchuxi. ²⁵ Nti'i ño'o ra tsa nchina'a koyu takua nakoo tu'va koyu. ²⁶ Tsa'a ñaa, tatu kachi koyi tsiun: “Kunchee ña nuu che'e ka inkaa ya”, ma ku'un, a tatu kachia: “Kunchee ña ini ve'e inkaa ya”, ma tsinu ini koyu. ²⁷ Vari kii kuntanchiko mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kunkuni na yu tonon in ña tsantucha ña kuntanchii mancha tsio kana nikanchii mancha tsio nuu keta nikanchii. ²⁸ Nti'i na tsini va'a ña nuu ntututu kue lochi, ika kuu nuu kantu'u in ña ntsi'i.^{at}

Ta kuntanchiko Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi

²⁹ Ta ntsinu vii ni ña nikuu nti'i ña tsatu yo'o, kunkunaa nuu nikanchii, cha yoo ma ntanchii ka ti, cha kue chuun iin antivi kunkoyo ti, cha kue nchee iin antivi^{au} kunkisi nui. ³⁰ Sara kunkuni na

^{at}**24:28** Ño'o kunia kachia ña nti'i so kue nivi kunkuni na ña kunkuu ta kuntanchiko Jesus.

^{au}**24:29** Kue nchee ña inkaa antivi kunia kachia ña kui kue tachi kini iin antivi a ña kui kue chuun.

ña kustuu antivi ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, vatsi, cha nti'i so kue nivi kuniyu'u nchu'a na cha kuninta'i na ta kunkuni na ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, vatsi nuu vikó tsi nti'i nchee tsi ñavii ntatu so. ³¹ Cha kuntachuun kue angel yu cha tsi ntusu trompeta ña ni'i nchu'a so kuntasatutu kuena ntakatsi, na ntee ntikumi tsio tsa'a ñayivi, mancha tsa'a antivi mancha inka tsa'a antivi.

³² 'Kutu'va koyu tu'un tsa'a tumakuxi: Ña ta vatsi nana numa tu, sara ntukuii nta'a tu, tsa ntsini koyu ña kuyachi yoo savi. ³³ Cha saani tuku, ta ntsini koyu ña kuu nti'i ña nika'an yu, kuni koyu ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, tsa ituu yachi. ³⁴ Ntaa ntsitsa ka'an yu nuu koyu, ña kue nivi yee kue kii vichi, ma kuu na mancha kunkuu nti'i ño'o. ³⁵ Antivi tsi ñu'u ncha'i kunai, tia tu'un ña ka'an yu miki nai.

³⁶ Tia kii tsi hora ña kunkuu ño'o, ni in na ntsini, ni kue angel iin antivi, ni mee ña kuu Se'e ya, mitu'un xini Paa yu kuu ya tsini. ³⁷ Cha kue kii ta kumani ka ntanchiko, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kunkui tonoo kue kii ntsio nti ta Noe. ³⁸ Ña kue kii ta kumani ka kitsi savi xeen, kue nivi ka ntsitsitsa'an na, ntsitsi'i na, cha ntsintanta'a na cha ntsistanta'a na kue se'e na mancha kii niki'vi ta Noe ini varku ka'nu nchu'a. ³⁹ Cha ta kue ka'an so na, nikitsi savi xeen, sara nisavi nti'i na nuu chikuii ka, sara ntsi'i nti'i na. Su'a kunkuu kii kuntanchiko, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi. ⁴⁰ Kii saan, nuu uvi chaa inkaa sachuun nuu ñu'ú ra, in ra kuntaki'in cha inka ra kunintoo. ⁴¹ Nu uvi ña'á nchiko nuu yoso, in ñá kuntaki'in cha inka ñá kunintoo.

⁴² 'Koo ntsitsi ini koyu, vari ntsini koyu nchii kii kunkitsi Sto'o ku. ⁴³ Cha kutu nini koyu ño'o, ña tatu in sto'o ve'e tsini ra nchii hora tsikuaa kunki'vi ntikui'na ve'e ra, cha kunkunchaa ra ve'e ra takua ma kua'a ra ichi ki'via skui'ni. ⁴⁴ Tsa'a ñaa, meekoyu koo tu'va koyu vari mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntanchiko koo ta kue ka'an koyu.

In musu va'a kantsitsa tsi in musu kue kantsitsa

⁴⁵ 'Kukuu koyu tonoo in musu va'a kantsitsa, ña va'a ntakanini, ña chaa kuu sto'o ra stakoo ra kuena ve'e ra nuu chaa yo'o takua nakunchaa ra kuena cha nakua'a ra ña katsi na tonoo tsini ñu'u.

⁴⁶ Ntika'an musu yo'o ña ta ntanchiko sto'o ra, cha sachuun ii ra.

⁴⁷ Ñantaa ka'an yu ña chaa kuu sto'o yo'o kustakoo nti'i ra ña kumi ra nta'a musu yo'o takua nakunchaa ra ña. ⁴⁸ Tia tatu musu yo'o kuu ra musu vá'a, cha ka'an ra ña ma ntanchiko kii sto'o ra, ⁴⁹ cha kitsaá ra

tsa'ni ra sava ka kue musu ka, cha kua'an ra tsi'i ra tsitsa'an ra tsi kuena tsini. ⁵⁰ Cha kii kue ka'an ra, ni kii kue nchatu ra, kuntanchiko sto'o ra, ⁵¹ cha kunka'ni nchu'a ra musu ra, cha kunchikaa ra musu ra nuu inkaa kue nivi uvi yu'u, cha ika kuninta'i musu ka cha kunka'in nu'u ra.

Tu'un nchichi tsa'a utsi ña'á yucha

25 ¹ Cha saan kunkuu kue kii ta kunkuntsa'nu Sto'o Nchuxi, tono nto'o utsi kue ña'á yucha ñá kunku'un viko tanta'a cha niki'an kue lampara ña tsachuun asichi, cha nikii nchatui chaa kuntanta'a. ² U'un kue ña'á ka kue va'a nintakaninia, cha inka u'un kue ña'á ka va'a xinia. ³ Cha kue ña'á kue va'a nintakanini, niki'an lampara ñá tia kue niki'an kua'a asichi takua ntaskuti ña. ⁴ Tia kue ña'á va'a xini, niki'an lampara ñá tsi kua'a asichi takua kuu ntaskuti ña. ⁵ Cha chaa kuntanta'a nikuvaii ra kitsaa ra, sara kue ña'á yo'o kue nikunchee ka inia mana sara nikixi nti'i koyi. ⁶ Sara kuaa ñuu nchaku in ntusu: “¡Tsa vatsi chaa kuntanta'a! ¡Kuakee kué ntaki'un ra!” ⁷ Sara nti'i kue ña'á yo'o keen so koyi ntakoi cha nikitsai satu'vi lampara ñá. ⁸ Cha kue ña'á kue nintakanini va'a nikachia tsi kue ña'á va'a xini: “Kua'a xoo asichi ku nuu kue vari nikitsaá nta'va lampara kue.” ⁹ Tia kue ña'á va'a xini nikachia su'a: “A'an, vari ma keta ra kuachuun kue. Va'a ka kua'an koyu ntakuaun ra nuu kuena xiko ra takua ma kumani ra nuu koyu ni nuu kue.” ¹⁰ Tia ini kua'an koyi ntakuain asichi ka, nikitsaa chaa kuntanta'a, sara kue ña'á yee tu'va niki'via tsi ra viko tanta'a, sara ntasi yuye'e ka. ¹¹ Sara in nunuu nikitsaa sava ka kue ña'á ka, sara kachi koyi: “¡Sto'o, sto'o, kuna ni naki'vi kue!” ¹² Tia chaa ka nikachi ra: “Naka'an ntaa yu nuu koyu ña ntsíni yu yo.”

¹³ Sara nikachi Jesus tsi kue chaa ntakaa ya:

—Koo ntsitsi ini koyu vari ntsíni koyu nchii kii a nchii hora kuntanchiko mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi.

Tu'un nchichi tsa'a talentu

¹⁴ Cha kue kii saan ta kunkuntsa'nu Sto'o Nchuxi kunkui tono nto'o in chaa cha kunkee ku'un tsika, ña nikana ra kue musu ra sara stakoo

ra ña kumi ra nuu kuera. ¹⁵ Nuu in ra stakoo ra u'un talentu,^{av} cha nuu inka ra uvi talentu cha nuu inka ra in talentu, tono nixi so kuu sachuun kuera. Sara nikee ra kua'an ra tsika. ¹⁶ Sara musu ña ntuta'an u'un talentu ntsachuun ra ña sara ntane'e ra u'un ka talentu. ¹⁷ Cha saani musu ña ntuta'an uvi talentu ntane'e tuku ra uvi ka talentu. ¹⁸ Tia musu ña ntuta'an in talentu ntsa'in nikain titsi ñu'ú sara nchika si'i xu'un sto'i.

¹⁹ 'Cha nuu nikuna'a nchu'a ra ntanchiko chaa kuu sto'o kue musu yo'o sara ntasa'a ra kuenta tsi kuera. ²⁰ Sara ntanchaa musu ña ntuta'an u'un talentu sara naa tuki u'un ka talentu sara nikachia: "Sto'o, u'un talentu ntsa'a ni nuu_cha yo'o nine'e_u'un ka talentu tsian." ²¹ Sara chaa kuu sto'o nikachi ra: "Va'a nisa'u, kuu in musu va'a, cha kuu chaa ntaa. Cha sa'u ñantaa nuu ñaxoo luu, tsa'a ñaa kua'a ka kunkua'a_nuu ku. Kuaki'vi ra kusii inu tsiin." ²² Sara ntanchaa musu ña ntuta'an uvi talentu sara nikachia: "Sto'o, uvi talentu ntsa'a ni nuu_cha yo'o nine'e_uvi ka talentu tsian." ²³ Sara chaa kuu sto'o nikachi ra: "Va'a nisa'u, kuu in musu va'a, cha kuu chaa ntaa. Cha sa'u ñantaa nuu ñaxoo luu, tsa'a ñaa kua'a ka kunkua'a_nuu ku. Kuaki'vi ra kusii inu tsiin." ²⁴ Tia ta ntanchaa musu ña ntuta'an in talentu, nikachia: "Sto'o, tsini yu ña ntsitsa ntaka'ncha ni chuun, ña ntaki'in ni nuu kue nintastee ni, cha ntastaka ni nuu kue nisiava ni. ²⁵ Tsa'a ñaa niyu'u yu cha ntsa'an yu ra nchika se'e yu xu'un ni titsi ñu'ú. Tia yo'o inkaa xu'un ni." ²⁶ Sara chaa kuu sto'o yo'o nikachi ra: "Musu vá'a kuu, ntikuntu kuu, tatu tsinu ña ntaki'in nuu kue nintastee_cha ntastaka yu nuu kue nisiava yu, ²⁷ ntsini ñu'u kua'a nuu xu'un nuu kuena skaka xinia, cha ta ntanchiko ra ntaki'in xu'un tsi xinia. ²⁸ Xita koyu talentu tsaan nta'i, cha kua'a koyu ña nuu na kumi utsi talentu. ²⁹ Vari na kumi, kunkua'a ka na ña nuu na mancha kunkuyoso ki; tia na koo ña kumi, ña xoo kumi na kunixita na ña. ³⁰ Cha musu yo'o koo ñava'i, chikai yuye'e ka nuu naa; cha ika kuu nuu kuninta'ia cha kunka'in nu'i."

Ta kunka'ncha ya kuachi kue nivi ñayivi

³¹ 'Ta kuntanchiko Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kunkitsi ya tsi ñavii ntatu ya tsi nti'i kue angel, sara kuntakuntu'u ya nuu kuntsa'nu ya tsi nti'i so nchee ya. ³² Sara kuntututu nti'i tu'u kue nivi ñayivi nuu

^{av} **25:15** In talentu kui kua'a nchu'a xu'un.

ya sara kusasiin ya kuena, tono sa'a in chaa nchaka sana ra ña sasiin ra ntikachi ra nuu kue ntucha ra.³³ Cha kusatsio ra kue ntikachi ra tsio nta'a kua'a ra, cha kue ntucha ra kusatsio ra ti tsio nta'a sachi ra.³⁴ Sara cha-kuu Rey kunkachi ya tsi kuena iin tsio nta'a kua'a ya: “Kue meekoyu na ntane'e ña va'a nuu Sto'o Nchuxi, ya kuu Paa yu, na'a koyu cha ntane'e koyu ña va'a nuu kuntsa'nu ya, ña tsa satu'va ya nuu koyu mancha ta tsa'a ta sava'a ya ñayivi.³⁵ Vari ntsi'i yu soko cha ntsa'a koyu ña katsi; nta-ichi yu cha ntsa'a koyu ña ko'o; ntsika nta'vi yu cha ntaki'in koyu yu;³⁶ ta nikumani sa'ma kuntsitsi, ntsa'a koyu sa'ma kuntsitsi; ta niku'u yu, ntsa'an koyu ntsinchau yu; ta ntsikaa yu vekaa, ntsa'an koyu ntsincheu yu.”³⁷ Sara kuena sa'a ña ntaa kunkachi na su'a: “Sto'o, ¿nchii kii ntsini kue ni ña ntsi'i ni soko cha ntsa'a kue ña katsi ni? ¿Cha nchii kii ntsini kue ni ña ichi ni sara ntsa'a kue ña ko'o ni?”³⁸ ¿Cha nchii kii ntsini kue ña ntsika nta'vi ni sara ntaki'in kue ni? ¿Cha nchii kii ntsini kue ña nikumani sa'ma kuntsitsi ni sara ntsa'a kue ña kuntsitsi ni?”³⁹ ¿Cha nchii kii ntsini kue ña niku'u ni a ta ntsikaa ni vekaa, sara ntsa'an kue ntsakunchee kue ni?”⁴⁰ Sara cha-kuu Rey kunkachi ya su'a: “Naka'an ntaa yu nuu koyu, ña nti'i so ña ntsisa'a koyu tsi in kue ñani yu ña kunta'vi luu ka, nuu mee ntsisa'a koyu ña.”

⁴¹ Sara kunkachi ya tsi kuena iin tsio nta'a sachi ya: “Kutsio koyu nuu, kueyo ña ntuta'an kuchi'an. Kua'an koyu nuu ñu'u ña kai icha'ncha, ña nikuva'a takua ku'un tachi tsi kue ta'in ña ntakaa ña.⁴² Vari ntsi'i yu soko, cha kue nitsa'a koyu ña katsi; nta-ichi yu, cha kue nitsa'a koyu ña ko'o;⁴³ ntsika nta'vi yu, cha kue nintaki'in koyu yu; ta nikumani sa'ma kuntsitsi, kue nitsa'a koyu sa'ma kuntsitsi; ta niku'u yu, cha ta ntsikaa yu vekaa, kue nitsa'an koyu kikuncheu yu.”⁴⁴ Sara kunkachi kuena: “Sto'o, ¿nchii kii ntsini kue ña ntsi'i ni soko, a ta ichi ni, a ta ntsika nta'vi ni, a ta nikumani sa'ma kuntsitsi ni, a ta niku'u ni, a ta ntsikaa ni vekaa, cha kue nichinchee kue ni?”⁴⁵ Sara cha-kuu Rey kunkachi ya: “Naka'an ntaa yu nuu koyu, ña nti'i so ña kue ntsisa'a koyu tsi in kuena kunta'vi ka, kue ntsisa'a koyu ña nuu mee.”⁴⁶ Cha kuena kue ntsisa'a ña ntaa kunku'un na nuu kunto'o na icha'ncha, cha kuena ntsisa'a ña ntaa kunine'e na ña kuchaku na icha'ncha.

**Kuena kumi chuun nuu kuena judio ntatu'un
na ña kuntiin na Jesus**

26 ¹Nuu ntsinu ntakani Jesus nti'i tu'un yo'o, nikachi ya tsi
kue chaa ntakaa ya:

²—Tsa tsini koyu ña kumani uvi ka kii takua kitsaá viko Pascua
cha mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntakua'a na yu cha
kunchinaa na yu nuu krusi.

³Sara kii saan, kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue skuleru ley
tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun nuu kuena judio, ntututu kuera ve'e
Caifas, sutu ña kuu xini nuu nti'i kue sutu, ⁴sara ntatu'un kuera nixi
sta'vi ra takua tiin ra Jesus cha ka'ni kuera ya. ⁵Tia kachi kuera:

—Ma tion ña mii viko, takua ma ntani'i kue nivi iin viko.

In ña'á tsoo xiko asi xini Jesus

⁶Ntatsaa Jesus ñuu Betania, kua'an ya ve'e Simon, cha ka'an na tsi
ra chaa ntsiku'u kue'e cha'i. ⁷Sara ntsaa in ña'á cha nai in tinta'o ña
yuú ña nani alavastru nuu inkaa xiko ña ya'vi nchu'a, sara ntsosi xiko
ka xini ya ini ñantu'u ya nuu tsitsa'an ya. ⁸Nuu ntsini kue chaa ntakaa
ya ña sa'a ña'á yo'o, ntaku'u xini kuera cha nikachi kuera:

—¿Chanu va'a sanchu'i xiko yo'o? ⁹Cha xiko yo'o ra kuu kuya'via
tsa'a kua'a nchu'a xu'un, sara kuu satsa na xu'un nuu kuena kunta'vi.

¹⁰Nuu ntsini so'o Jesus, nikachi ya:

—¿Chanu va'a ka'an koyu saan tsa'a ña'á yo'o? Sa'i in ñavii tsiin.

¹¹Vari na kunta'vi ntee ni'na so kunkoo na tsi koyu, tia mee ra suu
ntee ni'na kunkoo tsi koyu. ¹²Ntsosi xiko yo'o xini takua satu'vi yu ta
kunkutsi na yu. ¹³Ñantaa ka'an yu ña mancha nchii ka ñayivi nuu
kuntakani na tu'un va'a tsa'a, kunka'an tuku na tsa'a ña sa'a ña'á yo'o,
cha saan so kuntakuane'e na ñá.

Juda ntatu'in tsi kue sutu kuntsa'nu

¹⁴Sara Juda Iscariote, in chaa nuu nti-utsi-uvi kue chaa ntakaa
Jesus, ntsa'in ntatu'in tsi kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu, ¹⁵cha
nikachia:

—¿Nisa kua'a koyu nuu takua nantakua'a Jesus nuu koyu?

Sara ncha'vi koyi oko-utsi xu'un plata nui. ¹⁶ Cha nikitsaá Juda ntantuki nixi tsio kuu ntakua'i Jesus nuu nta'a kue sutu kuntsa'nu ka.

Ta santii ntsixini Jesus tsi kue chaa ntakaa ya

¹⁷ Kii xi'na viko nani kii tsatsi na paa ña kue kee ña statchi ña, kue chaa ntakaa Jesus ntanchaa kuera nuu ya cha nintakatu'un kuera ya:

—¿Nchii kuni ni ku'un kue satu'va kue ña kuxino viko Pascua?

¹⁸ Sara ntanchiko ne'e Jesus su'a:

—Kua'an koyu ñuu ka, ve'e chaa ka cha kachi koyu tsi ra: “Kachi Mestru: Tsa nikuyachi kii ntsaki Sto'o Nchuxi ña tsini ñu'u nto'o, cha ve'u kunkuxini viko Pascua tsi kue chaa ntakaa yu.”

¹⁹ Cha kue chaa ntakaa ya sa'a kuera tononikachi ya, sara sava'a kuera ña kunkuxini na viko Pascua.

²⁰ Ta nikuaa, ntsikuntu'u Jesus nuu mesa tsi nti-utsi-uvi kue chaa ntakaa ya. ²¹ Cha ini tsixini kuera, nikachi ya nuu kuera:

—Ñantaa ka'an yu ña in koyu kuntakua'a yu nta'a kuena kumi chuun.

²² Sara nikukuaka xeen ini kuera, cha ta in ta in kuera nikitsaá kuera ntakatu'un ra ya:

—¿A mee kui, Sto'o?

²³ Sara nikachi ya:

—In ña chintatsi paa nuu ko'o yo'o tsiin, ña ño'o kuu ña kuntakua'a yu. ²⁴ Mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, tsini ñu'u ya'a nti'i ña kaa nchaa nuu tu'un ya, tia nta'vi ta kuu cha-kuntakua'a yu. Va'a ka kui nuu ra ña ni kusaan so kaku ra.

²⁵ Sara nikachi Juda, chaa kuntakua'a ya:

—¿A mee kui? Mestru.

Sara ntanchiko ne'e Jesus:

—Meu kachi saan.

²⁶ Cha ini tsitsa'an kuera, Jesus ntiin ya paa sara ntakua'a ya ñatatsa'vi Sto'o Nchuxi, sara nta'vi ya ña cha ntsa'a ya ña nuu kue chaa ntakaa ya, sara nikachi ya:

—Tiin ra katsu, ño'o kuu iki kuñu yu.

²⁷ Sara ntiin ya yatsi vinu, sara ntakua'a ya ñatatsa'vi Sto'o Nchuxi cha sara sia'a ya yatsi yo'o nuu kuera, sara nikachi ya:

—Ko'o nti'i koyu nuu yatsi yo'o, ²⁸ vari ño'o kuu nii, ncha kuntasantaa tu'un tsa, ña nchita'an Sto'o Nchuxi tsi kuena ñuu ya;

cha ni_i kuu ncha kunkucha tsa'a kua'a nchu'a so nivi, takua nantoo kuachi na. ²⁹ Tia nakachi yu nuu koyu ña ma ko'o ka yu vinu, mancha kii kunko'o vinu tsa tsi koyu nuu kuntsa'nu Paa yu.

Jesus katu'un ya ña chaa kuu Pedru kunkachi ra ña ntsíni ra ya

³⁰ Nu ntsinu ntasaka'nu kuera Sto'o Nchuxi tsi kue yaa, sara kua'an kuera yuku ña nani Olivo. ³¹ Sara Jesus nikachi ya:

—Nti'i koyu kustakoo koyu yu tsikuaa vichi. Saan kaa ncha nuu tu'un Sto'o Nchuxi: “Kunka'ni_i chaa nchaka ntikachi, cha kue ntikachi kunintucha nuu kueti.”^{aw} ³² Tia ta kuntachaku yu, kunkutasnuu nuu koyu ku'un yu Galilea.

³³ Cha ta Pedru nikachi ra:

—Vasu nti'i na kustakoo na ni, tia mee ma stakoo ni.

³⁴ Cha nikachi Jesus:

—Naka'an ntaa yu nuu ku, ña ta kumani ka kana to'lo tsikuaa vichi, cha uni cha'ncha kunkachu ña ntsínu yu.

³⁵ Cha ntsitsa so nika'an ta Pedru:

—Vasu nakuu yu tsi ni, ma kachi yu ña ntsíni yu ni.

Cha saan nikachi nti'i ka kue chaa ntakaa ya.

**Jesus ka'an ya tsi Sto'o Nchuxi nchika yuku
Olivo nuu nani Getsemani**

³⁶ Sara ntsaa kuera in nuu nani Getsemani, cha ika nikachi Jesus tsi kue chaa ntakaa ya:

—Yo'o ni kuntu'u koyu ini kunku'un yu kaka ta'vi nuu Sto'o Nchuxi.

³⁷ Sara nchaka ya ta Pedru tsi ntintuu se'e ta Zebedeo kua'an ya, sara nikitsaá kukuaka xeen ini ya cha nto'o nchu'a anua ya. ³⁸ Sara nikachi ya:

—Nto'o nchu'a so ini anua yu tono tuu ntuku kuu yu. Kintoo koyu yo'o cha koo ntsitsi ini koyu tsiin.

³⁹ Sara kua'an ka ya xoo ka chinuu, ntsikutsiti ya cha nchituu ya chaan ya mancha nuu ñu'ú, sara nikitsaá ya tsika ta'vi ya su'a:

—Paa mee, tatu kuni ni, skaku ni yu nuu ña tsatu kunto'o, tia ma kukui ña kuni mee, nakukui ña kuni meeni.

⁴⁰ Sara ntanchiko ya nuu ntoyo kue chaa ntakaa ya, cha kakixi kuera, sara nikachi ya nuu ta Pedru:

—¿A ma kuu so koo ntsitsi ini koyu vasu in nunuu tsiin? ⁴¹ Koo ntsitsi ini koyu cha kaka ta'vi koyu takua ma kana kava koyu nuu kuachi. Espiritu koyu kunia sa'i ñava'a, tia iki kuñu koyu kuita ña.

⁴² Cha inka tuku kua'an ya sara ntsika ta'vi ya su'a:

—Paa mee, tatu koo inka tsio, cha tsini ñu'u nto'o ña tsatu yo'o, nakui tonu kuni meeni.

⁴³ Sara ntanchiko tuku ya nuu ntoyo kue chaa ntakaa ya, cha kixi tuku kuera, vari tsa'ni kuu so mana kuera. ⁴⁴ Sara stakoo ya kuera sara kua'an tuku ya kaka ta'vi ya ña uni cha'ncha, cha nika'an ya suu tuku ni tu'un ña nika'an ya. ⁴⁵ Sara ntanchiko ya nuu ntoyo kuera cha nikachi ya:

—¿A kakixi ii koyu cha ntitatu koyu? Tsa nikuu hora ña mee, Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi, kuntakua'a na yu nta'a kue nivi kuachi.

⁴⁶ Kuantakoo kué cha nako'on, vari tsa kuyachi chaa kuntakua'a yu.

Ta katiin na Jesus

⁴⁷ Cha ini ka'an Jesus, sara ntsaa Juda, in chaa nuu kue nti-utsi-uvi kue chaa ntakaa ya, ntsai tsi kua'a nivi cha naa koyi ñaxeen tsi yutu. Kue nivi yo'o kua'an koyi yu'u nuu kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi yu'u nuu kuena ntsa'nu kumi chuun nuu kue nivi ñuu ka. ⁴⁸ Cha chaa kuntakua'a ya tsa nchita'in tu'un tsi kue nivi ka nixi kuntakua'i ya, cha nikachia:

—Ña kuntsitu yu nuu ka kui, tiin koyu ña.

⁴⁹ Sara ntanchai ni nuu Jesus sara nikachia:

—¡Taku ni, Mestru!

Sara ntsitui nuu ya. ⁵⁰ Cha Jesus nikachi ya:

—Ñani, sa'a ña kusa'u.^{ax}

Sara ntanchaa koyi cha ntiin koyi ya.

⁵¹ Cha in kue chaa inkaa tsi Jesus, ntava ra ñaxeen kumi ra cha ncha'ncha ra so'o in musu sutu kuu xini nuu nti'i kue sutu. ⁵² Cha Jesus nikachi ya:

—Ntachika va'a ñaxeen kumu, vari na kaka na'a tsi ñaxeen, tsi ñaxeen kunkuu na. ⁵³ ¿A ntsínu ña mee ra kuu kaka yu nuu Paa yu

^{ax} 26:50 Inka kuaa kuu ka'an na su'a: ¿Nchii sa'u yo'o?

takua natachuun ya vi'i ka susaan utsi-uvi kuaa kue angel ya michu'mi so takua naskakui yu? ⁵⁴ Tia tatu saan nakui, ¿nixi kunkuntaa tu'un ña kaa nchaa, ña saan tsini ñu'u kuu?

⁵⁵ Sara Jesus nintakatu'un ya kue nivi ka:

—¿Chanu va'a vatsi koyu tsi ñaxeen tsi yutu takua tiin koyu yu, cha kasa'a koyu yu tonon in ntikui'na? Ntikii so ntsitsikaa yu ini nuu inkaa veñu'u ka'nu ntsisna'a yu, cha miki nitiin koyu yu. ⁵⁶ Tia nti'i ño'o kuu takua nakuntaa ña nchaa kue chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

Sara nti'i kue chaa ntakaa ya stakoo kuera ya cha ntsinu kuera.

Jesus inkaa ya nuu kue chaa kuntsa'nu tsa'ncha kuachi

⁵⁷ Kue nivi ntiin Jesus nchaka koyi ya kua'in ve'e Caifas, sutu ña kuu xini, cha ika tsa ntututu kue skuleru ley tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun. ⁵⁸ Cha ta Pedru tsika tsika ni ntsitakaa ra mancha ntsaa ra ini nuu inkaa ve'e sutu ka, sara ntsikuntu'u ra nuu ntoyo kue chaa nchaa veñu'u takua kunchee ra nixi kuntsinu nti'i ño'o.

⁵⁹ Cha kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi nti'i ka kue chaa kuntsa'nu tsa'ncha kuachi ntantuku na nivi takua chai kuachi naa sata ya, takua saan kuu sa'a na ña ka'ni na ya. ⁶⁰ Tia kue nintane'e na nixi tsio chaa kuachi na ya, vasu kua'a nchu'a kue nivi skuusa na kuachi naa ya. Cha santii ntsaa uvi ka chaa chai kuachi naa sata ya, ⁶¹ cha nikachi koyi:

—Ña ño'o nikachia ña kuu snai veñu'u Sto'o Nchuxi cha kuu ntasava'a tuki ña titsi uni kii.

⁶² Sara ntakunchichi sutu kuu xini nuu kue sutu sara nintakatu'un ra Jesus:

—¿A ma ntanchiko ne'u ni in tu'un? ¿Nchii kuni kachi ño'o ña ka'an na tsa'u?

⁶³ Tia Jesus niña'a kue nika'an ya. Sara nikachi tuku sutu ka:

—Ntaka'ncha yu chuun nuu ku ña ka'un ñantaa nuu Sto'o Nchuxi ya chaku, ka'an ¿a meu kuu ya kuu Cristo, Se'e Sto'o Nchuxi?

⁶⁴ Sara ntanchiko ne'e Jesus:

—Meeni kachi saan. Cha kachi yu ña mancha vichi kunkuni kueni Chaa ntachuun Sto'o Nchuxi ñantu'u ya tsio nta'a kua'a ya-kumi nti'i so nchee, cha kunkuni koyu kitsi ya nuu vikó.

⁶⁵ Sara ntata sutu kuu xini ka sa'ma ra, vari ntaku'u xini ra cha nikachi ra:

—¡Ño'o kini ka'in tsa'a Sto'o Nchuxi! Kue tsini ñu'u ka nivi na kua'a tu'un. Ntsini so'o kueni tu'un kini ña nika'in tsa'a ya. ⁶⁶ ¡Nixi ka'án kueni?

Sara nikachi kuera:

—¡Kumia kuachi, cha tsini ñu'u kui!

⁶⁷ Sara ntivi sii na nuu ya, sara nikani na ya cha inka na nikatu na nuu ya, ⁶⁸ cha kachi kuena:

—Meu ña kachu ña kuu Cristo, ntakuni ini ana kuu na nikani yo.

Ta Pedru kue tsa'a yu'u ra ña tsini ra Jesus

⁶⁹ Cha ini ñantu'u ta Pedru ini nuu inkaa ve'e sutu ka, sara nikuyachi in ña'á sachuun ika sara nikachia tsi ra:

—Meu kuu tuku in ña ntsitsika nuu tsi Jesus, ña ñuu Galilea.

⁷⁰ Tia kue nitsaa yu'u ra nuu kue nivi na iin ika, cha nikachi ra:

—Ntsíni yu nchii tsa'a ka'un.

⁷¹ Sara kua'an ra chi yuye'e sara inka tuku ña'á ntsinia nuu ra cha nikachia nuu kuena iin ika:

—Ño'o ntsitsika nuu tuki tsi Jesus, ña ñuu Nazaret.

⁷² Sara inka tuku kuaa ntsitsa so kue nitsaa yu'u ra, cha nikachi ra:

—¡Ntsini yu chaa yo'o!

⁷³ Cha in nunuu, kuena iin ika ntanchaa na cha nikachi na tsi ra:

—Ntaa ntsitsa ña meu ntsikau tsian, vari saan kaa tu'un ka'un.

⁷⁴ Sara nikitsaá ra tsa'a chi'an ra cha ntsaa ntsitsa yu'u ra cha kachi ra:

—¡Ntsíni yu chaa yo'o!

Sara mii saan ni ra nikana to'lo. ⁷⁵ Sara ta Pedru ntaku'un ini ra tu'un ña nika'an Jesus nuu ra: “Ta kumani ka kana to'lo, cha uni cha'ncha tsa nikachu ña ntsínu yu.” Sara nikee ta Pedru ika sara ntsakú ko'o so ra.

Ta ntakua'a na Jesus nta'a ta Pilatu

27 ¹ Ta ntuu, sara nti'i so kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kuena ntsa'nu kumi chuun nuu kuena judio nchita'an kuena tu'un ña tsini ñu'u kuu Jesus. ² Sara nchikatu na ya cha nchaka na ya kua'an na sara ntakua'a na ya nta'a ta Pilatu, chaa kuntsa'nu. ^{ay}

^{ay}27:2 Ta Pilatu kuu ra cha-kuntsa'nu nuu kue ñuu kantu'u Judea.

Ta ntsi'i Juda

³ Juda, chaa ntakua'a Jesus, nuu ntsinia ña nikachi na ña tsini ñu'u kuu ya, ntacha'vi che'e inia sara kua'in ntakua'i nti-oko-utsi xu'un plata nuu kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi nuu kue chaa ntsa'nu kumi chuun, ⁴ cha nikachia:

—Sa'a kuachi, ntakua'a in chaa koo kuachi takua kuu ra.

Cha nikachi kue sutu ka:

—Kue ntini kue. Tsaan kunchee xeen meu nixi sa'u.

⁵ Sara Juda niki'an xu'un ntaskani ini nuu inkaa veñu'u, sara ntsa'in cha nchikai xe'e suki sara ntsi'a.

⁶ Sara ntaki'in kue sutu kuntsa'nu xu'un ka sara nikachi kuera:

—Xu'un yo'o ya'vi nti'i kui, ma kuu chikaa ña nuu xu'un veñu'u.

⁷ Sara ntatu'un kuera sara ntsa'an kuera ntakuaan kuera ñu'ú nuu chaa sava'a tinto'o ñu'ú takua ika kutsi na kuena kue kuu judio. ⁸ Tsa'a ñaa, ñu'ú ka nania Ñu'ú Nii mancha kii vichi. ⁹ Su'a nikuntaa ña nikachi ta Jeremia, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi: “Ntaki'in na nti-oko-utsi xu'un plata, ya'vi ña ntsaki kue chaa ñuu Israel tsa'a ra, ¹⁰ cha tsi xu'un ka ntakuaan na ñu'ú nuu chaa sava'a tinto'o ñu'ú, tono nikachi Sto'o yu nuu.”

Ta inkaa Jesus nuu ta Pilatu

¹¹ Cha ta inkaa Jesus nuu chaa kuntsa'nu ka, sara nintakatu'un ra ya:

—¿A meu kuu Rey kuena judio?

Sara Jesus nikachi ya:

—Meeni kachi saan.

¹² Cha kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun, chaa kuena kuachi Jesus, tia Jesus niña'a kue nintanchiko ne'e ya. ¹³ Sara ta Pilatu nintakatu'un ra:

—¿A kue chaa su'u tsa'a nti'i so ña ka'an koyi tsa'u?

¹⁴ Tia Jesus kue nintanchiko ne'e ya ni in tu'un, sara nikuna'a so ini chaa kuntsa'nu ka ña Jesus niña'a kue nika'an ya.

Ta ntaka'ncha ta Pilatu chuun ña naka'ni na Jesus

¹⁵ Kii viko Pascua, saan so ntsisiaa chaa kuntsa'nu in na ntasi vekaa, in na ntakatsi kue nivi. ¹⁶ Cha ntsintasi in chaa vekaa ña nti'i so kue nivi tsini na ra, cha nani ra Barrabas. ¹⁷ Cha nuu ntututu kue nivi, ta Pilatu nintakatu'un ra na:

—¿Ana kuni koyu siaa yu: a Barrabas a ña Jesus, ña skunani na Cristo?

¹⁸ Su'a nikachi ra vari tsini ra ña ntakua'a na ya nuu ra tsa'a ña tutsi ini na.

¹⁹ Cha ini ñantu'u ra nuu chai nuu cha'ncha ra kuachi, ñási'i ra tachuin tu'un nuu ra cha nikachia: “Ma chaa kuachu chaa ntaa tsaan, vari ta tsikuaa kini nchu'a ntsani yu tsa'i.”

²⁰ Tia kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun ska'an koyi kue nivi ka takua nakaka kuena ña nasiaa ra Barrabas cha naka'ni na Jesus. ²¹ Sara chaa kuntsa'nu ka nintakatu'un tuku ra:

—Nuu ntintuu ño'o, ¿ana kuni koyu siaa yu?

Sara nikachi kue nivi:

—¡Barrabas!

²² Sara nintakatu'un ta Pilatu:

—¿Cha nchii kusa'a tsi Jesus, ña skunani na Cristo?

Sara nikachi nti'i na:

—¡Nakui nuu krusi!

²³ Cha ta Pilatu nikachi ra:

—¿Cha nchii kuu ña vá'a nisa'i?

Tia kue nivi ni'i ka kana kuena:

—¡Nakui nuu krusi!

²⁴ Cha nuu ntsini ta Pilatu, ña niña'a kue nikuu sa'a ra, cha kue nivi vi'i ka ntani'i na, niki'in ra chikuii sara ntakacha ra nta'a ra nuu nti'i kue nivi ka, cha nikachi ra:

—Suu kuachi mee kui ña kunkuu chaa ntaa yo'o. Kuachi kue meu kui.

²⁵ Cha nti'i kue nivi nikachi kuena:

—¡Meekue tsi kue se'e kue nakuisa kue kuachi tsa'a ña kunkuu chaa yo'o!

²⁶ Sara ta Pilatu ntaka'ncha ra chuun ña nasiaa na Barrabas, sara nikachi ra ña nakani kue soldadu ka Jesus, cha su'a nasanchu'a na ya, sara ntakua'a ra ya takua nachinaa na ya nuu krusi.

²⁷ Cha kue soldadu yo'o nchaka koyi Jesus ini nuu inkaa ve'e ka'nu nuu ntoyo sava ka kue soldadu, cha ntasatutu ta'an nti'i so koyi nuu inkaa ya. ²⁸ Sara ntava koyi sa'ma ya sara skuntsitsi koyi ya in sa'ma ntikua'a tuun so. ²⁹ Sara sava'a koyi in corona iñu cha nchikaa koyi ña

xini ya, cha nchinaa koyi in yutu tsio nta'a kua'a ya, sara ntsikutsiti koyi nuu ya cha tsaku nchaa koyi ya cha kachi koyi su'a:

—¡Nakoo va'a cha-kuu Rey kuena judio!

³⁰ Cha saani ntivi sii koyi ya cha tsi yutu ña nchinaa koyi nta'a ya kani koyi ña xini ya. ³¹ Cha nuu ntsinu ntsaku nchaa koyi ya, sara ntava koyi sa'ma ntikua'a ka cha ntaskuntsitsi koyi sa'ma ya, sara nchaka koyi ya kua'in takua chinaa koyi ya nuu krusi.

Ta chinaa na Jesus nuu krusi

³² Cha nuu nikee kuena ñuu ka, ntakita'an na tsi in chaa nani Simon, cha-ñuu Cirene, cha nchintutsa na ra takua kuisa ra krusi Jesus ku'un ra. ³³ Sara ntsaa na in nuu nani Golgota, ña kunia kachia, nuu ntee kiche'e xini. ³⁴ Cha ntsa'a na vinu nisaka tsi ña-uva ko'o ya, tia Jesus ta ntsini ya ña, kue nikuni ya ko'o ya ña.

³⁵ Cha nuu ntsinu chinaa kue soldadu ka ya nchika krusi, ntsisiki si'va koyi nanchee nchii sa'ma ya ntuta'an ta in ta in koyi, cha su'a nikuntaa ña nika'an chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi ta nikachi ra su'a: “Ntaka'ncha nuu tsi ta'an koyi sa'ma, cha ntsisiki si'va koyi sa'ma.”^{az} ³⁶ Sara ntsikuntu'u koyi ika takua kunchaa koyi ya. ³⁷ Sara nchinaa koyi in tuyaxi xini krusi ka nuu kaa nchaa nchii tsa'a kuu ña ntsi'i ya, cha kaa nchaa su'a: “Ño'o kuu Jesus, cha-kuu Rey kuena judio.”

³⁸ Cha sara nchinaa tuku na uvi chaa sa'a kuachi nuu uvi ka krusi. Cha ntsani nchichi na ian tsio nta'a kua'a ya cha inkai tsio nta'a sachi ya. ³⁹ Cha kue nivi ya'a ika kini ka'an na tsi ya cha skuiko xini na, ⁴⁰ cha kachi na:

—¡Meu nikachu ña kusnau veñu'u ka'nu cha kuntasava'u ña titsi uni kii! ¡Tatu kuu Se'e Sto'o Nchuxi, skaku meu cha kuanuu nuu krusi tsaan!

⁴¹ Cha saani tsaku nchaa tuku kue sutu kuntsa'nu tsi kue skuleru ley tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun, cha kachi kuera:

⁴² —Skakui inka na, tia ma kuu skakui mii. Tatu Rey kuena ñuu Israel kui, nanui nuu krusi cha saan natsinu ino ña. ⁴³ Ntsikunchee inia Sto'o Nchuxi; ¡cha naskaku ya ña tatu kuu ini ya ña, vari nikachia ña kui Se'e Sto'o Nchuxi!

^{az}27:35 Kunchee ni Salmos 22:18.

⁴⁴ Cha saani kue chaa kumi kuachi ka ña inaa nuu krusi ka kini ka'in tsi ya.

Ta ntsi'i Jesus

⁴⁵ Nuu nikuu kotsuu, nikunaa nii nuu ñu'u ncha'i mancha kaa uni tsini. ⁴⁶ Cha hora saan ni'i nchu'a nikana Jesus, cha nikachi ya:

—Eli, Eli, ¿lama savaktani?

Ño'o kunia kachia: Sto'o Nchuxi mee, Sto'o Nchuxi mee, ¿chanu va'a stakoo ni yu?

⁴⁷ Cha sava kuena iin ika ntsini so'o na ña kana ya cha nikachi na:

—Ño'o kani nti ta Elias, chaa ntsika'an yu'u nuu Sto'o Nchuxi.

⁴⁸ Cha mii saan ni ra in na inkaa ika sketa na ra statsi na nuu vinu iya in ña'a tonon kachi cha nchikatu na ña xini in yutu sara ntsa'a na ña ko'o ya. ⁴⁹ Tia sava na kachi na:

—Nakunchato, nanchee a kunkitsi Elias skakui ña.

⁵⁰ Tia Jesus inka tuku ni'i ka nikana ya sara ntsi'i ya.

⁵¹ Cha mii saan, sa'ma ña ntasi ini veñu'u ka'nu nintata sava ntaa ña mancha xinia ra mancha tsa'i. Cha ntaan nuu ñu'u ncha'i cha nta'vi kue toto, ⁵² cha kue nama ninuni cha kua'a kue nivi Sto'o Nchuxi na ntsi'i, ntachaku kuena, ⁵³ sara nikee kuena titsi nama. Ta ntachaku Jesus, niki'vi kuena ñuu Jerusalen, ñuu íí, nuu kua'a nchu'a nivi ntsini na kuena.

⁵⁴ Sara cha-kuu xini nuu kue soldadu ka tsi kuena iin tsi ra, kuena nchaa Jesus, nuu ntsini kuena ña ntaan tsi nti'i ka ña nikuu, niyu'u nchu'a kuena sara nikachi na:

—¡Ñantaa ntsitsa chaa yo'o ra Se'e Sto'o Nchuxi kui!

⁵⁵ Cha saani iin tuku sava kue ña'á tsika tsito na ichi, kueñá ntsitakaa Jesus mancha Galilea, cha ntsichinchee koyi ya. ⁵⁶ Cha nuu kue ña'á yo'o inkaa na Maria ñá-ñuu Magdala, tsi na Maria, nana Jacobo tsi Jose, tsi ñási'i ta Zebedeo.

Ta ntsutsi na Jesus

⁵⁷ Cha ta kunkuaa, ntsaa in chaa kuika nani Jose cha-ñuu Arimatea, cha saani kuu ra chaa ntakaa Jesus. ⁵⁸ Cha ntsa'an ra nuu ta Pilatu sara ntsika ra iki kuñu Jesus. Sara ta Pilatu ntaka'ncha ra chuun ña nantakua'a na iki kuñu ya nuu ra. ⁵⁹ Sara ta Jose ntsa'an ra snuu ra iki kuñu Jesus cha ntachi tuu ra ya in sa'ma vii, ⁶⁰ sara ntsaki ra ya ini

nama tsaa, ña nika'an ra ña sava'a na in nchika toto takua ntutsi ra. Cha ta ntsinu ra ntakasi ra yu'u nama ka tsi in yuú ka'nu, sara kuanu'u ra. ⁶¹ Cha na Maria ñá-ñuu Magdala tsi inka na Maria intu'u koyi yuye'e nama ka.

Nchaa na nuu nintutsi Jesus

⁶² Ta ntuu inka kii, kii suatu, kue sutu kuntsa'nu nuu kue sutu tsi kue chaa fariseu ntsa'an koyi nuu ta Pilatu, ⁶³ sara nikachi koyi tsi ra:

—Sto'o, ntaku'un ini kue ña nika'an ña-ntsista'vi ka, ta ntsichakui, ña nikachia ña kuntachakui kii uni. ⁶⁴ Tsa'a ñaa, ntaka'ncha ni chuun ña nakunchaa na nama ka mancha naya'a uni kii, takua ma kitsi kuena ntsitakaa ña cha tava na iki kuñu ña, sara kachi kuena nuu kue nivi ña ntachakui. Cha tatu nasta'vi koyi saan, kua'a ka tunto'o kusa'a koyi susaan ña xi'na ña nikachi ña-ntsista'vi ka.

⁶⁵ Sara nikachi ta Pilatu:

—Tsaan iin kuena nchaa. Kua'an kueni sara ka'an kueni ña va'a nakunchaa koyi tononixi kuni kueni.

⁶⁶ Sara ntsa'an kuena cha sakutu na nama ka cha nchina'a na yuú ña ntasi yu'u nama ka takua ni in na ma ska'nta ña, sara stakoo na kue soldadu takua nakunchai.

Ta katu'un angel ña ntachaku Jesus

28 ¹ Ta niya'a kii ntitatu na, cha ta ntuu kii xi'na semana, na Maria ñá-ñuu Magdala tsi inka na Maria ntsa'an koyi ntsakunchii nuu nintutsi Jesus. ² Cha in mitu'un nikitsaá ni'i nchu'a so taan vari in angel Sto'o Nchuxi nui antivi, cha nikuyachia yu'u nama, sara nixiti yuú ña ntasi ika sara ntsikuntu'i nuu yuú ka. ³ Cha nchii so angel ka tononiva, cha sa'mi yaa kachi si. ⁴ Cha kuena nchaa nama ka nikitsaá kisi kuena vari niyu'u nchu'a na sara ntachi na tononiva in na ntsi'i. ⁵ Cha angel ka nikachia tsi kue ña'á ka:

—Ma yu'u koyu, tsa tsini yu ña ntantuku koyu Jesus ya ntsa'ni na nuu krusi. ⁶ Koo ya inkaa yo'o, tsa ntachaku ya tononiva nikachi ya. Na'a kué cha kunchu nuu ntsikantu'u Sto'o ko. ⁷ Kunumi kué kua'an cha katu'un nuu kue chaa ntakaa ya ña tsa ntachaku ya nuu kuena ntsi'i, cha kunkusnuu ya ku'un ya nuu ñu'ú ñuu Galilea, cha ika kunkuni koyu ya. Ño'o kuu ña kachi yu nuu koyu.

⁸ Sara kue ña'á ka niyu'u koyi cha kuacha nchu'a koyi, sara nikee koyi nama ka cha sketa koyi kua'in takua ntakania tu'un tsaa nuu kue chaa ntakaa ya. Cha ini kua'an koyi, ⁹ stuu Jesus meeya nuu koyi, sara nikachi ya:

—¡Nakoo va'a koyu!

Sara ntanchaa koyi cha ntanumia tsa'a ya cha ntasaka'nu koyi ya.

¹⁰ Sara nikachi Jesus:

—Ma yu'u koyu, kua'an kué cha katu'un nuu kue ñani yu takua naku'un kuena Galilea cha ika kunkuni na yu.

Ta cha'vi kue sutu nuu kue soldadu takua nasta'vi koyi

¹¹ Cha ini kua'an kue ña'á ka, sava kue soldadu ña nchaa nama ntsa'an koyi ñuu ka cha ntakani koyi nuu kue sutu kuntsa'nu nti'i ña nikuu. ¹² Sara kue sutu kuntsa'nu yo'o ntsa'an kuera ntatu'un ra tsi kue chaa ntsa'nu kumi chuun, cha nchita'an kuera tu'un sara ntsa'a kuera kua'a nchu'a xu'un nuu kue soldadu ka, ¹³ sara nikachi kuera tsian:

—Kachi koyu su'a: 'Kue chaa ntakaa ña nikitsia ta tsikuaa ra skui'ni iki kuñu Jesus ta kixi kue.' ¹⁴ Cha tatu nakuni chaa kuntsa'nu ña ntakani koyu, meekue naka'an kue tsa'u ra naskaku kue koyu.

¹⁵ Sara kue soldadu niki'in koyi xu'un sara sa'a koyi tono ntacha'ncha chuun nui. Cha mancha kii vichi kuena judio tsinu ini kuena tu'un yo'o.

Jesus ntaka'ncha ya chuun nuu kuena ntakaa ya

¹⁶ Sara nti-utsi-in kue chaa ntakaa Jesus kua'an kuera Galilea, yuku nuu nikachi ya ntakita'an ya tsi kuena. ¹⁷ Cha ika ntsini kuena Jesus, cha ntasaka'nu kuena ya, vasu sava kuena ntsiku saka ini na. ¹⁸ Sara Jesus nikuyachi ya nuu kuena cha nikachi ya:

—Sto'o Nchuxi ntakua'a ya nti'i nchee nuu, nuu antivi tsi nuu ñu'u ncha'i. ¹⁹ Tsa'a ñaa, kua'an kué cha ntakanu tu'un tsa'a nuu nti'i kue niví ntoyo ñayivi takua nakutakaa na yu, cha skuantucha koyu na nuu si'vi Sto'o Nchuxi ya kuu Paa, tsi nuu si'vi Se'e ya tsi nuu si'vi Espiritu ya, ²⁰ cha sna'u nuu na ña nakantsitsa na nti'i tu'un ña ntsa'a nuu koyu. Cha mee inkaa yu tsi koyu ntikii so mancha kii santii.

Saan nakoi.